

Betænkninger 1958

NORDISK KONTAKTUDVALG VEDRØRENDE BØRNS OG UNGES LÆSNING

Betænkning af 16. juli 1957

Det administrative bibliotek

Slotsholmsgade 12

1216 København K

BETÆNKNING NR. 217

1958

37.56/15

FORORD

Den efterfølgende betænkning blev afgivet til Den nordiske Kulturkommission i sommeren 1957. Uagtet den først nu udkommer på tryk, er den ikke ført å jour, idet det er fundet rigtigst at forelægge den for offentligheden i alt væsentligt i samme skikkelse som for kulturkommissionen.

P. gr. a. begrænsninger i kommissoriet må dette arbejde snarest betragtes som en materialesamling, idet det f. ex. har ligget udenfor udvalgets kommissorium at fremkomme med forslag til ansvarlighedsregler.

København i december 1958.

VAGN JENSEN.

UDVALGETS NEDSÆTTELSE OG KOMMISSORIUM.

På forslag af det af det danske undervisningsministerium den 27. januar 1955 nedsatte udvalg til undersøgelse af problemer omkring den underlødige litteratur behandlede det nordiske undervisningsministermøde i Reykjavik den 1.-2. september 1955 spørgsmålet om et eventuelt nordisk samarbejde på dette område gennem nedsættelse af et nordisk kontaktudvalg.

På undervisningsministermødet vedtog man, efter en indgående principel drøftelse, i første omgang at overlade initiativet til Den Nordiske Kulturkommission, som man anmodede om at »tilvejebringe en samlet orientering og eventuelle konkrete forslag« vedrørende dette punkt på ministermødets dagsorden. »Der var enighed om at henstille til de enkelte landes regeringer at afvente resultaterne heraf, før videregående foranstaltninger forberedes«. Dette formleringsforslag blev tiltrådt tilsidst, efter at der oprindeligt havde været enighed om at anmode Kulturkommissionen om »at nedsætte et nordisk ekspertudvalg med den opgave at tilvejebringe en samlet orientering . . . etc.«. Den endelige formulering blev valgt for at markere, at ansvaret ønskedes henlagt til Kulturkommissionen, men ikke direkte til ekspertudvalget, således at det er Kulturkommissionen, der skal forelægge orienteringen og eventuelle konkrete forslag til endelig afgørelse.

Spørgsmålet om »ungdomens læsvaner og bekæmpende av undermålig litteratur« blev derefter af Nordisk Kulturkommissions præsidium henskudt til kommissionens III. sektion for »at besluta om huruvida ett särskilt expertorgan för ärendets vidare behandling skall tillsättas samt att överväga, huru detta organ skall vara sam-

mansatt, vilka konkreta arbetsuppgifter som skall föreläggas det och huru dess verksamhet för övrigt skall gestaltas«.

III. sektion besluttede derefter på sit møde i Oslo den 12.-13. dec. 1955 at udtale, »att den för sin del finner ett nordiskt samarbete på detta område önskvärt och ägnat att gagna de nationella strävandena. Detta samarbete borde omfatta ömsesidig utväxling av informationer, gemensamma åtgärder och en planmässig fördelning av forskningsuppgifterna. I syfte att uppdraga riktlinjerna för ett dylikt arbete rekommenderar sektionen, att det tillsättes ett nordiskt kontaktutskott, bestående av en representant för ettvar av de existerande organen på detta område, nämlig Det Rådgivende Utvalg for Tegneserier i Norge, Undervisningsministeriets udvalg vedrørende underlødigt litteratur i Danmark och Seriekommittén i Sverige, samt därutöver särskilda sakkunniga från Finland och Island«.

I den trykte beretning fra Nordisk Kulturkommission til Nordisk Råds 4. session januar-februar 1956 hedder det:

»Undervisningsministermøtet i Reykjavik 1.-2. september 1955 ga kulturkommissjonen i oppdrag å undersøke mulighetene for en fellesnordisk innsats med henblik på å kartlegge ungdommens lesevaner og bekjempe den underlødige litteratur. Saken har deretter vært diskutert i kulturkommissjonens nasjonale avdelinger, hvoretter den ble tatt opp til behandling på seksjonsmøtet i Oslo.

Seksjonen fant for sin del at et nordisk samarbeid burde omfatte gensidig utveksling av informasjon, feiles tiltak og en planmessig fordeling av forskningsoppgavene. Med hen-

blikk på å trekke opp retningslinjer for et sådant samarbeid vil seksjonen anbefale at det etableres et nordisk kontaktutvalg bestående av en representant fra hvert av de nevnte utvalg samt særskilt utpekte sakkyndige fra Finland og Island. Det er forutsetningen at dette forslag godkjennes av presidiet som bør innhente samtykke fra seksjonene I og II når det gjelder den foreslåtte fremgangsmåte.

Den 17. maj 1956 var de nordiske repræsentanter til dette udvalg udpeget, dog med undtagelse af repræsentanten for Island, der derfor har været repræsenteret gennem sine ambassader i København, Oslo og Stockholm ved ambassadør SigurSur Nordal (mødet 1. juni 1956), ambassadesekretær T. Sveinbjørnsson (mødet 1. oktober 1956), Charge' d'affaires Th. Thorlacius (møderne 12.-13. april 1957) og ambassadesekretær Birger Møller (møderne 15.-16. juli 1957).

Medlemmerne af kontaktudvalget blev iøvrigt:

For Danmark: kontorchef Vagn Jensen, Undervisningsministeriet.

For Finland: lektor v. Finska socialhögskolan, fil. mag. Gay v. Weissenberg.

For Norge: førstebibliotekar, fru Rikka Deinboll.

For Sverige: rektor Lorentz Larson.

På sit første møde i København den 1. juni 1956, hvor ambassadør SigurSur Nordal mødte for Island, konstituerede udvalget sig med kontorchef Vagn Jensen som formand og med sekretær i undervisningsministeriet E. K. Jensen som sekretær.

Efter det foreliggende og under hensyntagen til de forudgående forhandlinger har udvalget opfattet det som sin opgave at fremkomme med forslag til *retningslinier* for et nordisk samarbejde vedrørende ungdommens læsestof med henblik på at forbedre dettes kvalitet.

Af hensyn til opgavens betydning og dens vidtforegnede relationer har man fundet det påkrævet at give en bredere redegørelse for forudsætningerne, end man måske kunne finde påkrævet for at opstille blotte retningslinier. Man har fundet dette så meget mere naturligt, som kontaktudvalgets medlemmer på forhånd har siddet inde med et vist erfarings- eller undersøgelsesmateriale. Man har derimod under hensyn til opgavens begrænsning ikke sigtet på at fremføre udtømmende og definitive forslag

til, hvilke undersøgelser og foranstaltninger, der bør gås ind for på fælles grundlag, men blot at lade det fremlagte materiale tjene til underbygning og motivering for de foreslåede retningslinier. Man skal i denne forbindelse pege på, at et definitivt udformet arbejdsprogram også vil være lidet realistisk, idet de konkrete arbejdsopgaver, der er fornødne for at nå det endelige mål til forbedring af børns og unges læsestof og læsevaner, ikke kan ligge ganske fast. Selvom målet kunne betragtes som liggende fast, er forudsætningerne genstand for stadige forskudninger. Allerede den offentlige debat, der har ført til udvalgets nedsættelse, har bevirket forskellige ændringer ved at skærpe både udgivernes egen og det købende publikums kritik overfor de publikationer, der er bestemt for ungdommen.

Udvalget tager altså ethvert forbehold med hensyn til forslagernes definitive karakter vel vidende, at yderligere belysning og motivering kan opnås også gennem det tilsigtede samarbejde, og at dette netop er meningen med retningslinierne, der herefter kun kan blive det første - eller om man vil det andet - skridt mod slutmålet.

Kontaktudvalgets arbejde og overvejelser:

Udvalget har holdt ialt 5 møder, nemlig i København den 1. juni 1956 og den 29. september - 1. oktober 1956, i Helsingfors den 7. - 8. december 1956, i Oslo den 12. - 13. april 1957 og i Stockholm den 15. - 16. juli 1957. Man har efter Kulturkommissionens ønske afgivet en foreløbig beretning af 11. oktober 1956 med supplerende bemærkninger af 13. december 1956.

Der har været enighed om, at opgaven principielt falder i to klart adskilte hovedafsnit, a) foranstaltninger, der umiddelbart sigter på fremme og udbredelse af lødig litteratur for børn og unge, og b) sådanne, der sigter på en begrænsning af underlødige eller nedbrydende litteratur, samt om, at det førstnævnte er lettest at nå til principiel enighed om, selv om en rationel gennemførelse i enkeltheder vil støde på store vanskeligheder, hvorimod det sidstnævnte måske kunne gennemføres relativt enkelt, men til gengæld vil støde på store principielle betæneligheder.

Der var derhos enighed om, at det var vanskeligt at stille direkte og klare forslag til retningslinier uden en vis forudgående stilling-

tagen til, hvilket undersøgelsesmateriale det præliminært måtte anses nødvendigt eller dog ønskeligt at råde over som grundlag for de videre overvejelser.

Udvalget har derfor som første arbejdsområde beskæftiget sig med de fra forskellig side fremførte forslag til ønskelige undersøgelser på dette område for herigennem at nå til en foreløbig opfattelse af, hvilke af disse det vil være nyttigt eller nødvendigt at gennemføre på nordisk basis.

En gennemgang af de for udvalget indtil nu foreliggende forslag og ønsker gives i bilag 1 til nærværende indstilling, hvortil henvises.

Afgørende grundfaktorer i et arbejde med børne- og ungdomslæsningen i Norden er - naturligvis - skolens og biblioteksvæsenets, herunder børnebibliotekernes status. På begge områder tør samtlige nordiske lande siges at være velfunderede. Alle har som hovedregel lært at læse senest i 9-10 års alderen, og praktisk talt alle har adgang til at købe eller låne bøger og andet læsestof af god kvalitet.

Medens det ligger udenfor nærværende udvalgs opgave at beskæftige sig med selve læsefærdigheden som skoleproblem, påhviler det udvalget at overveje de forhold, der står i forbindelse med *adgangen* til læsning såvel som med *incitamenterne* til at benytte denne adgang.

At det er en samfundsopgave af allerstørste betydning at yde al mulig stimulans i begge henseender, kræver næppe nærmere dokumentation. Bokens betydning, skønlitteraturens såvel som faglitteraturens i videste forstand, for individernes åndelige udvikling og som direkte lærekilde og dermed for samfundets hele kulturstad, er forlængst anerkendt og godtaget af alle, herunder de bevilgende myndigheder, der både støtter frembringelsen og distribueringen af læsestoffet. Selvom begge sider af opgaven allerede er tilgodeset i væsentligt omfang i Norden, må der tillægges en videre udvikling på dette område afgørende betydning som effektivitetsfaktor.

De foranstaltninger, der indledningsvis må komme på tale i disse henseender, vil blive berørt senere i bilag 2.

Hvis problemerne var begrænset hertil, ville de være overskuelige.

Men dette er ikke tilfældet.

Den udvikling i de senere år, for Nordens vedkommende især efter sidste verdenskrig, der har gjort ungdommens læsevaner og læsestof

til et *problem*, står i forbindelse med udviklingen af de moderne massepåvirkningsmidler, film, radio, fjernsyn og presse, herunder de industrialiserede internationale massepublikationer af seriehæfter og seriebøger. Selve reklamefagets effektivisering tilspidser problemet. Alene de trykte påvirkningsmidler vedrører nærværende udvalg.

Disse trykte massepublikationer, der som nævnt for en stor dels vedkommende er internationale, har udviklet sig til et internationalt problem. De dybere årsager hertil er åbenbare.

Demokratiske og frihedselkende nationer må - i ganske særlig grad på alle åndelige områder - bygge på frihedstanken for ikke at komme til at kvæle noget af værdi. Men *drivkraften* bag disse massepublikationer er praktisk talt undtagelsesfrit ønsket om økonomisk gevinst - praktisk talt aldrig kulturelle hensyn. Følgelig er det ene afgørende for iscenesættterne at appellere til så mange som muligt som læsere og dermed også som købere. Dette hensyn kan - rendyrket som det er - alene opfyldes ved at lægge det åndelige niveau så lavt, eller så bredt om man vil, at principielt alle uden undtagelse skal kunne følge med. Samme hensyn gør det hensigtsmæssigt at appellere direkte til spændingsmomentet, til det, der gør umiddelbart indtryk på så mange som muligt. Det lave niveau og »stødet i hjertekulen« er ganske enkelt de nødvendige grundforudsætninger for at opnå det maksimale økonomiske udbytte.

For det publikum, der gerne vil læse, er den billigt udstyrede og sindsoprivende bog med det iøjnespringende og farvestrålende omslag, der kan udsendes i millionoplag - på flere sprog - den foreløbige kulmination. For det endnu større publikum, der ikke har tid, lyst eller evne til at samle opmærksomheden om at læse en bog, repræsenterer tegneserien - bygget op af tilsvarende ingredienser - den teknisk fuldkomne hensigtsmæssighed. Når den er teknisk bedst, kan den umiddelbart »tydes« ved beskuelse af det ene spændende billede efter det andet, hvert hæftet på det eller de foregående, uden at læsning af nogen sammenhængende tekst er fornøden; den forstås af alle alders- og intelligensgrupper uden hensyn til læseevne eller læselyst. Hel- og halvpornografiske billedblade af forskellig opbygning henvender sig også med held til de grupper, der undgår læsning, og har udviklet sig til eksportvare for flere lande, herunder Danmark, uden at sproglige vanskeligheder lægger sig i vejen.

Det er klart, at disse »litteratur«-former betegner en hård konkurrence til den værdifulde, personligt engagerede eller oplysende litteratur, som bl. a. biblioteksvæsenet har til opgave at udbrede.

Hvis denne såkaldt kulørte litteratur var kulturelt indifferent, kunne man antagelig slå sig til tåls med den frie konkurrence og bøje sig for dens resultater, uanset om den egentlige litteratur herved kom til at indtage en vanskelig defensiv stilling. Thi det er vel stort set således, at den egentlige litteratur — indholdslitteraturen — taler til eet publikum og blikfangslæsningen til et andet. Den elementære underholdning kan vel efter omstændighederne gøtes som afslapning også af den intellektuelle læser, men indholdslitteraturen magtes ikke af og frister derfor heller ikke den ukvalificerede læser. Selvom der er et vist overgribningsfelt og en vis - stærkt begrænset - fortrængningschance mellem de to »litteraturformer«, er det dog stort set forskellige behov, der er tale om, så konkurrencen ikke er så farlig, at endog en vis smudskonkurrence ikke skulle kunne tolereres.

Men sagen ser mere betænkelig ud. Dels synes tegneserierne at befordre en slags åndelig caries, så konsumenterne ved overfodring eller på grund af svag modstandskraft efterhånden kommer til at frembyde tegn på hensygnende læseevne, i bedste fald utilstrækkelig opøvet læseevne eller -tilbøjelighed. I hvilket omfang dette har gyldighed kan diskuteres, men det kan næppe være tvivlsomt, at det gælder i et eller andet ikke nærmere kontrolleret omfang, hvilket er nok til at skabe et problem. Herved modvirkes samfundets indsats i skolen. Indsatsen er spildt i et eller andet omfang.

Endnu værre er det dog, hvis læsningens betydning ikke blot er et spørgsmål om spild eller ikke spild. Kultursamfundet regner vel endnu i dag læsningen for det vigtigste af alle påvirkningsmidler — ved siden af eller i vidt omfang over den personlige kontakt og påvirkning. Vi får et indtryk af den almindelige værdsættelse af læsningens pædagogiske betydning, når man betænker den indsats, ethvert kultursamfund gør, dels for at lære folk at læse, dels for at gøre læsestoffet varieret og let tilgængeligt for publikum. Hvis læsningen har den betydning for kulturstadet, som alene kan berettige de store pekuniære ofre og de store ofre af personlig frihed, som vi pånøder al ungdom ved at tvinge den til at lære at læse og til at læse

et ganske bestemt stof i skolen, kan det kun være i kraft af, at læsestoffet er i stand til at påvirke den enkelte og dermed samfundets kulturstade.

Men er læsningens pædagogiske betydning så stor som forudsat, synes det ikke at kunne være ligegyldigt, om samfundets indsats kompromitteres af læsestof, der direkte modvirker det, samfundet forlanger lært.

Er den opdragende virkning af læsestof en realitet, må vi regne med, at den nedbrydende er det i tilsvarende grad. Særlig fra USA, hvor tegneserieudviklingen er længst fremskredet, berettes det da også, at de værste serier ligefrem har skabt eller udløst forbyrdselsmønstre af forskellig art. Denne iagttagelse (bevismagten skal vi senere se på) er forøvrigt ikke begrænset til USA, hvilket vil blive omtalt nærmere i anden forbindelse (bilag 4). I hvert fald anser udvalget det for sikkert, at en del af de dårlige serier afstedkommer forvirring af begreberne og usikkerhed om de sociale normer for opførsel hos de unge, endnu uudviklede læsere.

Selve kontaktudvalgets nedsættelse bekræfter, at *problemet opfattes som en realitet*. Hvis der kun fandtes opdragende eller udviklende læsning, ville det have været et urimeligt spild at nedsætte et udvalg til at overveje problemerne omkring ungdommens læsestof. Det er den nedbrydende læsnings betydning, der udgør den eneste tænkelige motivering for overhovedet at beskæftige sig med spørgsmålet.

Kortfattede redegørelser for den underlødige børne- og ungdomslitteratur og debatten herom i de enkelte nordiske lande gives i *bilag 2*, hvortil man tillader sig at henvise.

Det iagttagelsesområde, det påhviler udvalget at tage stilling til, er meget omfattende og til dels uden klar afgrænsning.

Udvalget har ment at måtte bygge på forudsætningen om den personlige myndigheds indtræden ved 18. års alderen, således at litteratur, der er beregnet for ældre aldersgrupper, falder udenfor udvalgets arbejdsområde. På den anden side er det *al* litteratur bestemt for børn og unge indtil 18 år, der falder indenfor arbejdsområdet, idet den positive del af læsematerialet principielt bør støttes med alle tjenlige midler, medens den negative del bør fortrænges på den ene eller den anden måde.

At give en tilfredsstillende oversigt i denne sammenhæng over læsningens plads og betyd-

ning for de opvoksede aldersgrupper lader sig ikke på det foreliggende grundlag gøre på grund af emnets omfattende karakter og de mangfoldige aspekter, under hvilke det bør betragtes.

Det må dog først konstateres, at læsning og billedbetragtning som psykologiske funktioner antagelig kommer hinanden så nær, at en tydelig og klar grænsedragning ikke lader sig foretage. Med »læsning« menes derfor i denne sammenhæng såvel den egentlige læsning som læsning forbundet med billedbetragtning og billedbetragtning alene.

Endvidere bør det understreges, at man ved studiet af læsning som psykologisk funktion hos forskellige individer ikke - mutatis mutandi - må drage slutninger på basis af det, man ved eller tror at vide om voksnes menneskers psykologi. Unge individers sjæleliv følger egne udviklingslove og har tildels andre udtryk og former end voksnen. Et meget påfaldende træk hos unge er f. eks. efterligningsbehovet. Trangen til at kopiere det, de ser hos andre, udgør en vigtig bestanddel af de unges typiske og centrale tilpasningsproces. Barnets særlig intense oplevelsessevne sammenholdt med dets mangel på realitetsbetonet erfaringsmateriale og kritiske evne må herved tillige tages i betragtning.

Hvad angår læsningens psykologi må udvalget nøjes med at henvise til den foreliggende litteratur ¹⁾. Også læsningens sociologi har været formål for forskellige studier.

Hvis man spørger, hvorfor unge mennesker læser eller hvad de søger gennem deres læsning, får man sikkert flere forskellige svar. Nogle læser, fordi de ikke har andet at tage sig til, andre for at opnå afveksling og afslapning, længslen efter spænding og eventyr kan være et motiv, mange læser for bevidst eller ubevidst at få næring for deres dagdrømmeri og ønsketænkning, og en ikke så lille gruppe for at få næring til deres fantasiliv eller for at glemme deres sorger og hverdagens tristesse og besvær. Endelig læser et stort antal for at få kundskaber på områder, der interesserer dem, eller for at skabe klarhed i deres eget tankeliv. Det er ikke uden videre givet, at det unge menneske selv har et klart og rigtigt billede af sine læsemotiver, og det kan ikke have nogen større betydning at angive procenttal for de forskel-

lige motivgrupper, så meget mere som ofte flere motiver spiller ind samtidig. Derimod må det anses for at have betydning at fastslå, at jo fattigere et ungt menneskes liv er på stimulanter, afveksling og romantik eller næring for følelses- og tankeliv, og jo mindre dets egen evne er til at skabe et selvstændigt livsindhold, desto større rolle kan læsning og seriebetragtning få for den pågældende.

Men læsningen kræver en vis koncentration og anspændelse hos den unge. Ligeledes kræver den gunstige ydre betingelser - ro, tid, adgang til litteratur m. v. Ufordelagtige ydre betingelser, f. eks. uro, kulturfattigt miljø, familieforholdene, den fysiske og psykiske konstitution m. v. kan bidrage til at lede læsefunktionen ind på sådan læsning, som er lettest tilgængelig og kræver mindst personlig indsats.

Ungdommens lyst til at vælge den lettere og den letteste litteratur er med rette blevet påpeget i flere forskellige forbindelser.

Hvad endelig angår spørgsmålet om læsningens indflydelse på den læsende, er det ikke definitivt og udtømmende besvaret. Bør man i denne forbindelse forsøge at dele litteraturen op i forskellige kategorier, og kan disse defineres? Udgør læsningen en stimulus til handling, eller frembyder den en ufarlig kanal for afreagering af sjælelige spændinger? Virker den formåls- og normdannende, eller giver den blot et passivt, statisk billede af forskellige arter af muligheder og reaktionsmønstre? Antagelig må problemet betragtes i en videre og mere kompliceret sammenhæng end det, som umiddelbart melder sig, når man spørger efter »læsningens indflydelse«. Den læsendes individuelle type, intelligens og situation, hans tilfældige behovs dynamik, hans psykiske tolerancegrænse og konstitution, samt mange andre omstændigheder spiller en rolle i hvert enkelt tilfælde.

Det er dog sandsynligt, at handlingsmønstre og -normer udformes under læsningens indflydelse, og der kan næppe herske nogen tvivl om, at mange unge mennesker higer efter i handling at opleve det, som de gennem læsningen har oplevet i fantasien. Læsningen giver idéer, som må prøves i handling ved given lejlighed, og bliver på denne måde i et eller andet omfang en aktiviserende faktor, som man må regne med, når man studerer unge menneskers dynamik og aktivitet. Dette dækker i realiteten den anskuelse, som ligger bag samfundets bestræbelser på at lære børnene at læse og at indgive dem »god og nyttig« læsning gennem

¹⁾ Der henvises til den vedføjede litteraturliste.

bibliotekerne og andre læsningsfremmende foranstaltninger.

Udvalget er enig om, at det efter den historisk kulturelle frihedsstatus, som de nordiske lande er fælles om, i hvert fald er nødvendigt og rigtigt at gå ind for udvikling og fremme af enhver mulig positiv foranstaltning til fremme af den gode læsning ved at styrke denne i konkurrencen med den nedbrydende læsning og derved om muligt trænge den sidstnævnte tilbage eller helt fortrænge den.

De foranstaltninger, der foreløbig melder sig til overvejelse og eventuel gennemførelse i denne henseende er omhandlet nærmere i *bilag 3*, hvortil henvises.

Efter de undersøgelser, der allerede nu foreligger, må man gå ud fra følgende specielt vedrørende serielæsningen, men næppe begrænset hertil.

1. Næsten alle børn og unge læser serier eller har på et eller andet stadium været læsere af seriemagasiner, hvoraf en del er af et sådant indhold, at det må betragtes som nedbrydende.

2. For en stor dels vedkommende vokser de fra denne tilbøjelighed uden særlig indsats udefra — uden at det er muligt at konstatere, at de har taget nogen skade af deres »serieraptus«.

3. Serierne er undergået en vis ændring til det mindre skadelige på grund af eller i hvert fald sideløbende med, at problemet har påkaldt offentlig opmærksomhed. Særlig for Skandinavien vedkommende har debatten været ledsaget af tilbageholdenhed med hensyn til indførelse og produktion af de værste crime- and horror-comics.

4. Trods en vis tilbageholdenhed er det givet, at der også på de nordiske markeder findes både serier og anden litteratur for børn og unge, der må opfattes som underlødige og nedbrydende, hvorfor man må stille spørgsmålet, om det er muligt at trænge denne underlødige litteratur tilbage og fastholde den på et tolerabelt niveau uden direkte indgreb overfor det dårlige.

Spørgsmålet om tolerancepunktet er i sig selv vanskeligt og ikke eentydigt. Det beror dels på effektiviteten af den pågældende læsning i sig selv, dels på de modeffekter, der hidrører fra læserens egen etiske, intellektuelle eller æstetiske standard m. v., fra den offentlige mening, konkurrencen fra den gode litteratur m. v.

Og det er yderligere vanskeligt at nå til en isoleret opfattelse heraf, fordi der - foruden modvirkende faktorer - findes en række, der virker i samme retning (navnlig films), men som det ligger udenfor kontaktudvalgets kompetence at beskæftige sig direkte med. Kontaktudvalget kender ikke for tiden anden målestok for en bedømmelse end den nokså relative og flexible »sunde fornuft«. Om man ved undersøgelser kan komme videre, er vel noget tvivlsomt, men hvis dette hævdes fra f. eks. psykologhold, må man antagelig støtte et ønske om nærmere undersøgelser.

5. Hvis man ikke venter at kunne trænge børne- og ungdomslitteraturen tilbage til et tolerabelt niveau uden direkte indgreb og fastholde den der, må en direkte kontrol under en eller anden form overvejes. Fordele og ulemper må vejes mod hinanden, nøgternt og lidenskabsløst. Allerede fordi man ikke har anset det for muligt på objektiv basis — på det foreliggende grundlag - at fastslå muligheden eller umuligheden af at fastlåse børne- og ungdomslitteraturen på en tolerabel basis uden direkte indgreb, ønsker udvalget ikke for tiden at engagere sig i et bestemt standpunkt til indgreb.

En kontrol slipper man dog næppe uden om. Kontrol er forudsætningen for enhver vurdering på dette område, og en kontrol er allerede gennemført i Norge ved hjælp af »Det rådgivende tegneserieudvalg« og i Sverige ved »Seriekomitéen«.

Kontaktudvalget udtalte i sin foreløbige beretning af 11. oktober 1956 bl. a. følgende:

»Udvalget er herved indledningsvis enig om:

2. At underlødige og nedbrydende litteratur for børn og unge, herunder visse tegneserier, må antages at have en skadelig virkning på udviklingen af børns og unges handlingsmønstre, og at selve tilgangen af sådan litteratur derfor er uønsket.

Spørgsmålet om, hvorvidt man bør tilråde en effektiv og hurtig sanering af markedet ved forbud mod bestemt definerede litteraturkategorier for børn og unge, således som man har gjort f. eks. i England, Frankrig, Canada og enkelte amerikanske stater, og som man overvejer i enkelte andre lande, eller om man skal begrænse sig til en frivillig censur eller kontrol, som man har haft gode resultater med i Norge, eller endelig om man skal gøre forsøg på at »sulte« det dårlige ud ved at yde ekstra

støtte til den gode børnelitteratur og dens udbredelse, kompliceres ved sammenhængen med de voksnes litteratur, der traditionelt og forfatningsmæssigt i Norden beherskes af frihedsprincippet, ligesom det kompliceres derved, at der endnu ikke findes nogen udbredt og næppe heller nogen klart og *objektivt* motiveret opfattelse af, *hvor* stor skade den nedbrydende litteratur volder.

På dette felt kunne det derfor være fristende at slutte sig til det særlig fra psykologside fremsatte ønske om undersøgelser til dokumentation af årsagssammenhængen mellem f. eks. serie-læsning og asocial indstilling, kriminalitet, hæmmet læsefærdighed etc.

Udvalget tager dog afstand fra den tanke, at det skulle være nødvendigt eller rimeligt at afvente udfaldet af sådanne mulige undersøgelser for at kunne tage konkret og velbegrunnet stilling til bekæmpelse af underlødige og nedbrydende børne- og ungdomslitteratur.

Dels ville nemlig en bevisførelse på basis af psykologiske, børnepsykiatriske, sociologiske undersøgelser m. v. være en yderst tidkrævende og bekostelig affære, hvis målet sættes så højt, at resultatet skal hæves over diskussion, dels kan man ikke anse kravet for reelt velbegrunnet.

Vor samfundsmæssige tilværelse baseres bl. a. på erkendelsen eller antagelsen af litteraturens betydning som udviklende og motiverende faktor.

Problemet om børns læsning og påvirkning ved billedtilegnelse er ikke et spørgsmål om åndsfrighed, men om opdragelse.«

Udvalget kan fortsat henholde sig til disse indledende betragtninger, men finder spørgsmålet om fastlæggelse og fastholdelse af »toleranceniveauet« for børne- og ungdomslitteraturen utilstrækkeligt afklaret.

Dels af denne grund, dels under hensyn til kommissoriets begrænsning, er det en eenstemmig opfattelse i udvalget, at man på nærværende tidspunkt bør begrænse sig til på dette område at tilvejebringe en »samlet orientering« til brug for kulturkommissionens overvejelser. I dette øjemed henvises til redegørelsen i *bilag 4* for de overvejelser og foranstaltninger af restriktiv art, der er gennemført i en række andre demokratiske lande og til den argumentation, der kan anføres for og imod restriktionstanken.

Udvalget finder det ikke muligt at lade

spørgsmålet *ligge*, men har som nævnt ikke på det foreliggende grundlag fundet at burde eller kunne tage endelig stilling.

Udvalget har i sine overvejelser været sig de økonomiske hensyn fuldtud bevidst, hvilket har været medvirkende til en tilbageholdenhed med at stille forslag til undersøgelser og bekostelige foranstaltninger. Man har været enige om, at det er nyttigere, at et samarbejde grundlægges med en beskedne start, end at det risikerer at blive stillet i bero som uigennemførligt af økonomiske grunde.

Man er opmærksom på, at en løbende udbygning af det anbefalede samarbejde antagelig vil kræve et kontinuerligt virkende organ til udførelse af besluttede foranstaltninger og fortsat overvejelse af efterhånden aktualiserede spørgsmål. Hvadenten Nordisk Kulturkommission skulle ønske at etablere et sådant eventuelt organ indenfor sin egen kreds eller udenfor, vil man anbefale et fåtalligt medlemsskab af hensyn til effektiviteten, samt at der - af hensyn til de meget stærkt varierede opgaver - gives det stående bemyndigelse til at tilkalde bistand af særlig sagkundskab, der ikke i forvejen er repræsenteret eller utilstrækkeligt repræsenteret. Det bør tilstræbes, at den nationale repræsentation såvidt muligt ikke alene dækker de nationale enheder, men tillige forskellige arter af sagkundskab.

Det vil efter omstændighederne kunne være praktisk og besparende, om der kan påkaldes bistand fra de nationale sekretariater i det omfang, disse måtte være i stand til at yde den.

Udvalgets indstilling.

Med henvisning til det anførte anbefaler kontaktsudvalget:

1. at Nordisk Kulturkommission tager initiativ til at tilvejebringe en løbende gensidig orientering om alle påbegyndte og afsluttede undersøgelser og erfaringer vedrørende børns og unges læsning derved, at de respektive landes undervisningsministerier bedes om at anmode de under dem sorterende institutioner og myndigheder, som sagen vedrører, om direkte til Nordisk Kulturkommission eller et af kulturkommissionen udpeget organ eller kontor at indsende alt materiale, der kan antages at være af interesse for fortsat overvejelse og behandling af spørgsmålene vedrørende børns og unges læsning.

2. *at Nordisk Kulturkommission træffer foranstaltning til på fællesnordisk basis dels at lade behandle og overveje det således indkommende undersøgelsesmateriale, dels selv at lade tilvejebringe tilsvarende materiale i det omfang, forholdene gør dette nødvendigt eller nyttigt, og at gennemføre henholdsvis gøre indstilling om at gennemføre foranstaltninger, der skønnes egnet til at fremme fremstilling og udbredelse af ønskelig læsning og billedværker, og hæmme produktion og udbredelse af uønskelig læsning og billedværker for børn og unge.*
3. *at Nordisk Kulturkommission på tilsvarende måde træffer foranstaltning til på fællesnordisk grundlag at lade gennemføre følgende undersøgelser, der foreløbig skønnes af mest aktuel betydning for fortsat arbejde og stillingtagen:*
 - a. *Tilvejebringelse af materiale, der kan belyse statistisk eller erfaringsmæssig overensstemmelse eller mangel på overensstemmelse mellem ungdomskriminalitet samt andre asociale handlinger, begået af børn og unge og læsning af underlødige og nedbrydende litteratur, samt i den udstrækning, det er muligt, søge motivsammenhængen belyst (se bilag 1 nr. 10).*
 - b. *Ved hjælp bl. a. af afsluttede eller stedfindende undersøgelser søge yderligere belysning af - eventuelt dokumentation for - i hvilken grad god litteratur for børn og unge kan beforders ved positive foranstaltninger (se bilag 3 nr. 8), og hvorvidt det er muligt ved positive foranstaltninger alene at fortrænge underlødige og nedbrydende litteratur.*
 - c. *Tilvejebringe andet materiale, der under arbejdets gang måtte vise sig nødvendigt eller af væsentlig nytte til bedømmelse af den mest effektive vej mod det tilstræbte arbejdsresultat.*
4. *at Nordisk Kulturkommission lader træffe foranstaltninger til på fællesnordisk basis at søge udgivet — eventuelt i form af samarbejde mellem allerede eksisterende blade — et nordisk børneblad til indsats i kampen mod den underlødige børnelæsning med det sideordnede mål at støtte og udbygge det nordiske kulturfællesskab (se bilag 3 nr. 1).*
5. *at Nordisk Kulturkommission ved henvendelse til de nordiske regeringer søger fjernet alle told- og afgiftsbyrder (eventuelt skabt hjemmel for refusion af erlagte afgifter) for børne- og ungdomslitteratur af en sådan kulturel standard, at den skønnes værdig til optagelse på en eller flere af de fortegnelser over anbefalelsesværdige børne- og ungdomslitteratur, der udgives af de nordiske landes officielle organisationer (se bilag 3 nr. 2).*
6. *at Nordisk Kulturkommission søger 10.000 kr. (d/n) stillet til rådighed i 1957-58 til et fællesnordisk katalog over anbefalelsesværdig litteratur for børn og unge, og at Nordisk Kulturkommission med sin autoritet støtter etablering af en nordisk vandreudstilling i hvert land af de i kataloget optagne bøger m. v., der forudsættes stillet til rådighed af de respektive forlag (se bilag 3 nr. 3).*
7. *at Nordisk Kulturkommission tilskynder til udfærdigelse af årlige fællesnordiske fortegnelser over anbefalelsesværdige børnebøger (se bilag 3 nr. 4).*
8. *at Nordisk Kulturkommission tilskynder til eller lader udarbejde nordiske fortegnelser over litteratur, filmsbånd m. v. over emnet børn og deres læsning. Kan - uden særbekostning - anbefales optaget i det under 6 omhandlede katalog (se bilag 3 nr. 5).*
9. *at Nordisk Kulturkommission overfor de enkelte landes regeringer anbefaler, at deres tilskud til børne- og ungdomsbiblioteker efterhånden bringes på linie med hinanden ved forøgelse til paritet med den mest liberale tilskudsordning i et andet nordisk land indenfor hvert felt - dels for at effektivisere kampen for den gode mod den dårlige læsning, dels for at tilvejebringe lige vilkår i de nordiske lande på disse områder (se bilag 3 nr. 7).*
10. *at Nordisk Kulturkommission på tilsvarende måde anbefaler effektivisering og ligestilling indenfor de nordiske lande af*

støtte af forskellig art til forfattere og illustratorer af børne- og ungdomsbøger, herunder af statsstipendier og »forfatterløn«, biblioteksafgifter til forfattere, prisbelønninger til børnebogsforfattere, prisbelønninger til illustratorer af børne- og ungdomsbøger (se bilag 3 nr. 7).

11. at Nordisk Kulturkommission stiller sin autoritet bag en generel henstilling til distributører om at undlade at føre underlødige børne- og ungdomslitteratur samt — i påkommende tilfælde — for specielle henvendelser vedrørende bestemte, kritiserede tegneserier m. v. (se bilag 3 nr. 8).
12. at Nordisk Kulturkommission søger tilvejebragt dækning for et årsbudget, der anslås til 50.000 kr. (d/n) til brug for løsning af de anbefalede opgaver eller på anden måde gøre deres gennemførelse økonomisk mulig.
13. at Nordisk Kulturkommission søger at medvirke til at skabe en bedre orientering om og øget interesse for børnelitteraturen gennem:
 - a) henvendelse til pressens organisationer i de forskellige nordiske lande for at søge at formå disse til at lade den udkommende børne- og ungdomslitteratur anmelde af sagkyndige medarbejdere på samme måde som litteraturen for voksne, samt til at indrømme

spørgsmål vedrørende børne- og ungdomslitteratur større spalteplads, bl. a. ved at såvel almindelige publikationer som ugeblade, seriemagasiner, tegneserier og lignende fra tid til anden i oplysningsøjemed gøres til genstand for granskning og bedømmelse,

- b) henstilling til myndigheder og organisationer, der beskæftiger sig med offentlig foredragsvirksomhed, for at søge optaget foredragsholdere med emner vedrørende børne- og ungdomslitteraturen på de eventuelle fortegnelser over foredragsholdere og deres emner,
- c) henstilling om, at uddannelsen af boghandelens indehavere og medhjælpere kommer til at omfatte øget orientering om børne- og ungdomslitteraturen. Kursus herom bør gennemføres på fællesnordisk basis.

at Nordisk Kulturkommission ved egen foranstaltning eller gennem et samarbejdsorgan drager omsorg for, henholdsvis overvåger, gennemførelse af de anbefalede opgaver og en supplerende og videre udbygning af disse med henblik på fortsat fremme af værdifuld læsning for børn og unge og modarbejdelse af underlødige og nedbrydende litteratur og billedværker for samme alders- og udviklingskategori.

Man kan i denne henseende pege på betydningen af, at de nordiske landes regler om trykkefrihed og ansvarlighedsbestemmelser mest muligt nærmes til hinanden.

Stockholm, den 16. juli 1957.

Rikka Deinboll

Vagn Jensen

Lorentz Larson

G. v. Weissenberg

FORESLÅEDE UNDERSØGELSER.

Kontaktudvalget har overvejet følgende forlag:

1. *Dansk forslag til undersøgelse af, hvorfor børnene lesser serier* (Udvalget vedrørende børns og unges læsning).

Forslaget er udarbejdet af et underudvalg under det danske udvalg og er søgt tilrettelagt efter en metodik, hvorefter det skulle være muligt at nå frem til børn, der i særlig grad læser serielitteratur. Gennem opstilling af en kontrolgruppe skulle det gennem undersøgelsen være muligt at klarlægge årsagsforholdene på en sådan måde, at det kan ses, hvilke faktorer, der er medvirkende til børns læsning af serielitteratur, således at faktorerne og deres relative betydning samtidig klarlægges.

Udgifterne er afhængige af, på hvilke vilkår medarbejderne vil kunne engageres og kan derfor kun anslås skønsmæssigt. På timelønsbasis anslås udgifterne på dansk grundlag til ca. d. kr. 44.000.

Kontaktudvalgets bemærkninger:

Kontaktudvalget finder ikke for sit vedkommende tilstrækkelig anledning til for tiden at optage dette forslag som nordisk forslag. Hovedopgaven må formentlig være at få klarhed over, hvilken *virkning* serielæsning har på børn og unge. Hvis undersøgelsen foretages fra dansk side, går man ud fra, at de andre lande bliver delagtiggjort i dens resultater, der kan være af betydning for arbejdet med at trænge serielæsning tilbage.

2. *Dansk forslag til interviewundersøgelse blandt lærere og forældre for at fastslået serielæsningsproblemet omfang og*

betydning (Udvalget vedrørende børns og unges læsning).

Det er tanken hermed dels at søge belyst lærernes og forældrenes syn på serielæsningsproblemet, dels at få belyst, hvilken indsats der er gjort eller kan foreslås til bekæmpelse af serielitteraturen.

Udgifterne til interviewundersøgelsen anslås af forslagsstillerne på dansk grundlag - til ca. 6.400 d. kr.

Kontaktudvalgets bemærkninger:

Der foreligger allerede lignende undersøgelser fra svensk og norsk side, og disse kan man til en vis grad også bygge på i de andre nordiske lande, hvorfor man ikke i øjeblikket finder en bredere basering fuldt påkrævet, uagtet man er opmærksom på, at der ikke foreligger fuld parallelitet mellem de enkelte nordiske lande. Kontaktudvalget finder derfor ikke for tiden tilstrækkelig anledning til at foreslå undersøgelsen bragt til udførelse på nordisk

3. *Dansk forslag til undersøgelse af publikumsreaktioner i forbindelse med propagandakampanjer* (Udvalget vedrørende børns og unges læsning).

Undersøgelsen gennemføres i forbindelse med den af det danske udvalg og Dansk Bogtjeneste i september måned 1956 arrangerede *børnebogsuge*. Efter undersøgelsen registreres dels i et københavnsk kvarter, dels i en landkommune med bymæssig bebyggelse alt det læsestof, de iagttagne børn vælger, for herigennem at søge klarhed over, om en kampagne som børnebogsugen bidrager til, at nye læsergrupper giver sig i kast med den gode børnebog.

Der er ikke forbundet særlige omkostninger med denne undersøgelses gennemførelse, idet arbejdet udføres af Danmarks pædagogiske Institut. Det er endnu ikke afsluttet.

Kontaktudvalgets bemærkninger:

Hvis undersøgelsen gennemføres således, at den ikke blot viser, at propandæen medfører øget efterspørgsel efter de bøger, der propaganderes for (hvilket man tør påregne), men også hvilke (nye) læserkredse, man i givet fald har fået i tale, kan den også få betydning for det nordiske samarbejde. Det samme gælder, hvis undersøgelsen samtidig kan vise, om efterspørgslen (fra børn og unge) efter de kulørte hæfter samtidig bibeholdes uændret, eller om den kan fortrænges helt eller delvis af propaganda for den gode bog. I Sverige har man konstateret, at den Svenske seriekommitténs kampagner, fortsat gennem længere tid, har givet resultat. Gennem »Tidnings Statistik« er registreret en væsentlig nedgang i seriemagasinerne oplagstal. Nogle seriemagasiner er opført at udkomme. Tilsvarende erfaring ang. virkningen af langvarige kampagner er gjort i Norge.

Undersøgelsens resultater forventes meddelt de andre lande. Man finder ikke for tiden tilstrækkelig anledning til at foreslå en tilsvarende undersøgelse på nordisk basis.

4. *Dansk forslag til undersøgelse over den følelsesmæssige virkning af læsning af kulørt litteratur* (Udvalget vedrørende børns og unges læsning).

Formålet er at søge konstateret eventuelle virkninger af serielæsning m. v. og om muligt at registrere disse virkninger varighed. Der tænkes anvendt en fremgangsmåde, hvor børnene ved hjælp af særlige psykologiske prøver undersøges efter læsningen af kulørt litteratur.

Da der er tale om en undersøgelse på hidtil ukendt grund, må en særlig metodik udarbejdes. Det er derfor ikke muligt at fastslå de med denne undersøgelse forbundne omkostninger.

Fru Eva Norland er i Norge allerede i færd med at foretage en norsk undersøgelse, der vedrører de samme problemer. Denne undersøgelse er endnu ikke tilendebragt, men man forventer at blive gjort bekendt med resultaterne, når de foreligger. Udvalget antager ikke, at den følel-

sesmæssige påvirkning - under i øvrigt lige forhold — kan antages at divergere mærkbart i de nordiske lande. Det er derhos udvalget bekendt, at professor Ludwig Hoffmann, Wien, ved Institut für Wissenschaft und Kunsterziehung, har ønsket at foretage undersøgelser over børns reaktioner overfor billeder. Disse undersøgelser er efter oplysning fra den pågældende endnu ikke bragt til udførelse.

I Sverige er en undersøgelse i gang om filmens påvirkning af børn, særlig de såkaldte pang-pang films.

I Danmark har fru Ellen Siersted foretaget lignende undersøgelser, men materialet herom er endnu ikke offentliggjort.

Kontaktudvalgets bemærkninger:

Udvalget finder ikke for tiden at burde stille forslag om denne undersøgelses udførelse på nordisk basis. Man bør af principielle grunde ikke stille forslag om at gøre børn og unge til forsøgsmenn i en forsøgsrække, hvis mulige skadevirkning ikke på forhånd kan udelukkes. Hvis forsøget skulle gennemføres, måtte man ønske effekten undersøgt i videre omfang — ikke blot begrænset til de følelsesmæssige virkninger.

Man regner iøvrigt med at kunne drage visse paralleler fra de foreliggende eller løbende undersøgelser om billedpåvirkningen ved films m. v.

Det forekommer udvalget naturligt at studere de nævnte undersøgelser, når de er afsluttet, forinden man tager stilling til, om en videre udbygning af dem er nødvendig af hensyn til fremme af et nordisk samarbejde på dette område.

5. *Dansk forslag til undersøgelse af tekstlæsningen i seriebladene* (Udvalget vedrørende børns og unges læsning).

Undersøgelsen er foranlediget af det danske udvalg med det formål at klarlægge, om og i hvilket omfang teksterne i tegneserieerne læses, eller om det i første række er billederne, der betinger børnenes oplevelser af stoffet.

Undersøgelsen foretages af Danmarks pædagogiske Institut.

Kontaktudvalgets bemærkninger:

Det er fremgået af Lorentz Larsons undersøgelse, at seriemagasiner også »læses« af 4-5 årige, der ikke er i stand til at læse en tekst.

Udvalget er enig om ikke at foreslå denne undersøgelse bragt til udførelse på nordisk basis, men vil gerne gøres bekendt med det danske resultat.

6. *Dansk forslag til undersøgelse af principperne for den kulørte litteraturs fremstilling og salg.* (Udvalget vedrørende børns og unges læsning).

Formålet med undersøgelsen er at søge klarlagt, hvad der »sælger« den kulørte litteratur, således at de herigennem indvundne erfaringer vil kunne udnyttes dels i positiv retning, dels til bekæmpelse af denne litteratur. Oplysningerne tænkes indhentet gennem samtaler med forlæggere, tekstforfattere og tegnere.

Et budget for opgaven er ikke opstillet.

Kontaktudvalgets bemærkninger:

Udvalget finder ikke tilstrækkelig anledning til at foreslå en sådan undersøgelse bragt til udførelse på nordisk basis, men vil med interesse afvente mulige resultater fra dansk side.

7. *Dansk forslag til indholdsanalyse af den underlødige litteratur* (Udvalget vedrørende de børns og unges læsning).

Undersøgelsen er tænkt som videreførelse af en af en række københavnske bibliotekarer i 1954 foretaget analyse af det københavnske seriemarked.

Udgifterne ved denne undersøgelse anslås på dansk basis til ca. 6.400 d. kr.

Kontaktudvalgets bemærkninger:

Der foreligger allerede fyldige undersøgelser fra svensk og norsk side om dette emne ¹⁾.

Det, der set fra kontaktudvalgets synspunkt ville være af særlig interesse, ville være en analyse under et *frit marked*. Allerede nu har den offentlige kritik påvirket serierne antal og indhold. *Da* indhold m. v. bestemmes af rent økonomiske hensyn, og da denne merkantile masselitteratur i vidt omfang er international, vil man kunne hente nogen vejledning fra undersøgelser i ikke-nordiske lande. En ændring i dette forhold vil først opstå,

hvis det skulle kunne påvises, at det nordiske marked - under frie forhold - reagerer atypisk. Men det regner man foreløbig ikke med i kontaktudvalget.

Kontaktudvalget finder herefter ikke tilstrækkelig anledning til for tiden at foreslå denne undersøgelse bragt til udførelse på nordisk basis, men vil med interesse gøre sig bekendt med resultatet af en dansk undersøgelse.

8. *Dansk forslag om eventuelt nordisk forsøg med udbredelse af gode billedbøger* (Udvalget vedrørende børns og unges læsning).

Tanken hermed er at undersøge, om det er muligt at påvirke forældre og børn til øget interesse for gode billedbøger ved at præsentere disse på steder, der har kontakt med forældrene. Man tænker sig således billedbøger stillet til rådighed for hjemlån i børnehaver, biblioteker, fritidshjem og 1. klasser i skoler.

Omkostningerne til denne undersøgelse anslås fra dansk side til ca. 6.400 kr.

Kontaktudvalgets bemærkninger:

På linie falder hermed ganske norsk forslag om etablering af en fælles nordisk udstilling af gode børnebøger og svensk forslag om udarbejdelse af nordisk fortegnelse over litteratur, films og billedbånd angående børns og unges læsning ¹⁾.

Udvalget kan for sit vedkommende anbefale, at dette forslag bringes til udførelse på nordisk basis, således at en udstilling af billedbøger og børneblade også for små børn etableres i forbindelse med den senere foreslåede nordiske vandreudstilling (bilag 3, nr. 3). Hvis udstillingen kan kombineres med en egentlig undersøgelse, bør denne tilrettelægges således, at der også skabes orientering om, hvor stor en del af børnene, man *ikke* kan nå på denne måde.

9. *Norsk forslag om undersøgelse af, hvem der køber kriminal-sex bladene.*

Denne undersøgelse skulle vise, i hvilket omfang disse hæfter søges af børnene og de unge,

¹⁾ Om serielæsning: Bejerot. Om anden læsning: Rapport om crime- og sexlitteraturen fra det rådgivende tegneseriemarked.

¹⁾ Sådanne hjemlån stimuleres der til i vidt omfang både i Sverige og Norge, men dog uden forbindelse med en egentlig undersøgelse, der synes vanskelig at gennemføre.

idet det under de norske undersøgelser er oplyst, at disse hæfter i et vist omfang læses af børnene (foruden af »de unge«).

Kontaktudvalgets bemærkninger:

Undersøgelsen vil eventuelt kunne give oplysende detailviden. Men det er givet, at børn ikke blot læser hæfter, de selv har købt, men tillige hæfter, der er indkøbt af ældre, herunder forældrene selv¹⁾.

Man finder ikke i øjeblikket anledning til at foreslå denne undersøgelse bragt til udførelse på nordisk basis.

10. *Norsk forslag om undersøgelse af eventuel sammenhæng mellem ungdomskriminalitet og valg af læsestof.*

Man er enige om, at en sådan undersøgelse er central. Selvom det kan være nok så vanskeligt at føre objektive bevis for sammenhæng og årsagsforbindelse i det enkelte tilfælde, kunne der vel alligevel drages konklusioner fra iagttagelser over et stort undersøgelsesmateriale, selvom man ikke må vente at kunne - eller burde kunne - konstatere sammenhængen eksperimentelt. - Når en forbrydelse er begået, er årsagsammenhængens udredning i reglen stærkt kompliceret, hvis man vil gå bag om det umiddelbare motiv som »berigelseshensigt« el. lign. Og man kan ikke gøre kontraprove. Desværre savnes — i hvert fald i Danmark - regelmæssige kriminologiske undersøgelser af de kriminelle, herunder kriminel ungdom; man plejer stort set kun at konstatere forbrydelsen, og efter domfældelse iværksætte straffen. Ved et dansk rundspørge til samtlige politikredse i landet er dette fra flere sider fremhævet som en mangel, men spredte iagttagelser f. eks. angående opblomstring af motortyverier umiddelbart efter forevisning af filmen »Fartfeber« tyder klart hen på en forbindelse.

Kontaktudvalgets bemærkninger:

En sådan undersøgelse, der udstrækkes såvel til børneværnsmyndigheder som til politimyndigheder og fængselsmyndigheder, vedrører et centralt, men hidtil uopdyrket problem. I Norge er der nu ved Institutt for kriminologi og strafferet ved politifuldægtig Elg Elgesen og cand. jur. Knut Sveri foretaget en undersøgelse i forbindelse med rock- and roll-optøjerne. Resultatet viste, at urostifterne var koncentreret i aldersgrupperne 13-18 år, og at filmen ikke var årsag, men anledning til optøjerne. De undersøgte læseinteresser lå på et usædvanlig lavt plan. En sådan undersøgelse har mulighed for at belyse det ofte debatterede spørgsmål om, hvorvidt læsning af volds- og forbryderserier virker *motiverende* ved at fremkalde uønskede handlingsmønstre eller pervertere ønskede hæmningsmønstre, eller om den tværtimod - eventuelt *tillige* i visse tilfælde - virker afreagerende. Problemet er, efter udvalgets opfattelse, ikke blot, om læsning af sådanne tegneserier eller/og hyppig overværelse af tilsvarende films (de 2 påvirkningsmidler må anses for så nærtbeslægtede, at der vanskeligt kan drages nogen adskillelse mellem dem) eventuelt kan opfattes som årsag til forbrydelse, men tillige om påvirkningen kan udløse en latent individuel handlingsimpuls eller svække »normale« sociale hæmninger.

Udvalget anbefaler stærkt, at en sådan undersøgelse bringes til udførelse på nordisk basis.

11. *Finsk forslag til nordisk moral-psykologisk undersøgelse af, hvorledes skolebørns moralske normer og forestillinger opstår.*

Denne undersøgelse er tænkt udført gennem udsendelse af et stort antal spørgeskemaer til på forhånd udvalgte skoler i de nordiske lande. Resultatet skulle bearbejdes af et forskningsorgan, og indenfor hvert land skulle et særligt undersøgelsesudvalg forestå undersøgelsen, gennem hvilken det antages, man kunne få klarhed over, hvorledes børns moralske forestillinger opstår. Der er ikke udarbejdet noget budget.

Kontaktudvalgets bemærkninger:

Også denne undersøgelse finder kontaktudvalget meget central, måske endnu mere fundamental end umiddelbart fornødent af hensyn til kontaktudvalgets egentlige arbejdsområde. Det er en undersøgelse, som sikkert burde foretages, men man viger tilbage for at stille forslag herom på det foreliggende grundlag, dels på grund af opgavens omfang, dels fordi den som næsten nødvendig konsekvens vil kræve supplerende med en undersøgelse af, hvorfor og under hvilke vilkår børn og unge handler på trods af erkendelsen af, hvad der er ret.

¹⁾ Dette fremgår bl. a. af den svenske seriekommittés undersøgelse.

DEBATTEN I DE NORDISKE LANDE OM DEN UNDERLØDIGE
BØRNE- OG UNGDOMSLITTERATUR.

DANMARK

Som i de øvrige nordiske lande, og som i den »vestlige verden« i det hele taget, har diskussionen om tegneserier og anden underlødige ungdomslitteratur også i Danmark vakt opmærksomhed i de senere år.

Den begyndte med en *konstatering* af underlødighedsproblemet og med at registrere problemets hastigt voksende omfang og betydning samt med som modstykke at fremdrage den gode ungdomslitteratur og betydningen af at fremme udbredelsen heraf. På dette felt er der fra fleres side gjort et utrætteligt og påskønnelsesværdigt arbejde, mens spredte ønsker om offentlige kontrolforanstaltninger blev mødt med henvisning til grundlovens forbud mod at indføre censur.

Efter et radioforedrag i 1954, der imødegik dette standpunkt og krævede stilling taget ud fra et rent risikosynspunkt, jfr. Dansk Pædagogisk Tidsskrift 1954 nr. 8: Vagn Jensen: »Kan Skipper Skræk anholdes?« side 359—65, havde man måttet vente kontroltanken tilbagevist over bred front, ikke mindst fra pressens side, men kunne i stedet konstatere overvejende tilslutning til eller dog forståelse for et uskadeliggørende indgreb.

Danmarks Lærerforening, der også tidligere havde vist spørgsmålet interesse, stillede problemet på dagsordenen for sit årsmøde den 8. august 1954, hvor der udspandt sig en grundig diskussion, som til sidst endte med, at spørgsmålet blev henvist til nærmere drøftelse i lærerorganisationernes samarbejdsudvalg.

Næsten omgående herefter gav Allers Forlag oplysning om, at de 2 mest kritiserede serier »Superman« og »Fantomet« ville blive inddra-

get, og lærerorganisationernes samarbejdsudvalg rettede henstilling til undervisningsministeren om at nedsætte et alsidigt sammensat udvalg til belysning af spørgsmålet. Dette ønske blev tiltrådt, og ministeriet rettede henstilling til en række foreninger og sammenslutninger om at udpege repræsentanter til et udvalg. Dette blev nedsat den 27. januar 1955 med en alsidig sammensætning og med den opgave at »undersøge og overveje problemerne omkring den underlødige og nedbrydende læsning og med særligt henblik på at fremkomme med forslag, der kan fremme udbredelsen af bedre læsestof blandt børn og unge«.

I erkendelse af problemets uoverskuelighed og omfang skred udvalget straks til nedsættelse af en række underudvalg med specielle arbejdsområder. Udvalget har afgivet en 1. beretning og indstilling i januar 1957.

Udvalget har fundet, at opgaven naturligt faldt i 2 afsnit.

1. Hvilke undersøgelser er fornødne.
2. Hvilke foranstaltninger må anbefales.
 - a. til positivt fremme af bedre læsning.
 - b. eventuelt til begrænsning af den nedbrydende læsning.

Udvalget har ikke afgrænset sit arbejdsfelt, men til en begyndelse af rent praktiske grunde taget fat på serie»litteraturen«, idet det på forhånd var klart, at tegneserieproblemet var den mest iøjnespringende og omdiskuterede bestanddel indenfor det problembælte, der spænder fra de sadistiske horror and crime comics over uskadelige eller endog værdifulde billedserier, til verballitteratur i en uendelig regnbue af afskygninger fra den klart nedbrydende så-

kaldte gule litteratur over den lyserøde, blot tidssplidende, til oplysning eller på anden måde værdifuld litteratur — fra dagspressen og den periodiske presse til den egentlige bogformidling — fra pornografi, dagdrømmeri etc. til saglig redegørelse.

Udvalget har i sin indstilling af januar 1957 stillet forslag om en række undersøgelser m. v., der er omtalt i bilag 1.

Udvalget har derhos dels medvirket til, dels foreslået gennemført forskellige positive foranstaltninger.

I samarbejde med *den danske forlægger- og boghandler organisation »Dansk Bogtjeneste«* er således gennemført en bredt anlagt oplysningskampagne for læsning af bedre børne- og ungdomsbøger ved *»Børnebogsugen 1936«*. I forbindelse med dette arrangement blev der udsendt et af en uafhængig redaktionskomité udarbejdet katalog i ca. 700.000 eksemplarer over anbefalelsesværdig børne- og ungdomslitteratur, omfattende ca. 300 numre, til samtlige skolebørn i alderen 7—16 år.

Undervisningsministeriet bevilgede derhos 5.000 kr. (af tipsmidler) til dansk kulturfilm til *fremstilling af en forfilm* til biografteatrene *»Nye Venner«*, og tiltrådte, at et tilsvarende beløb blev betalt af folkebibliotekernes rådighedskonto. Filmen gør propaganda for den gode og lødige børnebog og var sammen med det udsendte katalog tænkt som et forsøg på at gøre virkningerne af kampagnen mere varige.

Der er endvidere af det danske udvalg gjort forsøg på at gøre forældrene aktivt interesserede i spørgsmålene omkring serielitteraturen, og foruden afholdelsen af talrige udstillinger af børnebøger m. v. har udvalget i samarbejde med skolen og en række organisationer siden efteråret 1955 inciteret til et *stort antal diskussions- og forældreaftener*, hvor problemerne er søgt belyst. Der er udsendt en *litteraturliste over børne- og ungdomslæsningen*, udarbejdet specielt med henblik på bekæmpelsen af de underlødige tegneserier og *1 farvefilmsbånd* om tegneserieproblemet med tilhørende teksthæfte.

Udvalget har endvidere med støtte fra undervisningsministeriet sendt en observatør til den i *Wien i efteråret 1953 af Internationales Kuratorium für das Jugendbuch* afholdte kongres.

På henvendelse fra Kioskejerforeningen har udvalget drøftet, om man burde anbefale et ønske fra kioskerne om *ændring af lukkeloven*, således at det fremtidig blev tilladt kioskerne

at forhandle »billigbøger« og ikke blot hæfter og lignende. Udvalget har ikke ønsket at anbefale dette på grund af tvivl om, hvorvidt det ville betyde nogen støtte til kampen mod det underlødige.

Udvalget har peget på nødvendigheden af at fortsætte forfatterforeningens kampagne for at få dagspressen til at *bekæftige særlige anmeldere af børne- og ungdomsbøger*, på betydningen af at udbygge *børnebogsprisen*, indføre en *pris for børnebogsillustrationer*, fjerne *told- og afgiftspligter* fra dette område m. v.

Udvalget har drøftet spørgsmålet om *restriktive* foranstaltninger, men har foreløbig udsendt spørgsmålet for at forsøge, om der på frivillig basis kan nedsætte en art opinionsnævntil at føre kontrol med de underlødige og nedbrydende serier.

Før udvalget skulle drøfte spørgsmålet om eventuelle ansvarlighedsregler, blev det til udvalgets medlemmer omsendte materiale ved en indiskretion stillet til rådighed for et dagblad, der — naturligvis med fuld ret — stemplede *cen-sur* som uforenelig med nordiske frihedsprincipper. Denne omtale forplantede sig til en række andre blade og gav tillige anledning til en række meningstilkendegivelser fra ledere i ungdomsbevægelsen, højskoler, spejderorganisationer, gymnastik- og sportsforeninger m. v., der gav udtryk for deres erfaring om, at den underlødige litteratur virker nedbrydende og forrænde på de unges sind, og for deres opfattelse af, at der fra myndighedernes side bør føres mere effektiv kontrol med sådan litteratur. Der indgik til udvalget 32 sådanne henvendelser med ialt 562 underskrifter.

ISLAND

På Island har udgivelsen af serielitteratur gennem de senere år været stærkt stigende efter krigen. Blandt andet indførtes der fra U.S.A. i ret stor målestok hæfter med billedserier om mord, vold, lig etc. Mod disse såkaldte crime comics og horror comics rejste der sig landet over en stærk bølge af antipati. Resultatet heraf har været, at hæfterne ikke længere bliver importeret af boghandlerne, men en hel del bliver importeret ad andre veje og solgt hos antikvarboghandlere. Hæfterne bliver hovedsagelig eller udelukkende købt af ungdommen.

Efter at indførslen af disse billedhæfter er blevet formindsket, blev udgivelsen af tidsskrifter om forbydelser pludselig stærkt for-

øget. I årene 1953 og 1954 påbegyndtes bl. a. udgivelsen af 4 sådanne tidsskrifter, hvis titler er »Kriminelle sager«, »Forbrydelser«, »Politik-sager« og »Skyld«. Der er tale om smudslit-teratur på laveste niveau.

Herudover kan nævnes, at der indføres ret mange fremmede kriminalromaner og kriminal-noveller, især på engelsk eller de skandinaviske landes sprog, og denne litteratur bliver fortrins-vis købt og læst af de unge mennesker, ikke mindst af skoleungdommen.

Udgivelsen af denne litteratur har rejst en offentlig debat, hvorunder man har diskuteret vejene for en eventuel bekæmpelse, bl. a. nytten af at iværksætte en omfattende kampagne mod den. Man har drøftet betimeligheden af at lade forlæggerne og boghandlerne danne en komité, der skulle bedømme, om et skrift var passende til salg. Man har dog ikke ført tanken ud i livet, da det blev betvivlet, dels om det kunne lade sig gøre, dels om ikke enkelte ville holde sig udenfor sammenslutningen og dermed øde-lægge dens effektivitet.

Der er under debatten fremsat forslag om, at staten skulle stille sig i spidsen for - eller bi-drage til - udgivelsen af gode og sunde bøger for børnene, ligesom man har diskuteret et for-slag om at lægge en særlig told på de nedbry-dende skrifter. Ingen af forslagene er dog gen-nemført.

I tilslutning til denne debat blev det på lands-mødet i 1955 for lærere ved realskolerne og de højere skoler vedtaget at rette en henstilling til Altinget og regeringen om at træffe forholds-regler til at hindre udgivelse og indførsel af de kritiserede skrifter og billedserier.

I spørgsmålet om ungdommens læsevaner har *radiochef N. P. Gislason* foretaget en vis under-søgelse i Reykjavik og har på grundlag heraf udarbejdet foreløbigt udkast til en stor under-søgelsesplan på nordisk basis om ungdomslæse-stof udenfor skolefagene.

Han slår til lyd for forberedelse af en fæl-lesnordisk håndbog i bogkundskab og en vej-ledning i valg af læsestof og forfægtet det synspunkt, at »man skal respektere friheden i granskning, tanker og ord. Men vi må gøre os klart, hvad meningen skal være med al vor undervisning, hvilke mål vor opdragelse skal tjene.

Jeg mener selvfølgelig ikke, at læsning af bøger eller en granskning af ungdommens læ-sestof ene og alene kan løse disse opgaver. Men jeg tror, at en samvittighedsfuld og alsidig un-

dersøgelse af ungdommens åndsliv og praktiske livsindstilling, for hvilken bøger, film og radio spiller en stor rolle - vil give meget vigtige oplysninger om, hvor vi står i denne henseende i dag og nogle retningslinier for fremtiden.«

Højesteretsdommer Þórður Eyjólfsson frem-hæver, at der endnu i de nordiske landes lov-givning mangler bestemmelser om værn mod litteratur, hvor det hovedsagelig er mishandling-er og voldshandlinger, som beskrives.

Om det vigtige spørgsmål, om der i virkelig-heden er grund til at mene, at disse skrifter virker demoraliserende på børn og unge men-nesker, som læser dem, siger han:

»Mærkeligt nok har mange, hvoriblandt psy-kologer og læger, forsvaret disse skrifter. Men da umådelige kapitaler ligger i deres udgivelse, kan man ikke undgå at tænke, at en del af dette forsvar er betalt arbejde. Vedkommende hæv-der, at skrifter om forbrydelser og billeder af voldshandlinger giver barnets medfødte grus-omhed eller trang til vold et naturligt og uskyldigt afløb. Jeg synes, at sund fornuft taler imod denne argumentation, og de allerfleste forældre og lærere vil være langt fra at være enige med dem, som hævder disse synspunkter. Det er meget muligt, at der i ethvert barn fin-des en spire til trang til vold, måske også til grusomhed, men denne spire bør man snarere forsøge at undertrykke med sund og moralsk opdragelse end pleje den ved at lade barnet leve og ånde i den mest modbydelige forbyrder-atmosfære, medens dets tankeliv og forhold til omverdenen endnu er under udvikling.

»Man har altid anset, at man ved almindelig lov kunne bestemme - ganske vist inden for en snæver ramme - at det skulle være strafbart at udbrede skrifter, hvis indhold er særlig for-kasteligt eller skadeligt.«

Herudover er udvalget ikke bekendt med un-dersøgelser m. v. omkring serielæsningen og dens problemer på Island.

NORGE

Kampen mot brutaliserende lesestoff i form av seriehefter og kulørte blader har i store trekk vært ført på samme mate i Norge som i de andre nordiske land. Valutarestriksjoner og papirmangel i de første årene etter krigen gjorde at flommen av seriehefter først satte inn fra om-trent 1950.

I 1952 begynte det å heve seg røster mot strømmen av serieblader. Statens folkeopplysningsråd — en sammenslutning av 37 organisasjoner og institusjoner — tok saken opp samme år, nedsatte et rådgivende utvalg for å granske hvor landet lå, når det gjaldt lesestoffet for barn og unge. Mandatet gikk ut på å kartlegge tegneserier og leseinteresser landet over og å komme med forslag om hva som burde gjøres.

Utvalget på 5 medlemmer som representerte dagspressen, ukepressen, forfattere, biblioteker og foreldre, satte straks igang en undersøkelse som skulle gi et tverrsnitt av landet. Det ble sendt ut 1.400 spørreskjemaer som ga 967 svar. Spørreskjemaene hadde følgende tekst:

Hva liker du best å lese? Bøker?
 Ukeblader?
 Tegneserier?

Hva slags bøker liker du best å lese?
 Hvilke ukeblader pleier du å lese?
 Hvilke tegneserier liker du å lese?

Svarene viste at størsteparten av barna foretrakk å lese bøker. Når det gjaldt serier, nådde Donald Duck høyest. En stor prosent foretrakk de mere voldsomme seriene. Av de 967 svarene, derav 422 fra piker og 545 fra gutter, fordelte stemmene seg slik på seriene:

Donald Duck	648	stemmer
Vill Vest	474	
Skippern	389	
Hopalong Cassidy	344	-
Seriemagasinet	338	-
Stålmannen	329	

Det materiale som utvalget fikk inn, har dannet arbeidsgrunnlag for det videre arbeid med saken. Lesestoffet til disse 967 barna fra ulike kanter av landet - alderen lå mellom 8 og 15 år - var kartlagt. Det ga også et tverrsnitt av de ukeblader som hjemmene kjøpte og seriebladene som ble kjøpt og sirkulerte mellom barna. Skjemaene inneholdt også en god del kommentarer som hadde sin verdi.

Utvalget analyserte innholdet i seriemagasiner, serier i ukeblader og aviser. Innstilling om saken ble så lagt frem for Statens folkeopplysningsråd høsten 1953. Saken ble slått stort opp i pressen og diskutert jonen bølget frem og tilbake i foreldreforeninger, kvinneorganisasjoner og ble også drøftet i Stortinget og i skolestyremøter rundt omkring i landet.

Materialet som ble lagt frem av utvalget, inneholdt flere forslag som en mente kunne bekjempe de dårlige seriene. Et av forslagene

gikk ut på å opprette et rådgivende organ som skulle foreta en kvalitetskritikk av seriene og som skulle orientere om disse.

Dette forslaget møtte motstand fra pressehold som mente at redaksjonene nå var blitt gjort oppmerksom på spørsmålet, så de selv ville kunne øve den videre kritikk.

Skolestyrer, foreldremøter, lærerorganisasjoner og kvinnelag derimot støttet opp om forslaget om et rådgivende organ til å ta seg av kvalitetskritikk og orientering om tegneserier.

Utvalget hadde også samlet en eksempelsamling av bilder fra dårlige serier. Denne samlingen ble flittig brukt til billedfremvisning i foreninger og den ble også studert av serieforleggere.

Ialt ble det i 1953-54 utgitt 15 forskjellige seriemagasiner. Utvalget regnet 11 av disse til supermenn-cowboy-detektiv-jungelmann-kategorien. De verste av disse — Lynvingen og Stålmannen gikk snart inn. Idag er tallet på seriemagasiner 13, hvorav 7 hører med til typen nevnt ovenfor.

Ifølge forslaget vedtok rådsmøtet i Statens folkeopplysningsråd våren 1954 å nedsette et rådgivende organ som siden kontinuerlig har fulgt seriene etter følgende mandat:

Å påtale serier som

- forestillinger andre raser og trosretninger i mindre heldig lys,
- overveiende beskjefteger seg med vold eller drastisk avbilder tortur og sadisme,
- forestillinger krøplinger og syke som forbrytere,
- forherligere forbrytelser eller gir direkte eller indirekte anvisning på hvordan forbrytelser skal utføres,
- er egnet til å nedbryte barns tillit til politil- og rettsvesen ved å gi inntrykk av at representanter for disse institusjoner i sin åpenhet er korrupte eller forbryterske.

I det materiale som kom inn under spørre-kampanjen i 1953, viste det seg tydelig på barn også luktet på blader som ikke egentlig var tenkt for dem. Svarkjemaene inneholdt titler som Krydder, Cocktail, Kriminaljournalen, Verden rundt og andre. Utvalget ble så høsten 1955 anmodet om å se på den slags blader. Mandatet gikk ut på å følge kriminal-sex-bladene i 2 måneder og påtale (med tanke på ungdom):

- a) forbrytelser, mord, sadisme i bilder og tekst som kan virke nedbrytende,
- b) forvridd og uanstendig fremstilling i bilder og tekst av forholdet mellom kjønnene,
- c) perversitet,
- d) kunstnerisk underlødige journalistikk.

Utvalget gikk straks løs på denne oppgaven og la frem sitt materiale for Statens folkeopplysningsråd i et stensiltrykk i juni 1956. Ti blader var blitt fulgt i 2 måneder og innholdet drøftet i en rekke møter.

Generelt var det enighet om at disse bladene inneholdt meget brutalt stoff som detalj ert skildret de råeste forbrytelser. Utvalget festet seg også ved at narkotikaspørsmålet et par steder var behandlet på en uforsvarlig måte, sett i relasjon til unge mennesker. Et av bladene som inneholdt nettopp den slags stoff, skiltet med at det hadde en stor lesekrete blant de unge.

Utvalget konkluderte med:

- 1) Statens folkeopplysningsråd bes oversende det foreliggende materiale om kriminal-sex-bladene til Justisdepartementets lovkomite som arbeider med dette spørsmålet. Det bør gjøres oppmerksom på at Det Rådgivende Utvalg for Tegneserier finner at narkotikaproblemet fremstillet i underholdningsform, inngående skildringer av forbrytelser og forbrytere fremstillet som helter bør settes i samme klasse i Straffeloven som »utuktige« skrifter, når det gjelder utgivelse og distribusjon til personer under 18 år.
- 2) Dagspresse, hjem, skole, Norsk Rikskringkasting og offentlige biblioteker oppfordres til å følge kritisk med i trykksaker som distribueres til barn og unge og å ta kampen opp mot de underlødige.
- 3) Spørsmålet om det er sammenheng mellom kriminalitet og leseinteresser bør undersøkes vitenskapelig.

I diskusjonen om den mindreverdige litteraturen for barn og unge er det overalt blitt fremhevet den store betydning barne- og skolebibliotekene har og det ansvar som hviler på forlag og bokhandel i fremstilling og distribusjon av verdifull litteratur.

I Norge har vi ikke hatt egne barneboksdager som i Sverige og i Danmark. Men under de årlige bokmesser rundt i landet før jul har arrangørene viet barnelitteraturen stor oppmer-

somhet. Forleggere og bokhandel har gått sammen om å utgi utvalgslister over kvalitetslitteratur for barn. Listene er blitt delt ut gratis f. eks. til alle barn i folkeskolene i Oslo og ellers gjennom bokhandlere.

Det har også under diskusjonen om barn og unges lesevaner blitt pekt på betydningen av vitenskapelige undersøkelser på dette området. Folkeskolebarnas leseinteresser i Oslo var i sin tid gjenstand for undersøkelser i forbindelse med nye leseplaner for undervisningen. Resultatet ble offentliggjort i Norsk Pedagogisk Tidsskrift nr. 5, 1942. Det var Rikka Deinboll som utførte arbeidet blant ca. 8.000 skolebarn mellom 2. og 7. klasse. Noen landsundersøkelse er ikke foretatt.

Universitetets Pedagogiske Forskingsinstitutt har utgitt en del arbeider som er utført av studerende om leseinteresser blant barn og unge. Edith Magnussen har behandlet leseinteresser i realskolen. Cappelen 1951 og Leif Wettre har tatt for seg neste aldersgruppe i leseinteresser i gymnasalderen. Cappelen 1942. Siden 1954 har instituttet sendt ut to sameskrifter med felles-titlen Forskning og danning. I bind 1 finnes en meget interessant undersøkelse ved Sverre Sletvold om Barns lesning av ukeblad og aviser. Undersøkelsen er foretatt på skoler i Trondheim og nabokommunen Strinda og omfattet 2.344 barn på alderstrinnene fra 3. til 7. klasse. Forfatteren sier i sin konklusjon idet han viser til Lorentz Larsons store undersøkelse i Sverige, at både problemstilling og resultater gir godt sammenlikningsgrunnlag når det gjelder f. eks. ukeblader.

Foruten disse er det foretatt en del andre undersøkelser som er under arbeid, blant disse er også dr. philos Eva Nordlands undersøkelse av tegneserielesning. Den ventes ferdig i høst.

Rikka Deinboll.

SVERIGE

Liksom i de fleste andra länder fick åren efter andra världskrigets slut läsningen av s. k. seriemagasin en allt större omfattning. I början på 50-talet härjade en verklig serieepidemi bland barn och ungdomar. 1953 utkom ett 25-tal olika serietidningar och deras gemensamma årsupplaga beräknades till 37,5 mill. exemplar. Innehållet i dessa serier blev allt raffigare och man fruktade att de ohyggliga »horror comics» som fanns i Amerika och England

skulle spridas hit. Lärar- och annan press började att diskutera frågan, och rösterna för ett ingripande mot de sämsta serierna blev allt flera.

Så inbjöd »Internationella Kvinnoförbundet för fred och frihet« till en diskussion i seriefrågan och man beslöt bilda en kommitté. Denna *seriekommitté* fick en mycket stark förankring genom att i den finns representanter för ABF, Samverkande Bildningsförbunden, Målsmännens Riksförbund, alla de olika lärarorganisationerna, samt de stora politiska och yrkesorganisationerna för kvinnor.

Seriekommittén gjorde först en undersökning om serieläsningens omfattning bland barn och ungdomar. Nära 2000 barn i åldern 4-15 år och 315 ungdomar i åldern 15-18 - alla valda så att de skulle bli för olika förhållanden representativa grupper - utfrågades om sin serieläsning m. m. Dessutom intervjuades ett antal föräldrar till de minsta barnen och ett antal lärare, sammanlagt nära 2500 personer, små och vuxna, fick berätta om sin serieläsning eller ge sina synpunkter på den.

Resultaten framlades i en bok, *Barn och serier*, Stockholm 1954. Samtidigt med undersökningen gjordes i samråd med Seriekommittén en utförlig analys av serierna av Doktor Nils Bejerot, vilkens arbete *Barn, Serier och samhälle* äns utkom 1954.

Enligt kommitténs undersökning läste alla barn serier. 91 % av småbarnen under skolåldern uppgav att de tittade på serier eller hörde på när äldre läste dem. 70 % av samtliga barn i åldern 10-15 år uppgav att de själva regelbundet köpte *seriemagasin*, som även lånades i stor omfattning. Många barn uppgav sig köpa för upp till 5 kronor i veckan, i en klass i Stockholm, där seriekonsumtionen var särskilt stor, köptes i medeltal per barn för 2,75 kr. i veckan, vilket för hela klassen för ett helt år blir över 4000 kronor eller tillräckligt för ett mindre skolbibliotek. Även om så höga siffror tillhörde undantagen, visar de dock vilken omfattning seriekonsumtionen ibland kunde ta!

64 % av föräldrarna till barn under skolåldern uppgav att småbarnen fick serietidningar, 28 % av dem fick själva välja och köpa. Rafflande äventyrsserier och kriminalserier lästes ofta av småbarn, vars intresse för bilder är mycket stor och vars mottaglighet för det bilden berättar är ännu större. Ett stort antal barn var medlemmar i s. k. serieklubbar.

De mest omtyckta serierna var för åldern 10-15 år:

<i>pojkar</i>	<i>flickor</i>
Fantomen	Kalla Anka
Tarzan	Fantomen
Kalla Anka	Blondie
Vilda Västern	Tarzan
Hopalong Cassidy	Min melodi
Dick vid radiopolisen	Lisa och Sluggo

Serien var det gemensamma litteraturintresset i hemmet. Enligt barnen läste 49 % av föräldrarna själva serier. Av de tillfrågade föräldrarna sade sig 82 % läsa serier för de icke läskunniga småbarnen, de äldre syskonen läser för de yngre. Föräldrarna kritiserade dock skarpt den avancerade äventyrsserien och krävde mer verklighetsbetonade serier om för barnen näraliggande saker.

De tillfrågade lärarna var i allmänhet starkt kritiska mot seriemagasinen. Seriens våldsmentalitet påverkar barnen, av vilka några hängav sig åt en så ohämmad konsumtion av serier, att de inte fick tid att läsa böcker, vilket fördröjde utvecklingen av deras formella färdigheter. I skolan lade man märke till »seriebarn«, vilka läste och skrev sämre än de andra. Till detta bidrog att seriernas korta texter ofta hade ett språk som inte var föredömligt. Lärarna påpekar också att barnen ibland inte ens läste de korta texterna utan kunde följa intrigens gång endast genom att se på bilderna. Att denna uppfattning är riktig bestyrkes av att så många icke läskunniga uppgav sig »läsa« serier på egen hand.

Vid undersökningen fick de tillfrågade besvara några frågor om »crime and sex«-litteraturen, dvs. om deras läsning av enkla detektivberättelser, s. k. kriminaljournaler, pornografiska tidningar och liknande. 18,5 % av barnen i åldern 10-15 år uppgav att de läste detta slags publikationer, i större utsträckning ju äldre de blir. Bland ungdomen i 15-18 års åldern var 32,2 % crime-and sex läsare. Från denna åldersklass fick man ofta förtjusta uttryck över hur bra denna »tuffa« litteratur var.

Kampanjen mot de dåliga serierna.

1954 utkom de båda svenska böckerna i seriefrågan, ovan nämnda, *Barn och serier* samt *Barn, serier och samhälle*. Samma år blev Fredric Werthams bok *Seduction of the Innocent*, recenserad och läst i Sverige. De tre böckerna ledde till en ytterst livlig pressdiskussion vin-

tern 1954/55. I allmänhet fördömdes skarpt de dåliga serierna. I anslutning till denna pressdiskussion arbetade Seriekommittén för att skapa en allmän opinion mot de dåliga seriemagasinen. Detta skedde genom en mycket omfattande upplysningsverksamhet i press och radio men framför allt genom samarbete med de organisationer som står bakom kommittén. På ett mycket stort antal platser landet runt anordnades föredrag i frågan och diskussionsmöten. A B F, skolorna och föräldraföreningarna gjorde här värdefulla och omfattande insatser. Kommittén sökte även stimulera till studiecirkelverksamhet kring ämnet och fick härvid hjälp från flera håll. Till tjänst för studiecirklar utgav Hans Haste en skrift *Läsning för barn?* (F I B. 1:-) och Margot Jonnergård en annan *Barn, serier och böcker* (Svenska landsbygdens studieförbund, 2:-). Hans Haste har även utarbetat ett filmband, *Barn och teknade serier* (Föreningsfilmo, 12:-) Detta filmband har varit av stort värde för propagandan mot serierna avarter.

Kampanjen mot de dåliga serierna gav ett märkbart resultat. Enligt Tidnings-Statistik har upplagorna för de sämre magasinerna hastigt sjunkit, en del har upphört att utkomma. Större försiktighet vid redigeringen för att undvika det mest rafflande har även kunnat konstata-

För bättre barnböcker.

Vid den svenska diskussionen om åtgärder mot den underhålliga litteraturen har ständigt understrukits att den bästa vägen är att arbeta för goda böcker och för ökade möjligheter att låna sådana i de allmänna biblioteken - alltså en positiv väg. Här har under senare år mycket gjorts av myndigheter, organisationer och enskilda och Seriekommittén har efter bästa förmåga sökt bidra till de åtgärder som vidtagits.

Av alla största betydelse är den *nya författning om skolbibliotek som 1955 utfärdades av statsmakterna*. Om denna lämnas i annat sammanhang några uppgifter, här skall endast understrykas att den innebar att praktiskt taget alla landets skolor fick ett skolbibliotek med avsevärt ökade möjligheter till bokanskaffning och bokservice. Samtliga svenska skolbarn har fått möjlighet att låna och läsa lämpliga böcker för nöje eller studium.

För arrangemangen vid de årligen utkommande *Ungdomens bokdagar* står i första hand Svensk boktjänst, som därvid samarbetar med

en rad organisationer. Till dessa bokdagar har varje år utgivits sakkunnigt sammanställda boklistor som gratis utdelats till barnen, vidare broschyrer om barns läsning som tillställts föräldrarna, affischer etc. Skolor, bibliotek, föräldraföreningar och andra har stimulerats till olika arrangemang i samband med Ungdomens bokdagar.

På initiativ av Målsmännens riksförbund har instiftats den s. k. *Bokkronan*, en sparform för att möjliggöra inköp av böcker i stället för att slantarna får gå till seriemagasin och veckotidningar. Tidskriften Vi husmödrar har utgivit *Boken och barnen*, som med Seriekommitténs rekommendation gått ut till ett stort antal hem. Detta häfte innehåller några stimulerande uppsatser om litteratur för barn och ungdom jämte boklistor.

På senare år har startats ett antal goda barn- och ungdomstidningar, som tagit upp kampen mot de dåliga magasinerna. Bokförlagen har även bidragit genom en varje år allt rikligare produktion av barn och ungdomsböcker. Kvaliteten på dessa böcker visar en långsamt uppåtgående tendens. Detta kan hänga samman med att anmälningarna av barnböcker i större utsträckning än förut görs av sakkunnigt folk. Klago-mål höjs stundom över att böckerna är för dyra, men även här har ett par förlag visat sin goda vilja genom att starta billiga serier. Seriekommittén har även propagerat för att varje barn ska ha en egen boksamling och en egen bokhylla.

Efter ingående diskussioner bildades hösten 1956 en svensk sektion av *Internationella ungdomsboksrådet*. Liknande sektioner finns i de flesta västeuropeiska kulturländer. Intresset för internationellt samarbete på detta område hade tidigare stimulerats genom den förnämliga utställning av barnböcker från hela världen, som arrangerats genom ABF i Stockholm. Genom Internationella ungdomsboksrådet har möjligheter skapats till kontakter med andra länder ifråga om god barnläsning. Den svenska sektionen, i vilken seriekommittén är representerad, vill även söka vara ett gemensamt forum för alla dem som inom landet arbetar för god barnlitteratur.

Frågan om reglering genom lagstiftning och censur.

Som tidigare antytts har den svenska pressen livligt deltagit i diskussionen kring serierna. Den har emellertid skarpt framhållit att kam-

pen mot dessa måste begränsas till propaganda för god läsning och mot den dåliga. Så fort det blivit fråga om reglering genom lagstiftning och censur har man slagit bakut och förklarat att alla åtgärder i en sådan riktning skulle bli ett angrepp på tryckfriheten, en obegränsad sådan är ett livsvillkor för demokratin. Samma inställning har mötts hos de svenska myndigheterna. De som varit särskilt intresserade av arbetet mot den mindervärdiga litteraturen har därför fått erfara att man måste avstå från krav på censur i någon form, även om man samtidigt konstaterat att man utan sådan inte kan uppnå ett restlöst resultat.

Frågan har upprepade gånger diskuterats i riksdagen i samband med en rad motioner som vid skilda tillfällen framlagts där. 1956 motionerade ledamoten av riksdagens andra kammar, Axel Gustafsson, om »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala sig för att den komplettering i strafflagen till bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen, som framlagts av straffrättskommittén och som förbereds i Justitiedepartementet, snarast förelägges riksdagen samt att en allsidigt sammansatt granskningsnämnd tillsättes, som sålunda får en officiell karaktär och auktorisation«.

Den åsyftade ändringen i strafflagen gäller 14 kap. Om brott mot allmän ordning, 13 §, som enligt Straffrättskommittén borde lyda:

»Såra någon tukt och sedlighet genom framställning i skrift eller bild eller genom att saluhålla, förevisa eller annorledes sprida skrift eller bild, dömes för *sårande av sedlighet* till fängelse i högst sex månader eller böter. Samma lag vare där någon eljest bland barn eller ungdom sprider skrift eller bild, som genom sitt innehåll kan verka förråande eller eljest medföra allvarlig fara för de ungas sedliga fostran«.

Straffrättskommitténs förslag vilar för närvarande hos justitiedepartementet, för dettas yttrande. Första lagutskottet hade att yttra sig över herr Gustafssons motion. Utskottet ansåg att man borde behandla saken i sitt sammanhang, alltså vänta tills hela lagförslaget med justitiedepartementets yttrande förelåg »då det torde böra undvikas att påkalla särbehandling av viss del av brottsbalksförslaget, finner sig utskottet icke böra biträda motionärens förslag härom och saknar vid detta ståndpunktstagande anledning att ingå i granskning av motionärens förslag att »som ett komplement till lagen« inrätta en särskild granskningsnämnd«.

Utskottet hemställde alltså att motionen icke

mätte föranleda någon åtgärd, vilket också blev riksdagens beslut. Vid diskussionen uttalades tvivelsmål om huruvida det föreslagna strafflagsstadgandet i paragrafens andra mening kunde tillämpas vid öppen försäljning till allmänheten i kiosker och butiker samt även farhågor för att denna passus om den bleve lag skulle kunna missbrukas till tryckfrihetens förfång.

Hela problemet är fortfarande olöst men den svenska riksdagen kommer inom den närmaste framtiden att få ta ställning till Straffrättskommitténs förslag och därmed till frågan om dess tillämpning och eventuell kontroll.

Första lagutskottets yttrande om den mindervärdiga litteraturen och arbetet mot den.

Även om utskottet ställde sig avvaktande till straffrättskommitténs förslag var man dock ytterst positiv till arbetet för att bekämpa den mindervärdiga litteraturen. Sålunda yttrade man bl. a.:

»Det synes emellertid utskottet väl antagligt att ett ohämmat läsande av t. ex. kriminalserier av gängse slag kan vara ägnat att olämpligt påverka de ungas attityder mot omvärlden och försvåra den anpassning till samhällsgemenskapen som uppfostran avser att åstadkomma. Den sadistiska inställning och den i bild glorifierade brutalitet, som ofta möts i dessa tryckalster, torde nämligen ej kunna undgå att skadligt påverka ett barns ännu outvecklade sinnelag. Beträffande många unga måste antas, att deras fantasiliv genom serierna på ett osunt sätt inriktas på våld och brottslighet och beträffande vissa ungdomar kan man även förmoda att serierna på ett avgörande sätt bidragit till deras kriminalisering.

Med hänsyn till det anförda synes det vara en angelägen uppgift att söka ge de ungas läsval en lämpligare inriktning. Främst torde man härvid böra genom positiva åtgärder underlätta för de unga att få tillgång till god litteratur och på allt sätt söka främja läsning härav. I detta hänseende kan åtskilligt vara att vinna genom den intensifierade skolbiblioteksverksamhet, vartill anslagsökningar f. o. m. 1955 års riksdag givit medel. Det må även erinras om det värdefulla enskilda initiativ som tagits genom den s. k. seriekommittén. Denna kommitté som bildats av ett stort antal organisationer bl. a. inom folkbildningsrörelsen och kvinno- rörelsen, har tagit till uppgift att motarbeta den underhaltiga serielitteraturen och verka för spridande av god barnlitteratur. Genom seriekom-

mitten utövas sålunda en mycket betydelsfull opinionspåverkan som synes förtjäna allt stöd. Genom det indirekta tryck som genom föräldrapinionen utövas mot förläggare av seriemagasin bör nämligen vara möjligt att inverka på innehållet i seriemagasinen. Uppmärksamma iakttagare av hithörande frågor anse sig även ha kunnat märka, att sedan seriekommittén började sin verksamhet, en förändring till det bättre inträtt i fråga om här i landet utkommande tryckalster med kriminalserier«.

Utskottet pekar även på det nordiske samarbetet i frågan:

»Utskottet vill emellertid uttala sitt fulla instämmande i motionens syfte och med styrka framhålla, att de underhaltiga seriemagasinen blivit ett verkligt problem, som för sin lösning påkallar snara och kraftiga åtgärder. Det är att hälsa med tillfredsställelse, att berörda frågor upptagits till övervägande inom den nordiska kulturkommissionen, och utskottet vill i anledning härav uttrycka förhoppningen, att detta nordiska samarbete måtte leda till ett positivt resultat«.

Statsbidrag till seriekommittén.

Statsmakternas positiva inställning till arbetet mot den mindervärdiga litteraturen har även gett till resultat att seriekommittén erhållit statsbidrag, 1956 4000 kr. och 1957 5000 kronor. Utom för allmänna kostnader i samband med kommitténs arbete ska dessa belopp användas till utformning av en broschyr om barnens läsning, som i stor upplaga skall gå ut till skolor och hem¹⁾.

Distribution av den underhaltiga litteraturen.

Den underhaltiga litteraturen, såväl crime and sex litteraturen som de dåliga seriemagasinen försäljas till barn främst genom ett mycket stort antal kiosker. Ej mindre än omkring 1100 av dessa tillhör Svenska pressbyrån, som ägs av Svenska tidningsutgivareföreningen. Svenska pressbyrån har ensamrätt till försäljning av pressalster på Statens och de flesta enskilda järnvägar. Enligt avtal skall Svenska pressbyrån opartiskt tillhandahålla och distribuera svenska tidningar och tidskrifter, vilket i praktiken tillämpas så att bolaget tar hand om alla pressalster. Enligt Svenska pressbyråns senaste verksamhetsberättelse blir bolaget därvid utsatt för kritik. Både organisationer och enskilda gör

¹⁾ Broschyren (Lorentz Larson, Böckemas Lustgård, 1:-) utkom 1958.

framställningar om att man måtte upphöra med distributionen av publikationer som med hänsyn till sitt innehåll-pornografi, groft raffel osv. - kan anses »såra tukt, sedlighet och allmän anständighet«.

Pressens rådgivande nämnd kan dock föreslå Svenska tidningsutgivareföreningens kommissionärnämnd försäljningsförbud för enstaka pressalster. Seriekommittén har i denne fråga tagit kontakt med såväl Svenska pressbyrån som Pressens rådgivande nämnd och en viss form av samarbete har diskuterats.

Lorentz Larson.

FINLAND

1. Principiella synpunkter.

I Finland har diskussionen kring frågan om olämplig eller skadlig läsning för barn och ungdom efter kriget huvudsakligast fört sig kring frågan om den pornografiska eller semi-pornografiska litteraturen och möjligheterna att skydda de ungen för ev. skadoverkningar från dessa håll. Först under de allra senaste åren (1956—57) har frågan om serielitteraturens betydelse trätt i förgrunden.

I ett av sina arbeten har Eino KROHN påvisat¹⁾, att man kan tale om konstverk, vilka utöva osedligt, omoraliskt inflytande. Konsten i sig själv, i formalt-logiskt hänseende, är sedligt neutral, men den kan verka i såväl sedligt som osedligt riktning. Krohn påpekar samtidigt, att mycket beror på den individ, vars reaktioner det är fråga om. Härav kan man dra den slutsatsen, att då det existerar individer, vilka är mottagliga för osedlig inflytande av konstverk, det problem denna P. M. sysselsätter sig med är aktuellt och väsentligt.

Författaren av dessa rader har i en artikel²⁾ försökt belysa vissa andra principiella synpunkter till stöd för uppfattningen, att osedlig eller sedligt skadlig litteratur existerar och tack vare sina skadliga verkningar bör motarbetas.

I fråga om möjligheterna att i varje särskilt fall avgöra, när en publikation skall anses vara förkastlig, torde det icke vara möjligt att på basen av teoretiska begreppsdefinitioner lösa problemet. Därför har den finländska statskommitté föreslagit, att ett offentligt prövningsorgan

¹⁾ Krohn, Eino: Esteettisen kulttuurin ja kasvatuksen peruskysymyksiä, Helsinki 1955, p. 45.

²⁾ G. v. Weissenberg: Siveellisesti vahingoliset julkaisut. Kansasivistys Kansanvalistusseuran julkaisema aikakauskirja nr. 2, 1955.

sorterande under justitieministeriet tillsättes med uppgift att fälla det äskade omdömet. Prövningsnämndens sammansättning skulle garantera dess sakkunskap och ovöld.

Med anledning av de betänkligheter mot ett ingripande, vilka stöda sig på tryckfriheten, må här hänvisas till en av Finlands främsta juridiska auktoriteter, K. J. STÄHLBERG, som påvisat, att utställandet och spridandet av publikationer som såra sexualmoral och god sed är ett missbrukande av tryckfrihetsrätten och sålunda en straffbar handling¹).

I ett senare utarbetat kommittébetänkande angående en revision av tryckfrihetslagstiftningen²) återkommer han till begreppet »missbruk av tryckfriheten«, men påviser samtidigt, att tryckfriheten bör garanteras i grundlag och brott mot tryckfriheten straffas enligt strafflagens bestämmelser.

Den nedan nämnda finländska statskommitténs ståndpunkt fremgår av dess till Statsrådet den 25 januari 1955 inlämnade betänkande. Kommittén finner det utrett, att gällande lag angående sedlighetssårande publikationer bör skärpas och föreslår därför sådan ändring i lagen av den 28 januari 1927, dess 2 §, att bestämmelserna i tryckfrihetslagens 37 §, 3 mom, bör tillämpas i de fall, då en periodisk publikation upprepat innehåller artiklar och bildmaterial, ock är sedlighetssårande eller bryter mod god sed, och vilket innebär, att publikation kan indragas på viss tid. Vidare föreslås i det nya lagförslaget 4 §, att ett sakkunsigorgan tillsättes, vars uppgift vore att till justitieministeriet inkomma med utlåtande berörande tillämpandet av lagens bestämmelser i berörda fall samt i enskilda fall göra förslag till nödiggjefunna åtgärder. Bestämmelserna angående sammansättningen av sakkunsigorganet ingår i kommitténs förslag till förordning angående övervakningsnämnd för osedliga publikationer. Nämnden bör bestå av en lagfaren ordförande, två medlemmar bör företräda hemmen, ungdomsarbetet och allmän medborgarfostran, en litteratur och konst samt en läkarvetenskaplig sakkunskap på sexuallivets område.

Betänkligheter mot restriktiva åtgärder har även framfört med hänvisning till närings- och företagar friheten. Härtill bör anmärkas, att dessa friheter icke ens i en demokratisk stat är

¹) K. J. Ståhlberg: Suomen Hallinto-oikeus. Sisäasiain hallinto. Helsinki 1931, pp. 206-7.

²) Mietintö painovapauslainsäädännöstä. Lainvalmistelukunnan julkaisuja nr. 5. Helsinki 1945.

obeskurna, utan tvärtom så starkt begränsade, att man knappast alls kan tala om frihet på dessa områden. Om en dylik stark beskärning av friheten är berättigad eller icke skall icke här diskuteras. Det väsentliga på denna punkt är i detta sammanhang, att då det av någon orsak visat sig nödvändigt att göra ett ingrepp i närings- och företagarfriheten, den demokratiska staten är beredd att göra ingreppes även då det strider mot andra principer som hyllas av demokratin.

Vad slutligen beträffar sådana pedagogiska principer, som påkalla uppmärksamhet i detta sammanhang, har undertecknad i sin tidigare nämnda artikel försökt belysa dem.

2. Fakta berörande pornografiska publikationer.

Bland den stora allmänheten har alltid funnits grupper, vilka vaksamhet följt med sådan publikationsverksamhet, som ansetts bryta mot god sed och sedlighetsprinciper. I vissa fall har de härav föranledda opinionsyttringarna vuxit sig så starka, att de lett till åsyftat resultat. Stormen kring tidskriften »Fäderneslandet« vid seklets början i Sverige väckte mycken uppmärksamhet och ledde till tidskriftens indragande. Gång efter annan har diskussionen kring pornografiska eller andra olämpliga publikationer flammats upp på olika håll i Skandinavien, men den har blott i relativt sällsynta fall erhållit sådan kraft, att den skulle lett till effektiva åtgärder i avseende att förhindra en uppreppning av de kritiserade förhållandena.

Representantskapet för Finlands ungdomsorganisationer, som under senare hälften av 1940-talet på sitt program upptog kampen mot ifrågasvarande publikationer, inledde upprepade överläggningar och förhandlingar med regeringsmedlemmar, förläggare och distributörer av dessa publikationer för att på frivillighetens väg nå överenskommelser och förhindrande åtgärder. Ingen av dessa överläggningar ledde emellertid till något som helst resultat, då det visade sig ogörligt att väcka förläggares och distributörers ansvarskänsla och intresse för frågan.

År 1954 undertecknade ordförandena för ett 20-tal av våra största medborgarorganisationer en skrivelse, som adresserades personligen till ägarne av Järnvägsbokhandeln i Finland, den största distributören av denna art av litteratur. I skrivelsen påpekades de skadliga följderna av olämplig litteratur och man värdade till före-

taget att inställa försäljningen av vissa namngivna publikationer. På denne skrivelse ha dess undertecknare icke erhållit något svar.

I vissa fall torde man ha försökt bilda opinion för köpstrejck från allmänhetens sida, dock utan att lyckas nå sit mål.

Den 12 september 1923 undertecknade Finland en internationell konvention, tillkommen på åtgärd av Nationernas Förbund, vars ändamål var att förhindra spridningen och försäljningen av osedlig litteratur. På basen av de förpliktelse Finland härvid åtog sig antog Riksdagen den 28 januari 1927 en lag (23/27) om förhindrandet av spridningen af osedlig litteratur. Lagen innehåller straffbestämmelser för spridandet av tryckalster, artiklar, bildmaterial eller andra alster, vilka sära god sed och sexualmoral (1 §), bestämmelser om förverkandet och förstörandet av dylika alster (2 §) samt andre bestämmelser. Slutligen ges anvisningar angående tillämpandet av vissa bestämmelser i tryckfrihetslagen med avseende på dylika alster.

Denna lag förblev dock på det hela taget ineffektiv, vilket möjligen kan anses bero på de svårigheter som uppstår, då man skall tolka begreppet »sårande för sexualmoral och god sed«. En annan orsak, varmed man motiverat lagens ineffektivitet, är den, att justitieministeriets tryckfrihetsbyrå, på vilken det ankommer att väcka åtal i saken, icke har förfogat över tillräcklig arbetskraft för att bemästra den situation som uppkom då denna publikationsverksamhet tilltog i omfattning.

En enda gång har justitieministeriet skridit till åtal. Detta skedd år 1935, då vissa nummer av tidskriften »Meidän Kesken« av år 1934 och 1935 beslagtogs såsom sårande för sexualmoral och god sed. Allmänna åklagaren vid Helsingfors rådsturätt krävde med stöd av lagen av år 1927 straff åt tidskriftens verkställande redaktör. Rådsturätten förkastade åtalet, men domslutet överklagades i hovrätten och fördes vidare till Högsta Domstolen. Hovrätten fann det vara utrett, att tidskriften sårat god sed och delvis även sexualmoralen samt dömde tidskriftens redaktör till böter och ifrågasvarande exemplar af tidskriften förverkade (6.XI.1936). Högsta Domstolen fastställde senare hovrättens domslut. (12.II.-1937. Nr 397).

Efter kriget utövade en vidsträckt allmän opinion en så stark påtryckning på statsmakten, att regeringen år 1951 fann sig föranlåten att tillsätta en särskild prövningsnämnd med uppgift att behandla frågan om tidskriftpublikatio-

ners omsättningskatt samt avge utlåtande om tidskrifters konstnärliga och sedliga halt. Avsikten var att genom vissa beskattningsåtgärder förhindra publiceringen av sedlighetsårande tidskrifter, och några av de ekonomiskt svagare tidskrifterna måste verkligen inställa sin verksamhet, medan de starkare icke ledö något avbräck.

Åren 1953 och 1954 fick diskussionen nytt liv, underblåst av den storm som åstadkoms av vissa sedlighetsårande filmer. En intensiv presskampanj inleddes av tidningarna »Karjala« och den kyrkliga »Kotimaa«, och en deputation från representantskapet för Finlands ungdomsorganisationer vände sig till justitieministern, på vars åtgärd regeringen den 8 april 1954 tillsatte en kommitté för att överväga åtgärder och framlägga förslag för förnyandet av lagstiftningen angående förhindrandet av publicering och spridning av sedligt skadliga publikationer. Kommittéen framlade sitt betänkande den 25 januari 1955, och föreslår däri, dels att periodiska osedliga publikationer skall kunna indragas på högst två år, dels att ett sakkunnigt organ tillsättes, sorterande under justitieministeriet och med uppgift att inkomma med utlåtanden i frågor som berör tillämpningen av de föreslagna ändringarna i lagen av år 1927 samt förslag till de i lagändringen förutsedda åtgärderna.

Detta arbete ledde slutligen till att Riksdagen den 13 nov. 1956 med 177 röster imot 4 antog lagförslaget i den form kommittéen föreslagit. Lagen trädde i kraft i början av år 1957.

Sedan dess har de två mest kritiserade pornografiska tidskrifterna upphört med sin verksamhet.

3. Fakta rör'anda seriepublikationer.

Inom Mannerheimförbundet närmast dess centralstyrelse och dess mentalhygieniska utskott, har frågan om serielitteraturens behandlings seden 1954. Pedagogiska föreningen avgav på förbundets anhållan ett utlåtande i saken (2. V.1955) där man ställde sig positiv till förslaget och problemet upptages till behandling.

Åtgärderna ledda slutligen till, att förbundet vårvintern 1957 tillsatte ett seriebildsutskott, som höll sitt första möte 26.III.1957.

Detta utskott har till dato (juli 1957) hållit 3 möter där riktlinjar för verksamheten uppdragits och arbetet med en kartläggning av hele problemområdet inletes.

G. v. Weissenberg.

DE POSITIVE FORANSTALTNINGER.

1. *Et fællesnordisk børneblad.*

Under drøftelserne særlig i det danske udvalg har man gentagne gange fra lærerside fremhævet, at der var behov for et lødigt børneblad, der kunne tage kampen op mod den kulørte serielitteratur. På linie hermed har Svenska Seriekommittén på forskellig måde søgt at støtte de allerede på markedet værende lødige børneblade, der har haft vanskeligt ved at klare sig i konkurrencen med seriebladene.

Kontakudvalget kan for sit vedkommende tiltræde bestræbelserne for at ophjælpe disse blade, og man har drøftet tanken om under en eller anden form at udsende et fællesnordisk børneblad, idet man mener, at udgivelse af et sådant blad ville fremme de nordiske nationers gensidige kendskab til hinanden og i det hele kunne fremme fællesskabet i kulturgrundlag. Der skulle kunne ventes væsentlige kulturelle, tekniske og økonomiske fordele herved, uanset at de eksisterende sproglige forskelle vil sætte en snæver grænse for brugen af fælles sprog i bladet.

Netop fordi det drejer sig om en henvendelse til den opvoksende generation, må man formene, at gennemførelsen af en sådan plan vil kunne få både ideelt perspektiv og praktisk betydning. En investering i denne aldersgruppe må på forhånd anses for at have særlige effektmuligheder.

Der er forskellige muligheder for at gennemføre denne tanke bl. a. et mere eller mindre officielt dirigeret og finansieret blad, inspirering af et eller flere af de store bladhuse til start af et privat blad efter visse godkendte retningslinier og med en vis officiel støtte, moralsk eller tillige økonomisk, eller inspirering til et samarbejde eventuelt sammensmeltning af de største børneblade af forskellig nationalitet. Under alle omstændigheder er det sandsynligt, at bladet bør opbygges på et overvejende merkantilt fundament. Det skal være *salvbart* i me-

get store oplag for at få den betydning, der skal kunne bære en fællesindsats; det må blot ikke ledes efter salgbarhedskriteriet alene som seriekonkurrenterne.

Det rigtige blad, der både er kulturelt i sigte og salgbart, må kunne skabes, og det må da støttes med alle til rådighed stående midler.

I Danmark findes for tiden særlig 2 børneblade med en kulturel standard, nemlig »Dansk Børneblad« (i meget lille oplag) og »Alle Børns Blad«. I Sverige findes »Ungdomsnytt« for ældre børn (oplag nu ca. 70.000) og »Klumpe-dumpe« for de yngre børn.

Forinden man går dybere ind på overvejelserne om en nyskabelse, forekommer det udvalget naturligt at undersøge, om der kan tilvejebringes snævert samarbejde mellem nogle af de eksisterende blade, og under hvilke forudsætninger. Kontakudvalget har luftet tanken overfor nogle af de ovennævnte blade, der principielt har stillet sig positivt overfor tanken, som udvalget dog ikke har følt sig bemyndiget til at gå dybere ind på.

Overfor et offentligt godkendt fælles børneblad mener man, der kan blive tale om en betydelig officiel støtte for at sikre bladets eksistens, særlig i de første vanskelige år, for at sikre de kulturelle retningslinier. Der kan således blive tale om

en vis *forhåndsafsvæning* gennem biblioteker og skoler, organisering eller *støtte af abonnementstegning* fra skoleside, eventuelt gennem interesserede lærere, moralsk støtte af Nordisk Kulturkommission, Foreningen Norden og de nordiske undervisningsministerier, eventuelt pekuniær støtte eller *garanti for visse minimumsoplæg* og *told- og afgiftsmæssige* begunstigelser.

Man anbefaler, at de foreliggende muligheder systematisk undersøges med henblik på fremsættelse af motiveret forslag med formålsbestemmelse, budget og støtteprogram.

2. Toldafgifter og andre afgifter:

Efter de for udvalget foreliggende oplysninger findes de nordiske lande følgende told- og afgiftsbestemmelser for papir og

I. TOLDAFGIFTER:

II. ANDRE AFGIFTER:

Papir

Bøger og tidsskriftet

Danmark:

Indførelstold: 8 øre pr. kg hvidt papir til bogtryk og 2 øre pr. kg pap til bogbind, når det vejer over 400 g pr. m².

- A. Udenlandske tidsskrifter, blade, bøger, prislister, kataloger er fritaget for told og kan frit indføres.
- B. Hvis sådanne publikationer er trykt med dansk tekst eller væsentligt med dansk tekst kan indførelse kun finde sted, når indførelsesbevilling haves, og der skal da svares told på 10 øre pr. kg.
- C. Børnebilledbøger er belagt med en indførelstold på 60 øre pr. kg.

Indført pap og papir og her i landet fremstillet papir og pap er belagt med forbrugsafgift på 30 øre pr kg papir og 2 øre pr. kg pap.

Undtagelser (afgiftsfri):

- a) årbøger med videnskabeligt stof.
b) periodiske faglige tidsskrifter.
c) dagblade (avispapir).
Tidsskrifter, blade, bøger, prislister, kataloger og børnebilledbøger skal belægges med en afgift på 30 øre pr. kg.

Finland:

Ingen.

Bøger, blade, manuskripter og regelmæssigt udkommende tidsskrifter er fritaget for told og kan formentlig frit indføres.

Undtagelse: Børne- og billedbøger er belagt med en told på 75 fm. pr. stk.

Tidsskrifter, der er registreret i justitsministeriets trykkefrihedskontor er fritaget for omsætningsafgift, uanset om de trykkes i Finland eller i udlandet og uanset sproget.

De i udlandet trykte tidsskrifter kan imidlertid ikke registreres i nævnte kontor og er således belagt med omsætningsafgift.

Island:

- A. Pap til bogbind
1. Vægttold 2 øre pr. kg.
2. Værditold 8 pct.
- B. Papir:
Værditold 8 pct.

- A. Bøger på islandsk trykt i udlandet for islandske forlæggere.
a. indbundne bøger
1. vægttold 2 øre pr. kg.
2. værditold 25 pct.
b. Andet:
1. vægttold 2 øre pr. kg.
2. værditold 15 pct.
- B. Andre bøger: toldfri.

Ingen.

Norge:

Intet særligt.

- A. Litografiske og fotografiske arbejder, kobberstik, stålstik, raderinger m. v.
a. uindrammet: som bøger
b. indrammet:
1. trykt i farve 2,40 kr. pr. kg.
2. trykt i flere farver: 8,00 kr. pr. kg.
- B. Bøger, eller dele deraf, billedbøger og billedværker, med tekst, aviser, tidsskrifter, noter og andre skrevne og trykte sager, der ikke er forfoldet som papir eller under A.
1. uindbundne: frie.
2. indbundne:
a. på norsk forlag 2 kr. pr. kg.
2. andre: frie.

Almindelig omsætningsafgift på 10 pct. Ingen.

Sverige:

Indførelstold på pap og papir.

Ingen.

Udvalget anbefaler, at Kulturkommissionen overfor de enkelte regeringer gør henstilling om, at de gældende afgifts- og restriktionsbestemmelser for børne- og ungdomslitteratur søges afskaffet. Det forekommer særlig betænkeligt, at børnebogslitteraturen i et vist omfang endog behandles ringere end voksenlitteraturen.

Det danske udvalg vedrørende den underlødige litteratur har rettet tilsvarende henstilling til det danske undervisningsministerium for Danmarks vedkommende.

3. *Nordisk vandrestilling af god børne- og ungdomslitteratur.*

Udvalget anbefaler gennemførelse af 5 parallelle selvstændige udstillinger i de nordiske lande, udsendt til skoler, biblioteker og andre interesserede.

Forarbejdet til sådanne udstillinger er allerede gjort gennem arbejdet i de forskellige nationale komiteer, der har arbejdet eller arbejder med gennemførelse af nationale børnebog-udstillinger (børnebogsluger), ledsaget af forskelligt oplysningsmateriale, udsendelse af kataloger etc.

En sådan udstilling kunne passende omfatte 150 til 200 børne- og ungdomsbøger fra hvert af de nordiske lande, således at litteratur for børnene og de unge indtil 18 års alderen medtages. Sammensætningen bør være repræsentativ for landenes egne billed- og børnebogproduktion, dog således at oversættelser kan medtages i et vist omfang. Man ville finde det meget ønskeligt, om de enkelte nordiske landes repræsentation kom til at omfatte fællestryk landene imellem, idet denne fremstillingsform på grund af de små oplag ofte er den eneste måde, hvorpå det er økonomisk muligt at fremstille lødige billedværker på grund af de enkelte landes begrænsede markeder. Repræsentationen for Finland forventes at ville give den svensksprogede børnelitteratur et vist fortrin, selvom den finsksprogede ikke bør forbigås.

Udvalget af bøger vil let kunne gennemføres ved hjælp af de enkelte landes bogtjenester, eventuelt suppleret med pædagoger og bibliotekarer.

Man forudsætter, at bøgerne til udstillingen vil blive stillet til rådighed fra forlagene, således at der ikke udkræves nogen bevilling til selve udstillingens etablering.

Forsendelsesudgiften må kunne afholdes af udstillingsværterne.

For at fæstne virkningerne bør der trykkes et ræsonerende katalog, der også vil have værdi for den årlige skolebiblioteksfortegnelse. Kataloget anbefales trykt med norsk og finsk forord (fortegnelserne på de respektive sprog) og indeholdende en redegørelse for bogens betydning.

Udgifterne til katalog i 10.000 eksemplarer anslås til 10.000.- d./n. kr. Da man næppe bør søge at formå forlagsorganisationerne til at afholde denne udgift, skal man henstille, at dette beløb bevilges.

Udvalget anbefaler vandrestillingen gennemført allerede i år på den skitserede måde, således at katalogudgiften dækkes ved et tilskud gennem Kulturkommissionen på 10.000 kr.

Til udstillingen bør knyttes en samling af billedbøger og børneblade, jfr. bilag 1, nr. 8.

4. *Nordiske fortegnelser over børne- og skolebøger.*

De respektive biblioteksorganisationer indenfor de nordiske lande udarbejder hvert år bibliografier over børne- og skolebogslitteraturen. Udvalget anbefaler, at disse fortegnelser suppleres med et udvalg af de bedste nyudkomne børne- og ungdomsbøger i de andre nordiske lande.

5. *Fortegnelse over litteratur, filmsband m. v. over emnet børn og deres læsning.*

I Danmark, Norge og Sverige er der — som oftest på foranstaltning af de bestående udvalg vedrørende problemerne omkring den underlødige litteratur — gennem de senere år afholdt et stort antal forældre- og diskussionsaftener på skoler o. l. om børns læsning af serielitteraturen.

Det danske udvalg vedrørende Børns og Unge læsning har i tilslutning til Børnebogslugen 1956 ladet udarbejde en litteraturliste »Børnebøger-Tegneserier«, der er udsendt i forbindelse med publikationerne »Læs med plan« gennem biblioteksvæsenet.

Udvalget anbefaler, at der udarbejdes en tilsvarende nordisk fortegnelse over filmsbånd, litteratur m. v. over emnet, således at disse fortegnelser distribueres til biblioteker og forældreforeninger, evt. ved optagelse i kataloget for fællesudstillingen.

6. Foranstaltninger til at orientere offentligheden om børne- og ungdomslitteraturen.

I de forskellige nordiske lande gøres der i dag meget for at orientere bibliotekarer og lærere om såvel ny som ældre litteratur for børnene og de unge. Nyudkomne bøger anmeldes i biblioteks- og skolepressen af eksperter, og der udsendes trykte bogfortegnelser. Ved udannelsen såvel af bibliotekarer til folkebibliotekernes børneafdelinger som af skolebibliotekarer indgår orientering om børnelitteraturen, og ved at deltage i de årligt tilbagevendende kursus har man mulighed for at uddybe sin indsigt på dette punkt. De, der varetager bogudlånet til børnene i skoler og biblioteker, har altså hjælpemidler til disposition ved bogudvalget og er særligt uddannede til denne opgave.

Når det gælder bøger, der købes af de enkelte børn og voksne, stiller sagen sig imidlertid anderledes. Publikum bliver alt for dårligt orienteret om børne- og ungdomslitteraturen, og foranstaltninger, der bidrager til at skabe interesse for børnebogen, indsigt om dens betydning for børnenes udvikling og opvækt, eller som giver orientering om nyudkomne bøger, er derfor ønskværdige.

I første række bør dagbladene og tidsskrifternes interesse for at beskæftige sig med disse spørgsmål stimuleres. - I de nordiske lande er det endnu et fåtal af aviser, som viser børnelitteraturen den fornødne interesse. Dagbladene har således normalt ikke sagkyndige anmeldere til børnelitteraturen, og kritikken af denne bliver derfor mindre tilforladelig. Dagbladene og tidsskrifterne bør derfor opfordres til at skaffe sig egnede anmeldere til den udkomne børnelitteratur.

Endvidere bør enhver del af den litteratur, børnene læser, bedømmes. Der findes nogle få gode børneblade, der kæmper en ulige kamp mod den kulørte litteratur, herunder tegneserierne. Opmærksomheden bør derfor nu og da rettes såvel mod den gode som den dårlige del af denne litteratur. Det, der i ugebladene virker tillokkende på børnene og de unge, og som de læser i stor udstækning, bliver sjældent eller aldrig gjort til genstand for bedømmelse i pressen. Forældrene bør orienteres om, hvor underlødigt denne litteratur sædvanligvis er; som regel er man ikke bekendt med, hvad det er for noget, børnene læser. Det er et bemærkelsesværdigt faktum, at den egentlige folkelitteratur - ugebladene, seriehæfterne, tegne-

serier og lignende -, så sjældent optages til vurdering og bedømmelse i pressens spalter. Dette gælder også radioens litteraturanmeldelser.

Spørgsmål i forbindelse med børnelitteraturen bør behandles oftere i foredragsvirksomhed og i studiekredsarbejde. Udvalget har i anden sammenhæng foreslået udarbejdet en samlet fortegnelse over de nordiske landes litteratur, filmsbånd og films til dette formål. Som en yderligere foranstaltning foreslår udvalget, at navnene på personer, der er sagkyndige vedr. børne- og ungdomslitteraturen, optages på de officielle fortegnelser over foredragsholdere.

Bøger for børn købes normalt i kiosker, tobaksforretninger, hos boghandlere og lignende steder. Det ville have stor værdi, hvis den, der betjente kunden, selv kunne give råd og vejledning ved valget af bøger. For mange forretningers vedkommende er et krav som dette umuligt at opfylde, men der bør i større udstrækning, end hvad tilfældet er i dag, gives boghandlermedhjælperne en uddannelse, der også omfatter orientering om børne- og ungdomslitteraturen. Kursus herom bør derfor anordnes på fællesnordisk basis.

7. Statstilskud til børne- og ungdomsbibliotekerne.

For at lette adgangen til at låne værdifuld børne- og ungdomslitteratur bør de eksisterende børne- og skolebiblioteker støttes mest muligt.

DANMARK

/ *Danmark* kan et tilskudsberettiget børnebibliotek efter lov nr. 264 om folkebiblioteker af 27. maj 1950 være organiseret som selvstændig afdeling under et folkebibliotek eller som bibliotek på en skole. Om skolebiblioteker bestemmer bibliotekslovens § 3, stk. 6, at de kan indrettes, uanset at der i forvejen findes et statsunderstøttet bibliotek i kommunen. Børnebibliotekerne indenfor samme kommune skal udgøre en administrativ enhed.

Børnebibliotekerne er i det væsentlige organiseret som selvstændige afdelinger under folkebibliotekerne, hvilken organisationsform anses for at være den mest rationelle og økonomiske. Man tilstræber, at kommuner på under 2000 indbyggere organiserer deres børnebiblioteker (biblioteksvæsen) i fællesskab med andre kommuner.

Driftstilskud til børnebibliotekerne beregnes efter bibliotekslovens § 5 således:

Statens tilskud andrager:

80 % af et stedligt tilskud	på indtil 25.000 kr.
40 % - -	mellem 25. og 50.000 kr.
25 % - -	på over 50.000 kr.

Der ydes endvidere et driftstilskud på 15 % af det stedlige tilskud, der er anvendt til anskaffelser og indbinding af bøger, men dette tilskud kan dog højst andrage 15 % af det stedlige tilskud på over 50.000.- kr.

Ved centralbibliotekerne findes der en særlig dubletsamling af børnebøger, der er beregnet til betjening af disse bibliotekers opland.

For Danmarks vedkommende er der over finanslovskonto § 20—XIII—D—1—a— for indeværende finansår bevilget et beløb på 2.164.861.- kr. som grundtilskud til børnebiblioteker. Da det lokale tilskud har mindst samme størrelse, vil det sige, at tilskuddet til børnebibliotekerne herhjemme andrager mindst 4,4 mill. kr. Ved de til grundlag for beregningen af den økonomiske drift for sådanne biblioteker foretagne kalkulationer (hidrørende fra 1953) er man med en bogpris på 10.- kr. pr. bind og med et årligt udlån på 20 bind pr. skolesøgende barn nået til følgende resultater:

Hvis biblioteket er fuldt udbygget, vil udgiften på *bogkontoen* andrage for mellem 6,00 og 7,50 kr. pr. skolesøgende barn.

Hvis biblioteket endnu ikke er fuldt udbygget - og derfor må påregne en væsentlig større nyanskaffelse af bøger - beregnes driften pr. skolesøgende barn til ca. 12,50 kr.

De beløb, der anvendes til bogkontoen, andrager normalt dog væsentlig højere beløb, end angiven foran, og en udgift på mellem 25 og 30 kr. pr. skolesøgende barn er ikke usæd-

FINLAND

/ *Finland* regleras biblioteksväsendet genom lagen om folkbibliotek av år 1928 (No. 131/20. IV. 1928) som allt fortfarande med smärre ändringar har gällande kraft. Denna lag berör dock icke elevbiblioteken vid folkskolorna, om vilket mera nedan under rubriken »Folkskolebiblioteken«. Lagens nu gällande verkställighetsförordning härstammar från år 1941 (No. 872/19. XII. 1941) och en viktig lagändring angående statsunderstödens storlek gjordes år 1947 (No. 741/10. X. 1947).

Lagen betraktas emellertid som starkt för-

åldrad och otillfredsställande. Redan 1946 tillsattes därför en statskommitté med uppdrag att utarbeta förslag till förnyande av folkbibliotekslagstiftningen. Denna kommitté inlämnade sitt färdiga betänkande till statsrådet 1. IX. 1949 (Betänkande afgivet av kommittén för revidering av folkbibliotekslagstiftningen. Betänkande No. 1/1950) men detta har t. v. icke fört till den efterlängade revideringen.

1. Folkbiblioteken.

Lagen av år 1928 och förordningen av år 1941 förutsätter icke särskilda barn- eller ungdomsavdelningar vid biblioteken. I praktiken förekommer dock sådana vid de flesta biblioteken i städer och köpingar. I landsbygdsbiblioteken förekommer barnavdelningar endast i undantagsfall. Enligt kommittébetänkandet förutsättes dock dylika genom ordalydelsen i det medföljande lagförslaget där det heter, att omfånget och arten av bokbeståndet skall motsvara det skäliga behovet för de olika befolknings-elementen i kommunen.

Förutsättningarna för att kommun skall kunna erhålla statsunderstöd är enligt förordningen av år 1941 följande:

att kommunalfullmäktige har fastlagt reglemente för kommunens biblioteksväsende. Ur reglementet bör framgå, på vilket sätt bibliotekets styrelse tillsättes;

att utlåningen till kommunens medlemmar är avgiftsfri och att verksamheten utsträcker till kommunens olika delar;

att bokbeståndets kvalitet och mångsidighet motsvarar skäliga fordringar;

att biblioteken öppenhållas under bestämda tider och enligt av Statens bibliotekskommission givna bestämmelser;

att bibliotekslokaliteterna är för sitt ändamål lämpliga samt att biblioteken är brandförsäkrade;

att biblioteksfunktionärerna har den kompetens som lagen förutsätter;

att bibliotekets stadgar och däri gjorda förändringar samt årsrapport, uppgjord enligt formulär givet av biblioteksbyråns föreståndare, inom given termin tillställas biblioteksinspektören;

att vid bibliotekets skötsel i tillämpliga delar de av Statens biblioteksbyrå givna bestämmelserna åtföljas.

Enligt lagändringen av 1947 utgår f. n. statsunderstödet med 35-50% samt i gränstrakter

och mindre bemedlade bygder enligt statsrådets prövning med ett tilläggsanslag av intill 40 % av de verkliga, i förordningen närmare specificerade utgifterna för biblioteken.

Även en i landskommun verkande förening som har till ändamål att främja folkbildning och självstudier, kan enligt statsrådets prövning erhålla understöd för sitt bibliotek, om detta är för allmänheten tillgängligt. Statsunderstödet utgår, med vissa begränsningar, med 50 % av till inköp och inbindning av böcker använda medel. Biblioteket bör i övrigt följa de av Statens biblioteksnämnd givna föreskrifterna.

Utom dessa direkta understöd beviljas statsunderstöd för byggnadskostnaderna. 6 § i lagen av år 1928 lyder:

»I byggnadsunderstöd erhåller annan än här nedan omnämnd landskommun samt köping och samhälle med sammanträngd befolkning, så ock stad, vars inneväranantal icke uppgår till 15.000, av staten 20 %, men landskommun i gränstrakter eller i mindre bemelade bygder 30 % av byggnadskostnadernas totalbelopp, varförutom för byggnadens underhåll årligen beviljas 1 % av byggnadernas värde enligt den uppskattningsgrund statsrådet bestämmer.

För uppförande och underhåll av särskilda biblioteks- och läsrum, som inrättas i samband med folkskolebyggnad, tillkommer landskommun understöd och lån på enahanda grunder som för uppförande och underhåll av folkskolelokal.«

Detta statsunderstöd för biblioteksutrymmen som för folkbibliotek inrättas i samband med folkskolebyggnad, beviljas f. n. statsunderstöd enligt en förordning av år 1957 (no. 95/15. II. 1957). Bestämmelser härom ingår även i förordningen av år 1941 i dess 18 §.

2. Folkskolebiblioteken.

Landskommunernas folkskolors elevbibliotek erhöi en ny ställning år 1945, då skolstyrelsen i sitt cirkulär No. 950/17. VIII. 1945 bestämde, att elevbiblioteken bör ställas till förfogande för att hjälpa och stöda studierna och kulturintressena hos den ungdom, som redan genomgått folkskolan. Enligt cirkuläret skall varje skola årligen använda en viss minimisumma och därutöver en viss minimisumma per inskriven elev till utökandet av bibliotekets bokbestånd och till bibliotekets verksamhet. För dessa utgifter skall i statsunderstöd beviljas $\frac{2}{3}$ av de använda beloppen. En av skolans lärare skall

erhålla särskilt arvode för bibliotekets skötsel. Ersättningen härför skall utgå i form av ett övertimsarvode.

Dessa bestämmelser gäller endast de kommuner, vilkas folkbibliotek icke omfattar en särskild barn- och ungdomsavdelning.

Ändringar i bestämmelserna har skett genom skolstyrelsens cirkulär No. 1210/12. V. 1950, men dessa berör endast minimibeloppens storlek, som ökats enligt tidens krav och det förändrade penningvärdet.

Det nuvarande systemet lider av den svagheten, att skolstyrelsens cirkulär vilar på en mycket lös tolkning av lagen om grunderna för folkskoleväsendets organisation. För att avlägsna denna svaghet har i den nya folkskolelagen, som väntas träda i kraft inom närmaste framtid, intagits en särskild bestämmelse i dess § 78, som slutgiltigt fastslår statsunderstödet till $\frac{2}{3}$ av bibliotekskostnaderna för landskommunernas folkskolors elevbibliotek.

För städernas vidkommande utgår statsunderstödet med 25 % av lagens § 81 uppräknade utgifter, omfattande även elevbiblioteken.

3. Författaravgifter.

F. n. erhåller i Finland författarna icke några inkomster genom biblioteken i form av författaravgifter på basen av läntagarnas intresse för deras böcker. I det här ovan nämnda nya lagförslaget, uppgjort av revideringskommittéen för folkbibliotekslagstiftningen, har därför i dess § 16 intagits en allmän bestämmelse om författaravgifter. Systemet komme i princip att motsvara det nu gällande danska systemet i förenklad form och med en begränsning till 2 % av anslaget för bibliotekens statsbidrag.

NORGE

I Norge er reglene om skolebibliotekene samlet i lov av 13. mai 1955. Etter denne skal hver folkeskole på landet ha sitt skolebibliotek til bruk i undervisningen og til hjemlån for barna. I byene kan barnebiblioteket være en del av folkebiblioteket. Hvis folkebiblioteket i byen ikke har avdeling for barn, skal det være bibliotek på skolen.

Antallet av skolebiblioteker på landet er ca. 5000. Mange av skolene er små på grunn av de tynt befolkede distrikter. Vi regner med at alle skoler på landet har et stats- og kommune-

støttet bibliotek for elevene. Det forlanges etter loven at skolebiblioteket skal ha et *minstetilskudd fra kommunen på 75 kroner* for å kunne oppnå tilskudd fra staten. *Tilskuddet fra staten og det tilsvarende kommunale bidrag skal bare brukes til innkjøp og innbinding av bøker.*

Statistikken over bidrag til skolebibliotekene på landet for 1956-57 viser at 5.015 søkte om statsbidrag. De kommunale bidrag til skolebibliotekene kom fra 699 kommuner og utgjorde ca. 732.000 kroner. Staten bidrog til de samme bibliotekene med ca. 557.000 kroner. *Tilsammen fikk de ca. 1.300.000 kroner i offentlige bidrag.*

Tilskuddene er ikke lovfestet pr. elev. For de landdistriktene som tallene gjelder, var antallet elever i folkeskolen ca. 300.000. Det vil si at bidraget pr. elev lå på ca. 4,30 kroner.

I byer som har barnebibliotek i folkebiblioteket finansieres dette ved kommunale bidrag. *I 32 byer fins det egne barneavdelinger i folkebiblioteket.* Bidragene til disse er ikke lovfestet. *Flere bybiblioteket har et utstrakt samarbeid med skolene.* Bidragene kan dreie seg om mellom 10 og 20 kroner pr. elev. *I nye skolebygg innredes de fleste steder skolebiblioteker med utlånssavdeling og lesestue. I Oslo gis følgende bidrag til bøker for skole- og lærerbibliotek ved en ny skole med 1.000 elever:* kr. 10.000 til utlånssbibliotek, kr. 8.000 til lesestue og kr. 6.000 til lærerbibliotek. Det bibliotektekniske arbeid besøges av det kommunale bibliotek - Deichmanske bibliotek.

Bokbilene ved sentralbibliotekene driver også utlånsvirksomhet til barn i fylkene. Enkelte har sentraler for utlån til skolebibliotekene. *7 bybiblioteker er sammensluttet med nærmeste landkommune og låner også ut bøker til barn.*

Spesielt om »Bibliotekjeneste for barn og ungdom« opplyses følgende:

Barn og ungdoms lesevaner er avhengig av hva som bys dette publikum av litteratur og lesestoff og hvorledes hjem, skole, bibliotek, radio, presse, forlag og bokhandel legger materialet til rette for de unge.

Gjennom biblioteksløvgivningen har de nordiske land søkt å nå flest mulig barn med bøker til fritidslesning og til utfyllende lesning for undervisningen. De nordiske land har holdt hverandre å jour om endringer i biblioteklovgivningen og har prøvet å nærme seg hverandre så langt det har vært økonomisk mulig. Målet er å kunne nå alle barn, gi dem samme adgang til bøker og lesning enten de bor i by

eller tynt befolkede strøk av landet. Der hvor det er skole, søker en å oppnå å få et skolebibliotek med utlån av bøker for å stimulere fantasiliv og utvide barns viten om folk og forhold rundt omkring i verden. Der hvor det er et folkebibliotek, trekker en barn og ungdom til biblioteket ved å utstyre egne avdelinger eller en egen krok hvor bøker, inventar og hyllearrangementer er tilpasset det ungdommelige publikum.

Ved lærerskoler er det lagt inn timer i emnet skolebiblioteker. En del timer er avsatt til praktisk opplæring, en del til de bibliotektekniske fag som en lærer bør kjenne for å ordne et lite bibliotek. I de nordiske land har vi ingen ensartet plan for opplæring av lærerskole-elever i å ordne skolebiblioteket. For skolebibliotekarer i deltidsstillinger arrangeres ofte kurser av det offentlige organ for skole- og folkebiblioteker i de enkelte nordiske land. Emnet har også vært behandlet under nordiske bibliotekskurs som har vært avholdt i samarbeid med Foreningen Norden. Skolebibliotekene er et yndet studieobjekt for lærere på stipendiereiser mellom landene og det ryktes hurtigt når et av landene har gjort fremskritt eller har drevet forsøk på denne fronten. Det gjelder såvel arbeidet - kulturelt og økonomisk - som lokaler i nye skolebygg for skolebiblioteket.

Barnebibliotekarene ved folkebiblioteker får sin utdannelse ved de statlige bibliotekskoler og kurs. Det skjer dels ved praktikantjeneste, dels ved det ordinære bibliotekskoleundervisningsprogram og dels i spesialkurs i bibliotekarbeid blant barn og ungdom. Island har ennå ikke sin bibliotekskole, men islendinger har adgang til skolene i de andre nordiske land. Ved de nordiske fortsettelseskurs for fagutdannede bibliotekarer har det vært lagt inn arbeidsoppgaver og forelesninger om emnet barne- og ungdomsbiblioteker. I årenes løp har det også foregått en utveksling av barnebibliotekarer mellom Danmark, Norge og Sverige, mens finske og islandske bibliotekarer har besøkt de andre land i studieøyemed.

Både i skole- og barnebibliotek må inventar avpasses etter sitt publikum. Beliggenheten i skolen eller i folkebiblioteket spiller en stor rolle for nytten av biblioteket og for den økonomiske drift av det. Her vil problemene være de samme for alle land. Det kan tenkes at det vil kunne være behov for feiles planløsning av disse ting, muligens med tanke på en håndbok til bruk i undervisning både ved lærerskoler,

bibliotekskoler og ved kursvirksomhet om skole- og barnebiblioteker.

Bokvalget både i skole- og barnebibliotekene en en viktig faktor i arbeidet med å innøve gode lesevaner. Lystbetont lesning fremmer leseferdigheten hos barn. Derfor er det av stor betydning at bokvalget tilfredstiller alle årsklasser og at det også dekker behovet hos barn med lesevaner av forskjellig art. I de enkelte nordiske land utgis det utvalgskataloger over bøker som egner seg for skole- og barnebiblioteker, gradert etter alderstrinn og systematisert etter emne for faglitteraturen. Slike kataloger kumuleres med noen års mellomrom og holdes å jour ved tilleggslistene. Det er vanlig - uten at en kan si at det er gjennomført praksis - at disse katalogene utveksles mellom Danmark, Norge og Sverige. Ved en del barne- og ungdomsbiblioteker i større byer kjøpes det inn utvalg av barne- og ungdomslitteratur fra de andre nordiske land. Det ville bety en forenkling i valget av bøker om utvalgskatalogene for bøker til skole- og barnebibliotekene kunne ta med en del bøker fra de nordiske land.

Mellom forleggere i de nordiske land har det etter krigen vært utfoldet et livlig samarbeid i barnbokkonkurranser som har vært utlyst på nordisk basis, og ved trykning av bøker f. eks. Gullbøkene og ved samarbeid om utsending av faglitteratur med illustrasjoner i farger. Det har ført til en rikere og mer variert bokstamme på dette siste område og hvor barns trang til billedmessig fremstilling, er blitt møtt på en tilfredsstillende måte.

Skole- barne- og ungdomsbibliotekene i de nordiske land har etterhvert bygget ut sin virksomhet på mange felter for å gjøre bibliotek og lesning tiltrekkelig for de unge. Foruten utlån- og lesesalstjeneste gis det eventyrtimer, kåserier, vises film, og billedbånd, arrangeres dukketeaterforestillinger, barneteaterforestillinger instrueres, foreldre informeres om barne- og ungdomslitteratur, bokutstillinger og reklamevirksomhet tar sikte på å stimulere lesning av god litteratur.

Mange biblioteker har egne forsamlingslokaler for barn og unge eller har muligheter for å rigge opp en scene for amatør- eller dukketeater. Det kan tenkes at et samarbeid om standardutstyr for f. eks. dukketeaterscene bør tas opp på nordisk basis, likeså om utveksling av stykker til oppførelse.

Dette er bare noen spredte streif om arbeidet som foregår i skole- og barnebiblioteker i

de nordiske land. Målet for alle er å være fremmidlere av den gode litteraturen og at den skal kunne bli tilgjengelig for alle. I denne virksomheten er det stort behov for et samarbeid ut over landegrensene for å skape bedre kår for dem som skaper barne- og ungdomslitteraturen. Det er behov for vitenskapelig forskning som kan gi større klarhet i emnet barn og lesning, og vi trenger å samarbeide utover landegrensene for å dyktiggjøre det personale som skal forestå det daglige arbeid i våre skole- og barnebiblioteker.

SVERIGE

Svenska barn har numera stora möjligheter att få låna och läsa böcker. Folkbiblioteksväsendet är rikt utvecklat, även på små orter finns bibliotek med böcker för barn, i större städer finns särskilda ungdomsavdelningar. Barn i alla åldrar får låna fritt. Därför har praktiskt taget varje svensk skola ett bibliotek för eleverna.

Detta senare år resultatet av 1955 års författning angående statsbidrag till skolbibliotek. Enligt denna erhåller folkskolor, enhetsskolor och de flesta andra skolor statsbidrag för att upprätta och underhålla bibliotek, enligt nedanstående tablå:

- 5 kr för varje elev t.o.m. 1000 elever
- 4 kr för varje elev därutöver t.o.m. 3000 elever
- 3 kr för varje elev därutöver t.o.m. 6000 elever
- 2 kr för varje elev utöver 6000.

De minsta skolorna i glest bebyggda områden erhåller även tillägg, 25-75 kr per läraravdelning.

Förutsättningen för att erhålla dessa statsbidrag är att kommunen tillskjuter lika mycket som staten. Detta sker i vanliga fall och alltså erhåller skolbiblioteket 5 kr från staten och 5 kr från kommunen, eller tillsammans 10 kr per barn och år. Kommunen erhåller även statsbidrag för att bygga särskild bibliotekslokal i skola.

I varje skoldistrikt skall finnas en central för skolbiblioteken med en lärare som föreståndare, distriktsbibliotekarie. Vid varje större skola tillsättes desutom en bibliotekarie, alltid en lärare. Till de minsta skolorna skickas vandringsbibliotek, genom försorg av skolbibliotekscentralen. I distriktet finns dessutom en rådgivande biblioteksnämnd med representanter från skol-

ledningen och lärarna. Denne nämnd förbereder biblioteksärenden, som sedan avgöres av den lokala skolstyrelsen. Genom skolöverstyrelsens försorg utarbetas förteckningar över ny, lämplig litteratur, dessa förteckningar tillställas varje distrikt.

För svenska barn finns alltså dels bibliotek i varje skola, dels avdelningar av det allmänna bibliotek. Dessa båda former av bibliotek samarbetar, men är fullt självständiga i förhållande till varandra.

Budgetåret 1956/57 erhöll skolbiblioteken i Sverige av statsmedel 5.371794 kronor och av kommunala medel 4.286591 kronor eller tillsammans 9.658385 kronor. Dessa belopp gick till 1700 skoldistrikt eller enskilda skolor, vart och ett av dessa fick alltså i medeltal från staten 3160 kronor och från stat och kommun tillsammans 5680 kronor. Dessutom erhöll *folkbiblioteken* samma år i anslag från stat och kommun omkring 30.000000 kronor och härav användes en ansenlig del till inköp av litteratur för barn.

8. Støtte og afgifter til børnebogsforfattere.

For at fremme produktionen af gode børnebøger bør der ydes støtte til forfattere.

Efter bibliotekslovens § 9, stk. 2 b, yder man i Danmark 5 % af grundtilskuddet⁰ efter § 5 til et særligt fond, der skal benyttes til udbetaling til forfattere og enker efter disse i forhold til bibliotekernes udlån. Da statstilskuddet efter § 5 til børnebiblioteker andrager 2.164.861 kr. i finansåret 1957/58, vil der til uddeling blandt de forfattere, hvis bøger udlånes fra børnebibliotekerne, hovedsageligt børnebogsforfattere, være et beløb af 108.343,00 kr. til rådighed. Denne fond administreres gennem Dansk forfatterfond og Dansk forfatterforening.

Herudover yder undervisningsministeriet en årlig pris på 3000 kr. til børnebogsforfattere. Denne pris er af det Danske udvalg vedrørende børns og unges læsning foreslået forhøjet til 6.000,- kr., og udvalget har samtidig indstillet, at der ydes en årlig pris på 2.000 kr. til forfattere af bøger til læseretarderede børn, og at der ydes en tilsvarende understøttelse til de bedste illustrationer af børnebøger.

På finansloven er opført årlige bevillinger til hædersgaver til forfattere m. fl. For indeværende finansår andrager denne bevilling ialt 281.000.- kr., hvoraf livsvarige hædersgaver

beløber sig til 28.800.- kr., faste årlige statsydelse 215.400 kr. og ydelser for de enkelte år 36.800.- kr. De livsvarige hædersgaver er enten på 4800 kr. eller på 9600 kr. årligt, medens de faste årlige ydelser varierer fra 1800 kr. til 3900 kr. med et samlet beløb af 124.200 kr. til ialt 47 forfattere m. v.¹⁾

I Norge er det på tilsvarende måde bestemt, at indtil 5 % af statstilskuddet til bibliotekerne skal henlægges til en særlig fond, hvorfra der foretages uddeling til forfattere og disses enker i forhold til det offentlige udlån fra bibliotekerne. I finansåret 1956/57 er der over denne konto ydet et samlet tilskud på 95.000 kr. Herudover ydest der en årlig bevilling på 6000 kr. til præmiering af børnebøger, og på budgetforslaget for 1958/59 er der stillet forslag om en bevilling på 2000 kr. til den bedst illustrerede børnebog. Præmierne gives til norske forfattere af børnebøger, der egner sig særlig godt for skoleboksamlingerne, uanset om indholdet er af fagligt eller rent underholdende karakter, og bevillingen er opdelt i en 1. præmie på 3.000 kr., 2. 2. præmier på hver 1.000 kr. og 3. præmier på hver 500 kr.

For Sveriges vedkommende har rektor Lorentz Larson oplyst følgende:

Stipendier och utmärkelser till svenska barnboksforfattare.

Att skriva böcker för barn och ungdom har sällan varit lönande. Ännu för några år sedan var det vanligt att en barnboksforfattare i Sverige för sitt antagna manuskript erhöi en mindre engångssumma på 2-500 kronor, och därmed hade förläggaren fullgjort sina skyldigheter. På senare år har det blivit alltmera vanligt att även barnboksforfattaren erhöi royalt på upp till 16²/₃ % för sina alster. I små länder som de nordiska går böckerna sällan i så stora upplagor att författaren får rimlig ersättning för sitt arbete. Kunde författarna beredas bättre ekonomiska villkor, skulle detta säkerligen stimulera till bättre böcker.

Författare av barnböcker kan dock liksom författare av litteratur för vuxna erhålla stipendier. Riksdagen anslår årligen en summa till *statsstipendier at skönlitterära författare av utmärkt förtjänst*. Stipendium av detta slag utgick 1956 endast till en barnboksforfattare, K.

¹⁾ Af disse er 2 børnebogsforfattere optaget med hver 2.400 kr. årligt, hvorved dog bemærkes, at flere af de på finansloven optagne forfattere har skrevet en eller flere børnebøger.

G. Ossiannilsson, och det torde dessutom vara ovisst om han erhölet det i egenskap av författare för barn eller för vuxna.

Boklotteriet delar årligen ut betydande summor till förtjänta författare - även barnboks-författare. Vid sista utdelningen erhölet sex barnboks-författare pangar från boklotteriet med belopp från 1000 till 5000 kronor. *Sveriges författarfond* utdelade 1956 stipendier till 18 barnboks-författare med belopp från 400 till 5000 kronor. Från *Kungafonden* fick 1955 två barnboks-författare resp. 2000 och 2500 kronor. *Ungdomsboksförfattarföreningens* även stipendier, 1955 fick tre författare sådana på resp. 500, 750 och 1000 kronor.

Enskilda förlag utdelar även stipendier till sina författare. 1955 fick Erik Asklund 3000 och Birgitta Bohman 2000 kronor från Tidens förlag och Bertil Almkvist och Britt G. Hallquist vardera 3000 kronor från Bonniers.

Författarfonden utbetalar varje år till svenska författare ett belopp som står i relation till bibliotekens utlåning av deras böcker. För 500-50.000 lån av en bok utbetalas 2 öre per lån, därefter 1 öre per lån. Vid sista utbetalningen 1956 fick Astrid Lindgren 7791 kr., Gösta Knutsson 5721 kr. och Elsa Beskow 4050 kr. tre barnboks-författare toppade listan!

Sveriges allmänna biblioteks-förening utdelar varje år *Nils Holgersonplaketten* för årets bästa barn- och ungdomsbok. Denna utmärkelse har reklamvärde men den åtföljes inte av någon prissumma. Nyinstiftad är *Elsa Beskowplaket-*

ten, som skall utdelas til årets bästa barnboks-illustratör.

9. Hensetting til distributører af den kulørte litteratur om at undlade at føre bestemte tegneserier.

En kontrolordning med en slags frivillig rådgivning er gennemført i Norge under »det rådgivende udvalg for tegneserier«, og for Danmarks vedkommende har udvalget om børns og unges læsning vedtaget at undersøge mulighederne for at danne et frivilligt opinionsnævn, uden at det dog på nuværende tidspunkt er lykkedes at få et sådant organ etableret¹⁾.

Da en kontrol af en eller anden art med den underlødige og nedbrydende børne- og ungdomslæsning er den nødvendige forudsætning for at kunne gribe ind, og da det må anses for muligt at opnå visse sanerende resultater ved frivillig medvirken fra importører, producenter eller distributører bør det overvejes, *hvorledes* man bedst kan følge markedets udvikling og på hvilket bedømmelsesgrundlag samt på hvilket retsgrundlag, og ved hvilke (t) organ (er) der eventuelt kan rettes henvendelse til distributørerne om at undlade forhandling af bestemte tegneserier, som må anses for uønskede på markedet.

¹⁾ En lignende kontrol udøves også af svenska seriekommittén.

NEDBRYDENDE BØRNE- OG UNGDOMSLITTERATUR RESTRIKTIONS- ELLER ANSVARLIGHEDSPROBLEMET

Jo mere rodløse individerne er, desto lettere ledes de på afveje - individuelt og i flok. Vi har i vor tid set nationers kritiske sans blive druknet i floder af propaganda. Men vi må fastholde, at når individerne så villigt lod sig ensrette, skyldtes det ikke alene, at propagandaen var stærk, men også at individerne var svage. Grundlaget for et varigt demokrati kan kun findes i frie og stærke personligheder med en veludviklet og sund skønneevne. Individernes svagheit — eller mangel på holdning — i flok er en fare for demokratiet og deres mangel på holdning, d. v. s. deres mangel på faste handlings- og hæmningsmønstre enkeltvis, er en fare for retssikkerheden. Det er en pædagogisk hovedopgave at sikre de spirende personligheders vækst i frihed, hvortil måske også hører frihed for forkvælende indbrud udefra i deres frie vækst.

Samtidig med at den gensidige afhængighed i vort stærkt specialiserede samfund har gjort enhver væren sig selv nok umulig, er tidligere tiders faste værdimål gået tabt. Næsten alle værdier og begreber er under diskussion og omvurdering.

Disse pædagogiske spørgsmål er måske i det lange løb og i den store sammenhæng *afgørende* for løsningen af samlivets problemer som helhed.

Hvis man i sin søgen efter en enkelt gruppe, der i højere grad end andre kunne bære et ansvar for den almenmenneskelige trivsels og udviklings forudsætninger, standser op ved pædagogen, begår man næppe nogen stor fejl. Vort samfund læser ganske vist flere og flere indlæringsopgaver over på fagpædagogerne, men vi giver dem vel samtidig flere *muligheder* for

at påvirke den opvoksende generation også karaktermæssigt. Og hvis man anlægger en relativ målestok i stedet for en absolut, er det i hvert fald nærliggende at regne med, at andre »fags« pædagogiske muligheder står langt under pædagogens. Selv hjemmene taget som helhed magter en mindre og mindre del af opdragelsens problematik.

Når jævnaldrende og ældre kammeraters indflydelse som social dannelsesfaktor tages med ind i billedet, og man betænker fagpædagogens muligheder for også i nogen grad at bidrage til formningen af disse medopdragende kammerater, er det da ubegrundet at tilkende fagpædagogen *den mest* centrale placering i opdragelsesprocessen?

Pædagogens opgave bliver under disse vilkår en af tilværelsens allervigtigste, og pædagogerne bliver derfor hovedadressaterne fremfor nogen for de bemærkninger, der skal gøres i det følgende — indenfor en begrænset tid og plads, en begrænset opgave og begrænsede forudsætninger.

Det synes i manges øjne at være kættersk at gå ind for et åndeligt sundhedspoliti til værn mod pædagogisk destruktive påvirkninger, fordi det føles vanskeligere her end på det materielle område at trække grænsen mellem årsag og virkning, og - tildels af samme grund - er det vanskeligt at argumentere mod frygten for misbrug af et åndeligt-sjæleligt sundhedspoliti. Det er, som om frihedsdogmet - som en politisk let forståelig reaktion mod den ensretning, som vi kender fra vor egen tids diktaturer - helt har undgået vor periodes saltsyrekur overfor værdibegreberne iøvrigt. Det gælder særlig, når det drejer sig om åndsfrihed. Selve dette forhold er

uden tvivl en slags sundhedstegn, men spørgsmålet må dog behandles med varsomhed, når det drejer sig om børneopdragelse. Som jurist, der kender og anerkender den sociale nødvendighed af hæmningsnormer, må jeg finde det berettiget og særdeles aktuelt at påkalde interessen for den destruktive påvirkning af de unge karakterer som ligeberettiget med interessen for positive opbygningsbestrebelse.

Formålet med de følgende sider er så objektivt, som jeg kan, at yde et bidrag til belysning af restriktionsproblemet på det åndelige område - for eller imod - men med to væsentlige begrænsninger, som dikteres af den umiddelbare ydre foranledning til disse overvejelser.

Denne redegørelse er givet som led i et arbejde, der er udført dels af det af den danske undervisningsminister den 17. januar 1955 nedsatte udvalg angående nedbrydende og underlødigt læsning for børn og unge, dels for det af den nordiske Kulturkommission nedsatte kontaktudvalg om samme emne og er derfor formet som et i det væsentlige fælles diskussionsgrundlag.

Emnet begrænses klart derved, at betragtningerne ikke tager sigte på voksne personers læsning, men *alene på børns og unges læsning*, og de tager *ikke sigte på andre faktorer* af betydning for det åndelige klima end netop læsning, ikke film, fjernsyn, radio eller andre massekommunikationsmidler - trods det store slægtskab. Der sigtes derimod på læsning i videste forstand, også billedlæsning, herunder tegneserielæsning. Min finske kollega i det nordiske kontaktudvalg har gjort mig den glæde at skrive de følgende alment-orienterende bemærkninger om »bildebetraktandets psykologi«.

BILDBETRAKTANDETS PSYKOLOGI MED BEAKTANDE AV DEN ROLL SERIEBILDERNA SPELAR I DE UNGAS LIV

(Af lektor ved den finska Social-Högskola
Gay v. Weissenberg).

Bilden som förmedlare av verkligheten.

På ett mycket tidigt stadium i barnets utveckling uppstår en fast förbindelse mellan fenomenvärlden, - verkligheten, och dess symboler, närmast bilderna. För barnet blir en fremställning i bild, - en illustration, ett fotografi, en teckning eller en tavla, en förmedlare av verkligheten. Det kan då vara fråga om antingen den verkliga barnet redan har erfarenhet av, eller en verklighet, som på grund av barnets knappa

och ännu utvecklade kunskaps- och erfarenhetsbestånd visserligen ännu ligger utanför dess sfär men som likväl måste existera, eftersom man kan framställa den som bild.

Redan före barnet fyller 3 år försöker det ofta att i teckning återge verkligheten sådan det upplevat eller uppfattat denna. Barnet ritlar en »tant«, en »farbror«, ett »hus«, men bara i förbildens huvuddrag, starkt förenklat, som ett schema (*Stern*). Allteftersom barnets observationsförmåga utvecklas och erfarenhetsbeståndet utvidgas, förbättras även de bilder barnet åstadkommer, - detaljer tillkommer, proportionerna blir riktigare, rörelse-element återges osv. Bildframställningen korrigeras och blir allt mer exakt ju mera barnet blir i tillfälle att jämföra resultatet av sina försök med verkligheten. Det räcker ännu länge, innan resultatet blir tillfredsställande, men under tiden, - vilket i detta sammanhang är det väsentliga - knytes bilden allt fastare till verkligheten.

Redan ovanstående lilla betraktelse utvisar, att bilden spelar en väsentlig roll i barnets liv och att den de facto utgör en förbindelse mellan barnet och fenomenvärlden.

Byggande på detta faktum begagnar sig sedan fostraren, - mor, far, läraren -, för att undervisa barnet om verkligheten. Redan den enkla barnbilderbokens bilder förklaras för barnet och knyts till den existerande verkligheten. »Detta är en boll, en sådan som store bror har«. »Och här ser Du en bil, sådana ser Du varje dag på gatan, de säger brrrr«. »Och här har vi en häst, - den drar efter sig en kärre, som man kan åka i eller föra lass med«. »Ser Du, en hund, vi såg en sådan igår i parken, och den säger vow, vow«.

Senare tages bilden i bruk för intentioneli kunskapsförmedling och planmässig undervisning om verkligheten. Redan på skolans lågstadium, vid inlärandet av alfabetet, begagnar man sig av barnets fallenhet att förbinda bild och verklighet. Varje ljud i alfabetet framställes dels i samband med en bild, dels som en symbol, ett skrivtecken, en bokstav. Barnet känner redan många av verklighetens element, som nu framställas i bild, och barnet vet genast vad det är fråga om. Nu isolerar barnet först ur denna verklighets större sammanhang ett enda ord, det i bilden återgivna föremålets namn, och därefter successivt ett enskilt ljud, den första bogstavens ljudkvalitet, samt förbinder slutligen detta med det till bilden hörande skrivtecknet. Skolans hela åskådningsundervisning, både i form av läroböckernas illustrationer, åskådningsplanscher..

och slutligen andra visuella undervisningsmedel, såsom film, filmband osv. understryker och befäster bildens karaktär av en funktion av verkligheten. Här till bidrar kraftigt all den auktoritet samhällets intentionella fostran kan begagna sig av, - lärarens centrala och mäktiga ställning, läroplikten, skolans hela viktiga och högtidliga värld.

Med alla de mäktiga medel som står oss till buds lär vi alltså våra barn, att världen och dess enskildheter är sådana bilderna återger dem.

Vilket värde och betydelse vi tillmäter bildens förbindelse med barnets själsvärld bevisas kanske bäst av vårt flitiga bruk av bilden för olika slag av tests och vid anlagsprövningar, och då särskilt i samband med de projektiva testen, såsom t. ex. TAT, CAT, SPST, Szondi, Wartegg m. fl. Ytterligare kan framhållas, att en av våra bäst ansedda nordiska auktoriteter på området, *Skard*, på tal om bilderna säger: ». . . smaken kan odlas och den utvecklas starkt under god påverkan. I alla klassrum bör det finnas vackra bilder, som passa barnens olika åldersstadier«. (kurs. författarens).

Man bör alltså icke förvåna sig över, att för barn och växande bilden blir ett av de mest använda och auktoritativa medlen att finna vägen in till verkligheten, som t. v. ligger för långt borta för att man skall kunna ha egna erfarenheter av den, men som ändå tydligen existerar, eftersom det finns en bild av den. *Bilden talatsanning. Så som det är på bilden, så måste det även vare i verkligheten.* Allt som finns på bilder är viktigt och riktigt. Vi själva, hela samhället, lär barnen att få denna inställning till bilden.

Bara småningom utvecklas den växande till den kritiska, selektiva realist han bör vara för att kunna sägas ha en riktig inställning till verkligheten och sig själv i relation till denna. När detta önskvärda stadium i utvecklingen uppnås kan väl i allmänhet icke exakt fastställas, men rent teoretiskt sett måste tidpunkten växla betydligt i varje särskilt fall. Intellekтуella förudsättningar och kapaciteter, möjligheter att skaffa sig erfarenheter, grad av anpassningsduglighet och anpassningsförmåga, kritisk undervisning, graden av behovstillfredsställelse, - måste t. ex. den unge trösta sig med dagdrömmar och önsketänkande istället för verklig behovstillfredsställelse -, och andra faktorer spelar här in. Man kan säkert vara överens om, att många individer stannar på ett relativt infantilt stadium ännu länge och kanske aldrig utvecklas till de kritiska

realister de borde vara för att rätt kunna inpassa sig i verklighetens värld. De komma alltid att sammanblanda fantasi och verklighet, bildernas värld med den verkliga världen. Man kan knappast heller ha olika åsikter om, att t. o. m. många vuxna aldrig uppnår den realistiska inställning till verkligheten eller till bilderna som kunne anses utgöra kriteriet på normal mogenhet. Vi kallar sådana människor primitiva, enkla, dumma, outvecklade, - men de finns där, och detta faktum medför konsekvenser som icke kan negligeras. Även om det vore just dessa människor, som huvudsakligast rekryterar de asociala eller ordningsstörandes led, kommer man icke ifrån dem genom att förklara företeelsen som mindre betydelsefull.

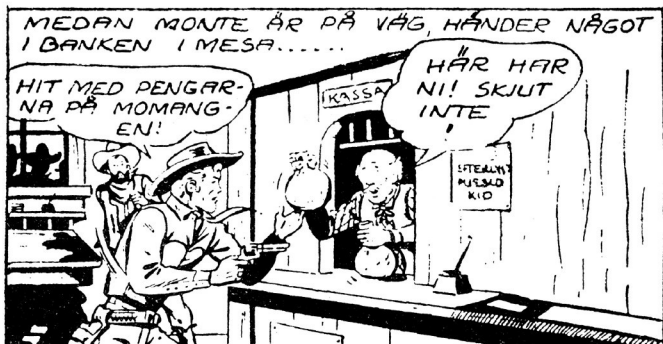
Bilden som utlösare av handling.

Det är säkert riktigt att påstå, att en bild kan utlösa en handling. En modeplansch utlöser en handling, - min vuxna dotter besluter sig för att besöka en mannekånguppvisning, där hon »Med egna ögon« får se det bilderna talat om för henne. En illustrerad annons utlöser ett besök i varuhuset för att bese de annonserade varorna och eventuellt inköpa dem. Illustrationerna i en tidskrift för populär teknik leder till experiment, till lusten att bygga det radioskop eller det billiga plastgarage bilderna rekommenderer, osv.

Men varje bild individen ser utlöser icke handling, och samma eller liknande bilder gör det icke heller alltid. Det är bare vissa bilder som vid vissa tillfällen eller i vissa lägen har denna på handlingen utlösande förmåga. Individen är inte alltid »intresserad« eller »upplagd för« den form av aktivitet bilden kunde ge anledning till och som samma bild vid ett annat tillfälle hade föranlett utlösning av. Man bör icke förbise det faktum, att bildens relevans för åskådaren beror på hur dess innehåll och framställningssätt harmonierar med hans själslivs utvecklingsstadium.

För att bilden skall verka handlingsutlösande måste det tydligen råda en bestämd relation mellan bilden och individens konstitution samt disposition, - behovsområde och behovsintensitet, prevalenta intressen, karaktärstyp, tillfällig kondition, den allmänna situationen o.s.v.

Några exempel må belysa detta. Om en flicka och en gosse, både i sagoåldern, betraktar bilder ur »Rödluan« blir det kanske i det ena fallet Rödluan eller mormodern, i det andre fallet vargen eller jägaren, som utlöser en imitations-

Cowboy-serier er ofte rå og instruktive.

SOLDIER

A Fawcett Publication

SEPT. NO. 5

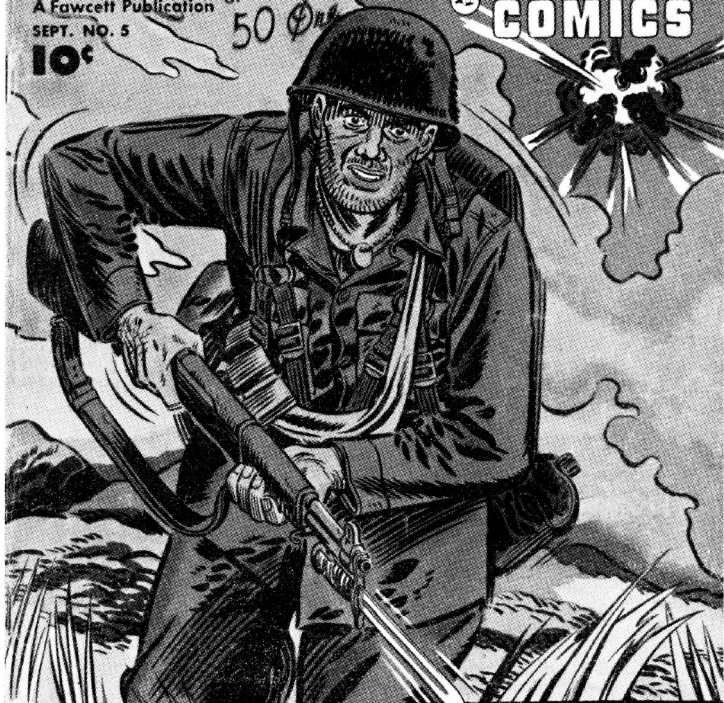
10¢

S. M.

50 Ø

COMICS

READ...
ONLY THE DEAD
ARE FREE

THE
WEAKEST
LINK

THAT STUFF
DON'T GO
HERE

Krigsserier yndes p. gr. a. deres spænding. (Bemærk den påtrykte danske pris).

Læg mærke til racekarakteristikken.

stadsmyckande offentliga myndigheterna vill hedra genom de av dem godkända bilderna.

G. v. W.

FRI ADGANG TIL TRYKNING OG LÆSNING. LÆSEFRIHEDENS FORHOLD TIL SELV ANSVAR- LIGHEDEN

Vekselvirkningen mellem vor kulturs materielle forudsætninger og det åndelige klima er alment anerkendt.

Specielt læsestoffets betydning for den kulturelle standard er også almenanerkendt; her tænkes ikke på litteratur i snæver forstand, ikke blot på det, der »læses« og forstås ved hjælp af ord og sætninger, men også ved hjælp af billeder. Og der tænkes principielt på læsestoffet af enhver art, oplysende eller almindende i enhver forstand såvel som på den tomme tidsfordriv.

Alle nutidens kulturnationer handler ud fra forudsætningen om den grundlæggende betydning af læsning. Man lærer befolkningen at læse - tvangsmæssigt -, skaber biblioteksvæsen og støtter også på anden måde læseadgangen, f. eks. ved at stimulere forfattervirksomhed og kendskabet hertil. Alle kulturnationer anvender astronomiske summer herpå. Enhver begrænsning af den frie og uhindrede adgang til læsning opfatter vi med rette som kultur fjendsk, og vi opfatter den heraf betingede oplysnings- og meddelelsesfrihed som så fundamental, at vi beskytter den ved dertil egnede forfatningsbestemmelser.

Alt dette er overbevisende vidnesbyrd om den betydning, der tillægges læsning. Den virker på denne baggrund særdeles begrebsforvirrende, når visse specialister som deres indsats i denne debat proklamerer, at vi jo ikke ved om, hvordan læsning og tegneserier påvirker børn.

Anerkender man læsningens effekt som positivt åndeligt påvirkningsmiddel, lader det sig på den anden side ikke uden vold mod logiken gøre at ignorere læsningens evne til også at påvirke negativt eller skadeligt, og der ligger derfor en naturlig komplettering af forfatningens frihedsgarantier på dette område i de udtrykkelige eller underforståede tilføjelser om, at den, der offentliggør sine tanker på tryk, dog må stå til ansvar for disses indhold overfor domstolene.

Det tilkommer lovgivningsmagten, heldholdsvis retspraksis, at fastslå, efter hvilke retningslinier eller kriterier det må afgøres, om en konkret udnyttelse af ytringsfriheden går for vidt og krænker *en anden retsbeskyttet interesse*.

Som typiske eksempler på overskridelse af trykkefrihedens grænser kan nævnes trykt fremsettelse af injurier, uretmæssige sigtelser og ringeagtstyringer eller formidling af pornografiske publikationer. Hvis en kagebogsforfatter ville krydre sine opskrifter ved at anføre stryknin eller cyankalium som eksempler på pikante smagsmidler, er der heller ingen tvivl om, at det ikke ville hjælpe ham eller hende at påberåbe sig grundlovens bestemmelser om trykke- eller ytringsfrihed. Trykkefriheden betyder ikke frihed til at trykke hvadsomhelst, ikke frihed for ansvar og kan ikke uden videre bruges som skjold for skadelige eller blot farlige tryksager.

Det faktiske ansvarsgrundlag for en ytring kan måske forstærkes ved, at den ansvarlige betjener sig af et trykt skrift, hvis - principielt ubegrænsede - rækkevidde ikke lader sig kontrollere, men det kan ikke reduceres til 0 - som mange er tilbøjelige til - med henvisning til, at vi anerkender trykkefriheden.

Hvor megen skade eller fare en tryksag må volde, før der bliver tale om, at det moralske ansvar fortættes til et retligt ansvar, der kan gennemføres ved domstolene, er det som sagt lovgivningens sag at fastslå. Lovgivningsmagten har pligt til at overveje og tage stilling til dette spørgsmål, og den krænker ikke grundlovens trykkefrihedsbestemmelser ved at opfylde denne opgave.

Ved den nærmere overvejelse heraf må man gøre sig klart, at der ikke foreligger nogen nødvendighed for at antage, at ansvarlighedsgrænsen skal være den samme, når det drejer sig om voksnes læsning, som når det drejer sig om børns. Børn og voksne kan ikke bære det samme selv-ansvar, og dette må få konsekvenser for *andres* ansvar overfor de 2 ålderskategorier.

Når det drejer sig om *voksnes* læsning, er det som allerede nævnt både forståeligt og velbegrundet at fastholde frihedstanken som urørligt grundprincip. Det hører nødvendigvis med til demokratiet væsen at bygge på tankefrihed, ytringsfrihed, trykkefrihed, informationsfrihed, læse- og oplevelsesfrihed, eller hvad man nu vil opspalte frihedsbegrebet i for at anskue dets rækkevidde. Demokratiet system bygger ligefrem på det modne individs evne og ret til selv at dyrke og udvikle sine egne interesser og forudsætninger uden anden grænse end den, han bærer i sig selv, samt frihed til at bruge sin selvbestemmelse endogså til at vælge styreform etc. etc. alt kun begrænset af *andres* lige ret.

Men det demokratiske grundstof friheden

KONG SALOMONS MINER

»Illustrerede klassikere« horer ikke til det værste. De sælges som »De bedste fortællinger af verdens største forfattere«. Reglerne om droit moral opfattes ikke som nogen hindring.

forudsætter en vis - gennemsnitlig - udvikling og modenhed hos den, der skal benytte friheden. Kun den, der kan bære et ansvar selv, kan vi tilkende frihed til at bestemme selv. Hvor ansvarlighedsforudsætningen klart savnes, begrænser vi med god grund også den voksne borgers selvbestemmelsesret. Den asociale borgers frihed kan begrænses ved straf, f. eks. frihedsberøvelse, og den økonomiske dispositionsfrihed kan tages fra den, der ikke kan bære et økonomisk selvansvar, dels ved forebyggende umyndiggørelse - uden at han behøver at have lavet ulykker - dels ved konkurs m. v. De politiske rettigheder kan begrænses ved opstilling af krav om vederhæftighed, rådighed over sit bo, myndighed, retskaffen vandel eller lignende.

Den enkeltes frihed forudsætter den enkeltes ansvarlighed. Vi regner blot med, at denne forudsætning er til stede ved opnåelse af en vis alder - indtil erfaringen viser, at ansvarlighedsgrundlaget i enkelte tilfælde mangler, hvorefter retsordenen sørger for de begrænsninger, der anses for nødvendige.

Selvom de åndelige forudsætninger også for voksne for at udøve deres frie selvbestemmelsesret kun foreligger i individuelt højest forskellig grad, således at »valget« ofte bliver en tilfældighedsakt i stedet for en udvælgelse, er det alligevel »rigtigt« at overlade alle myndige denne frihed ubeskåret allerede af den grund, at *frihed til at vælge* er en betingelse for at udvikle og rendyrke *evnen til at vælge*. Man må fastholde adgangen til at udvikle, dyrke og bruge denne evne som lige så fundamental for det voksne menneske som retten til at råde over sit legeme, sin arbejdssevne etc. Dette er en fundamental frihedsret, der kan begrundes etisk, politisk og sociologisk.

Men som modstykke til den voksnes frihed har vi hans ansvarlighed, som vi *ikke* tilkender barnet og den unge evne til at bære. Vi ved end ikke, om vi kompromitterer den opvoksendes evne - under uheldige omstændigheder - til senere at vælge »frit« d. v. s. ansvarsbevidst som voksen ved at give ham fri adgang til at »vælge« udover sine forudsætninger allerede som barn, om vi værner ham til at vælge efter impuls i stedet for efter overvejelse. Disse betragtninger kan formentlig ikke være uden betydning, når det drejer sig om barnets adgang til at »vælge« læsning, som vi anser for nedbrydende for børn og unge.

Straffelovgivningen anerkender en kriminel lavalder, personretten flere etaper på vejen til en

fuldstændig myndighedsalder, familieretten en nubilitetsalder etc. alt som udtryk for, at det umodne barn eller det unge menneske kun kan bære et *begrænset ansvar* med dertil hørende begrænset frihed.

Når vi fratager barnet evne til selvansvarlighed, turde det på forhånd være sandsynligt, at man heller ikke uden nærmere overvejelse kan give det fri adgang til at proppe sig med nedbrydende litteratur efter egen tilskyndelse.

Det er nok producentens trykkefrihed, man vil beskytte, men det er barnets læsefrihed, der betyder noget for seriefabrikantens indtjening.

Lad os foreløbig fastholde en sondring mellem (fabrikantens) trykkefrihed og (barnets) læsefrihed.

DE NORDISKE FORFATNINGERS BESTEMMELSER OM CENSUR OG TRYKKEFRIHED M. V.

Den *danske* grundlov af 5. juni 1953 indeholder i § 77 følgende bestemmelse:

»Enhver er berettiget til på tryk, i skrift og tale at offentliggøre sine tanker, dog under ansvar for domstolene. Censur og andre forebyggende forholdsregler kan ingensinde påny indføres«.

I denne forbindelse bemærkes, at straffelovens § 234 hjemler straf af bøde, hæfte eller fængsel for den, der tilbyder eller overlader en person under 18 år utugtige skrifter m. v., eller som offentliggør eller udbreder sådanne skrifter m. v.

Norges Riges Grundlov af 17. maj 1814 med ændringer, senest af 26. november 1952 § 100, foreskriver:

»Trykkefrihed bør finde sted. Ingen kan straffes for noget skrift, af hvad indhold det end måtte være, som han har ladet trykke eller udgive, medmindre han forsætligt og åbenbare har enten selv vist, eller tilskyndet andre til, u lydighed mod lovene, ringeagt mod religionen, sædelighed eller de konstitutionelle magter, modstand mod disses befalinger, eller fremført falske og ærekrænkende beskyldninger mod nogen. Frimodige ytringer om statsstyrelsen og hvilkensomhelst anden genstand, ere enhver til-ladte«.

Den norske straffelovs (22. maj 1902) § 212 straffer med fængsel indtil 2 år bl. a. den som »utgir, falholder, utstiller eller på annen mate søker å utbre uttugtige skrifter, billeder og des-like eller som medvirker hertil« eller »den,

som overlater uktigt skrift, billeder og deslige til personer under 18 år eller som medvirker hertil«.

Stjornarskra Lydveldisins Islands af 17. juni 1944 er næsten enslydende med den danske grundlovs § 77, når den i § 72 foreskriver:

»Enhver har ret til at lade sine tanker udgå på tryk; dog skal han stå til ansvar overfor domstolene. Censur og andre hindringer for trykkefriheden må aldrig bestemmes ved lov«.

I Sverige hjemler Tryckfrihetsförordning af 5. april 1949 straf for tryckfrihetsbrott d. v. s. »brott, som innefattar otillåtet yttrande i tryckt skrift eller otillåtet offentliggörande genom sådan skrift«.

Ifølge straff-lagens kap. 18 om sedlighedsbrott § 13 straffes med bøder eller fængsel den, der »sprider ... ut eller håller til salu eller utbjuder skrift, målning, teckning eller bild, som tukt och sedlighet sårar« (Lag af 9. september 1938).

Finlands regeringsform af 17. juli 1919 § 10 er sålydende:

»Finsk medborgare äger ordets frihet samt rättighet at genom tryck utgiva skrift eller bildlig framställning utan att hinder härför må i förväg läggas, så ock rätt att utan föregående tillstånd sammankomma för överläggning i allmän angelägenhet eller i annat lovligt syfte samt att bilda föreningar för fullföljande av ändamål, som ej strida mot lag eller god sed.

Stadganden angående dessa rättigheters utövning utfärdas genom lag«.

TRYKKEFRIHEDEN OG CENSURBEGREBET

I den offentlige debat om nedbrydende litteratur for børn og unge har der gang på gang vist sig den største uklarhed i den almindelige opfattelse af censurbegrebet, og denne opfattelse har opnået en udbredelse, der forbløffer. Det er ikke ualmindeligt at se en hvilkensomhelst forskelsbehandling af litteratur opfattet som censur, endog i udvalget selv, da udvalget vedrørende underlødige og nedbrydende læsning i sin første indstilling stillede forslag om refusion af told og afgifter, der var erlagt for børne- og ungdomslitteratur af så god en kvalitet, at den fandt optagelse på biblioteksforeningens årsliste over anbefalelsesværdig litteratur for børn og unge. Tanken om at indføre ansvarsregler for nedbrydende børnelitteratur er ligeledes af nogle blevet opfattet som »censur«.

I Sverige og Norge synes den samme uklarhed udbredt; det er, som om censurbegrebet populært opfattes som så vidtgående, at det omfatter begrænsende foranstaltninger af en hvilkensomhelst art overfor tryksager.

Det er da nødvendigt at gøre det klart, at ikke alle restriktioner er censur.

De af forfatningerne m. v. forudsatte ansvarsregler, hvis overtrædelse kan medføre »ansvar for domstolene« er ikke censur; i så fald ville forfatningernes formulering jo være selvmodsigende. En påtale for pornografi eller en injuriproces har intet med censur at gøre, og det samme vil gælde praktisering af et *hvilket som helst* lovhjemlet efterfølgende ansvar. Forfatningerne taler jo netop og med rette om ansvaret for domstolene el. lign.

Den danske grundlovs § 77 taler om »censur« og andre forebyggende forholdsregler« og forudsætter derved klart, at censur er en *forebyggende* forholdsregel. Den norske regel nævner ikke ordet censur, men censurens modstykke »trykkefrihet«, og den henviser ligesom den danske regel til muligheden for og berettigelsen af et efterfølgende ansvar.

Den samme forståelse af censur som præventivt indgreb i bevidst modsætning til efterfølgende kontrol fremgår klart også af den islandske og finske grundlov, ligesom det svenske tryckfrihetsbrott påkalder en efterfølgende reaktion. En sådan er *ikke* censur.

Der findes tillige i de moderne samfund forskellige »private« eller organiserede, herunder politiske former for en faktisk - i modsætning til en retlig - vurdering af skrifter med henblik på deres ønskede udgivelse i trykken. De har heller ikke noget med censur at gøre, selvom de er præventive. Man tør måske hævde, at det *merkantile* kriterium i vore dage er den strengeste og den almindeligste form for »censur« i dennes folkelige betydning. Desværre er det blot for både pædagogisk og kulturelt islæt. Det første bud og den motiverende faktor bag massekommunikationsindustrien er: kan det betale sig? Men her drejer det sig i princippet ikke om at *undertrykke* en mening, men om, at bestemte kredse eller personer vælger de meninger, de finder det stemmende med deres interesser at støtte ved at befordre dem i trykken. Den modsætning hertil, som forfatningerne tænker på, er *sanfundets organiserede undertrykkelse* af retten til at trykke frit, hvilket er særlig farligt for demokratiets og for åndsfrihedens trivsel.

Wild West - de sidste 2 billeder viser, hvordan en dreng begravs levende i sandet for senere at drukne i tidevandet.

BROTTETS FIENDE NUMMER ETT

Forbrydernes fjende nr. 1 introduceres. - For at gøre situationen mere raffineret vises i baggrunden en kvinde, der vil styrte frem og hjælpe ofret, men holdes tilbage af en forbryder.

Præventionen skal altså bestå i en *retlig og forudgående hindring* for trykkefriheden for at blive til censur.

FREMMEDE, DEMOKRATISKE LOVGIVNINGERS STILLING TIL FRIHEDSGRUNDSÆTTNINGEN I FORHOLD TIL BØRNS OG UNGES LÆSNING

I det følgende skal kort redegøres for nogle fremmede lovgivningers stilling, idet behandlingen af nærliggende grunde begrænses til demokratiske lande*).

Frankrig

Loven af 16. juli 1949 om publikationer bestemt for ungdommen finder ifølge

art. 1. anvendelse på enhver publikation - periodisk eller ikke - som ved sin karakter, sin fremtræden eller sit emne fremtræder som hovedsagelig bestemt for børn og unge, dog med undtagelse af officielle publikationer og skolepublikationer.

art. 2. Sådanne publikationer må ikke indeholde nogen illustration, fortælling, beretning, rubrik m. v., der på en tillokkende måde præsenterer bandeuvæsen, løgn, tyveri, lediggang, fejhed, had, last eller hvilkensomhelst forbryderisk handling, eller handlinger, der er i stand til at virke demoraliserende for børn og unge. De må ikke indeholde omtale eller annoncer for publikationer, der kan virke demoraliserende for børn og unge.

art. 3. Der nedsættes under justitsministeriet en kommission med den opgave at overvåge og føre kontrol med publikationer for børn og unge. Den består af 27 repræsentanter for ministerierne (justitsministeriet, indenrigsministeriet, presseministeriet, ministeriet for offentlig sundhed og befolkning, undervisningsministeriet og ungdomsministeriet), diverse organisationer indenfor undervisning, presse, ungdomsbevægelser, for forfattere og tegnere samt for børnedomstole.

Kommissionens opgave er

at foreslå foranstaltninger, der kan forbedre disse publikationer og

at gøre indberetning til vedkommende myndighed om overtrædelse af loven eller om skadelige handlinger ved hjælp af ungdomspublikationer.

*) Redegørelsen er sluttet i begyndelsen af 1957 og er ikke ført å jour til trykningen.

art. 4.-5. Ethvert foretagende, der udgiver periodisk børne- og ungdomslæsning, skal være organiseret på en nærmere foreskrevet måde under opfyldelse af visse habilitetskrav og skal afgive en anmeldelseserklæring til justitsministeriet.

art. 6. 5 eksemplarer af hver publikation skal afgives til justitsministeriet til brug for tilsynskommissionen.

art. 7. Krænkelse af art. 2 straffes med fængsel fra 1 til 12 måneder og med bøde fra 50.000 fr. til 500.000 fr.

Afgørelsen offentliggøres på domfældtes bekostning i »Bulletin officiel«, i »Bibliographie de la France« og i 3 udvalgte aviser, og publikationen konfiskeres og tilintetgøres.

Når det drejer sig om en periodisk publikation, kan den inddrages for en periode af fra 2 måneder til 2 år.

I gentagelsestilfælde stiger straffen til fængsel fra 2 måneder til 2 år og til bøde fra 100.000 fr. til 1.000.000 fr., og det tidsbegrænsede forbud kan gøres permanent.

art. 8.-12. indeholder nogle supplerende straffebestemmelser.

art. 13. Import- og eksport af skrifter, der ikke opfylder kravene i art. 2 er forbudt. Til import af fremmede publikationer kræves autorisation fra informationsministeriet efter indstilling af tilsynskommissionen.

art. 14. Det er forbudt — under den i art. 7 angivne straf — at tilbyde, give eller sælge til unge under 18 år enhver publikation, der frembyder fare for ungdommen på grund af dens ureglementerede eller pornografiske karakter eller på grund af den plads, den ofrer på forbyrdelse.

Det er forbudt - under samme straf -- offentligt at udstille sådanne publikationer, ude eller inde i forretninger eller kiosker eller at reklamere for dem på tilsvarende måde.

Lovens forhistorie skal gengives i kort oversigt, forinden dens administration og virkninger omtales.

Det fremgår af lovens motiver, at pressens indflydelse på ungdommens opførsel og specielt på dens kriminalitet har påkaldt myndighedernes opmærksomhed, og at regeringen besluttede at gribe ind hurtigt og effektivt i overensstemmelse med et ønske fra »Conseil superieur de la Magistrature«, der blev bifaldet af republikens præsident personlig.

Justitsministeriet nedsatte en interministeriel

kommission til at overveje spørgsmålet og gik derefter i overensstemmelse med kommissionens indstilling ind for det synspunkt, at det var tvungende nødvendigt at regulere børne- og ungdomslitteraturen. Et udkast til lov var blevet udarbejdet af ministeriet for kunst og videnskab, efter at der allerede i 1947 var taget et initiativ fra kommunistside, hvorfra man havde deponeret et forslag til lov i nationalforsamlingens bureau. Efter fornyet gennemgang af de to tekster, udarbejdede kommissionen sit reviderede forslag, der vedtoges i parlamentet med enkelte ændringer.

I nationalforsamlingen understregede *M. Gosset* i overensstemmelse med rapport fra »Commission de la presse« nødvendigheden af at skabe en streng regel, der endeligt kunne modstå strømmen af publikationer, der ikke stemmer med moralen og går på tværs af de principper, der bør stå i spidsen, når det gælder den franske ungdoms dannelse og opdragelse. Det drejer sig ikke blot om at straffe og modarbejde dem, der misbruger friheden, men om at fastlægge en grundlov for dem, der har med børnenes læsning og opdragelse at gøre, siges det.

M. Lacaze beklagede på familiekommissionens vegne den nedbrydende indflydelse på ungdommens mentalitet fra en vis presse og fra filmen; især beklagedes fremmede publikationer, som i deres hjemland var beregnet på voksne. Han anbefalede forslaget.

Derimod bestred *Ål. Pierrard* forslaget effektivitet og udtalte sin frygt for, at regeringen imorgen kunne finde på at gribe ind overfor ungdomspublikationer, der var sunde for de unge, men ikke passede regeringen.

I Conseil de la Republique understregedes med tilfredshed bestræbelsen på at undgå en uønskelig præventiv censur, der ikke kunne forenes med pressens frihed, således at man i stedet gjorde demoralisering af ungdommen ved pressens hjælp til en særlig forbrydelse.

På retsplejekommissionens vegne bedømte *Ål. Georges Marie* forslaget som et første skridt mod en sanering af pressen og henførte ungdomskriminalitetens vækst til demoraliserende film, kriminalblade og andre nedbrydende publikationer. Han fremhævede det nye forbrydelsesbegreb, der på den ene side beskyttede børn og unge og på den anden side bevarede pressens rettigheder, nemlig åndsfrigheden og trykkefriheden.

Justitsministeren understregede, at det gjaldt

om at se på tingene fra barnets synsvinkel og ikke fra dommerens. Det drejede sig om at vide, at selv om eventyret endte galt, selv om gangstere sluttede sin tilværelse i den elektriske stol eller i fængsel, så kunne det liv, han havde ført for at nå sine ugeringer, godt indføre så stærke træk i barnets fantasiliv, at de blev til impulser, der kunne egne sig til at prøves i det virkelige liv.

Ved sin åbningstale i den nedsatte tilsynskommission påpegede justitsministeren, hvordan den specielle børne- og ungdomspresse havde formået at fodre sine unge læsere med et følelselement, som en naturlig trang driver dem til at søge tilbage til igen og igen. Denne »børnelitteratur« bortødsler på sine unge læsere overdramatiserede og eventyrlige beretninger om bedrifter, der udføres ved overmenneskelig kraft eller dyrisk vold. Det, som lovgiverne har villet, er at hindre, at den barnlige sjæl priggives menneske, hvis smag og tilbøjelighed alene udnyttes til fremme af egne materielle mål uden smålig skelen til, hvad der tjener børnene.

Det var ikke af den grund nødvendigt at fordømme børnelitteraturen og end ikke den børnelitteratur, der gav sine læsere smag for handling og eventyr. Det, loven vil tillivs, er alene, som art. 2 siger, illustrationer, beskrivelser etc. i et tillukkende lys af vold, løgn, lediggang, forbrydelse etc. eller af andre handlinger, der kan virke demoraliserende på børn og unge.

Efter at have redegjort for tilsynskommissionens beføjelser, lægger han den på sinde at arbejde efter sådanne retningslinier, at der ikke lægges hindringer i vejen for en børnepresse, der er fri og uafhængig af alle politiske og confessionelle bånd. Thi, hvis børnepressen forsvandt, måtte børnene henvises til voksenpressen, hvilket ikke er lovens hensigt.

Det drejer sig ikke om at angribe pressens frihed, men om at bekæmpe sådanne misbrug, der er skadelige for børn og unge.

Lovgiveren har netop kunnet og villet undgå at angribe grundlæggende frihedsrettigheder. Loven af 16. juli 1949 berører overhovedet ikke spørgsmålet om pressefrihed, fordi den ikke hjemler nogen præventiv kontrol, ingen foranstaltning, der har noget med en forudgående censur at gøre. Loven hjemler kun en efterfølgende kontrol en regressiv ansvarlighedskontrol. Friheden er fuldstændig, men den, der siger frihed, må også sige ansvar.

I året 1950 — kommissionens 1ste beretnings-

WE DARE YOU TO READ THESE TALES OF TERROR and SUSPENSE

NOW PUBLISHED MONTHLY

GET THEM EVERY MONTH

THE BEST IN SHOCK MYSTERY

CHAMBER OF CHILLS

WITCHES

BLACK CAT MYSTERY

THE BEST OF SHOCK MYSTERY

Skrækserier er

STEALTHILY, SILENTLY, THEY GLIDED THROUGH THE FORESTS AND THE VALLEYS TOWARDS THE HUT ON THE MOUNTAIN WHOSE FLICKERING BEACON-LIGHT DREW THEM LIKE A FLAME WOULD MOTHS!

YOU HAVE COME! GOOD! HEH! HEH!
OH! HEH! TELL US WHAT WE MUST DO! FOR THIS PAIN IS UNBEARABLE!

YOU WILL GO TO THE HOUSE OF MARION ROGERS AND **KILL** HER THEN YOU WILL BRING ALL HER GOLD AND HER POSSESSIONS TO ME! HEH! HEH! I YEARN FOR MORE WEALTH! I CRAVE FOR MORE RICHES! GO, QUICKLY!

MINUTES LATER, IN A QUIET BEDROOM, FILLED WITH THE SOUNDS OF ONE WHO IS ASLEEP--

AAARGH! SILENCE, MORTAL! WE CANNOT ENDURE THE SOUNDS OF LIFE! WE MUST DO THE WITCH'S BIDDING, LEST SHE KEEP US FOREVER FROM THE GRAVE!
SIDNEY! NO! NO!
AAARGH!

EEEEEEEEEE! YOU LEAVE MOMMIE ALONE! LEAVE HER ALONE! OH!
CRASH!
QUICKLY, BROTHERS! HASTEN TO THE WITCH'S COMMANDS! OUR TIME DRAWS NEAR!

LOOK! SOMETHING FUNNY IS GOING ON IN THERE! THE WIDOW ROGERS IS BEING KILLED! **HELP! HELP!** SHE'S SHOUTING SOMETHING ABOUT DELIA ZARBO!
HOLD ON! WE'LL BE RIGHT WITH YOU! GRAB THE ZARBO WOMAN!

periode — konstaterede kommissionen, at der fandtes en vist antal publikationer, der på grund af deres moralske brist frembød en ubestridelig fare for unge læsere. Af 35 sådanne gjorde man indberetning til indenrigsministeriet om 26, og ministeriet nedlagde derefter ved dekret af 28. august 1950 i overensstemmelse med lovens § 14 forbud mod tilbud eller overdragelse til mindreårige af 22 af disse skrifter. *Dea* 14, og 16. februar 1951 kom der yderligere 2 nye dekreter angående 3 skrifter.

Kommissionen fandt, at kontrolarbejdet med henblik på muligt salgsforbud var mindre omfattende end det i det hele var at overvåge publikationer for børn og unge, bl. a. med henblik på råd og forslag om forbedringer, men at det sidste arbejde dog nok var af endnu større betydning end det første. Kommissionen er opmærksom på omgælselysten hos visse forlæggere, bl. a. ved hjælp af navneskifte for publikationen eller ved at lade denne forhandle under dække af - i forbindelse med - en tilladt publikation.

Med hensyn til gennemgangen af de serier, som efter loven er blevet indsendt til kontrol, oplyses det, at der pr. 1. oktober 1950 var indsendt 125 serieblade, der pr. 31. december var vokset til 127 titler, samt at det skønnes, at indsendelsen snart vil omfatte alle blade uden undtagelse. 93 af de indsendte var bestemt for drenge, 19 for piger og 15 for begge dele.

De falder stort set i 7 kategorier, politigeneren, eventyr, beretninger om overmennesket, Western's, historiske fortællinger, beretninger om krigen og egentlige børneserier. Naturligvis kombineres disse genrer, og det kan ikke siges, at nogen bestemt af dem er værre eller bedre end andre, idet det er den konkrete udformning af stoffet, der er afgørende for vurderingen. Men kun ca. 1/3 af serierne var dadeiværdige fra lovens synspunkt. Det skrevne ord prisgives til fordel for billeder både indenfor børnenes og de voksnes læsning, og det har derfor vist sig fristende for nogle forlæggere at blande stof for voksne ind i børneserierne, hvilket i sig selv medfører en vis fare for børnene.

Kommissionen valgte ikke at ty til lovens straffemidler straks, men ved henvendelse til forlæggerne at appellere til deres gode vilje og gøre opmærksom på den kritik, man havde fundet grundlag for, i de værste tilfælde suppleret med en henstilling om at inddrage de usolgte eksemplarer. I 1950 rettede kommissionen »sim-

pel henvendelse« om 16 publikationer og »henvendelse med inddragningshenstilling« om yderligere 35.

I begge tilfælde tilbød man at forhandle med forlæggerne om kritikken, hvorimod man afslog at fremsætte positive råd og henstillinger, der let kunne blive opfattet som forsøg på at dirigere børne- og ungdomspresen.

Allerede fra 1. oktober 1950 var 29 af de gennemgåede publikationer forsvundet fra markedet, heraf 17, der havde været gjort til genstand for kommissionens kritik (7 ved almindelig skrivelse, 10 med inddragningshenstilling), og kommissionen kan nu fastslå, at nogle af de værste skrifter er forsvundet, at flere er blevet ændret fundamentalt i positiv retning, og at en halv snes, der stadig ikke er tilfredsstillende, dog er undergået forbedring. De gode publikationer fik herved en moralsk støtte for deres bestræbelser, og tendensen var vendt.

Samtidig gennemgik kommissionen med henblik på importtilladelse 119 publikationer af fremmed oprindelse - deraf 7 periodiske. 5 fik prædiketet uønskelige.

Kommissionen har gjort sig en række overvejelser angående forbedring af børne- og ungdomspresen. De formuleres i 23 punkter og følges op af en række elementære anbefalinger til forlæggerne.

I kommissionens 5-års beretning fra 1955 føres erfaringerne å jour.

Kommissionen har fortsat sin moderate praksis og har opnået gode resultater ved sin konsultative virksomhed, men understreger, at også forældre og lærere uophørlig må overvåge, hvad børnene læser for at undgå nedbrydende påvirkning i forhold til deres udviklingstrin, ligesom man er ganske klar over, at udgavernes gode vilje til at forbedre publikationerne næppe turde påregnes opretholdt uforandret, hvis lovens og domstolens støtte faldt bort.

Kommissionen har i hvert af årene 1951-54 incl. gennemgået et par tusinde indleverede skrifter - et næsten konstant antal -, men af stigende kvalitet, hvilket også fremgår af reaktionerne, der var:

	Inddragnings- henstilling	Alm. henvendelse til forlæggere	Anbefaling
1950	35	16	
1951	2	5	4
1952	23	21	37
1953	12	14	54
1954	4	5	40

Det gentages, at børne- og ungdomspublikationerne som helhed er blevet mærkbart bedre. Meget dårlige tryksager er forsvundet, og et antal er blevet væsentligt bedre og nu acceptable.

Men der er stadig lang vej til det tilfredsstillende - arbejdet er ikke forbi.

Import af 2 fremmede publikationer er blevet absolut forbudt efter lovens art. 13, og den årlige gennemgang i øvrigt fremgår af følgende opstilling, (idet tallet for periodiske skrifter angiver samtlige indleverede numre):

	Gennemgået:		Uønskelige
	1. periodiske	2. ikke periodiske	
1950			4
1951	1.	238	—
1952	1.	196	—
	2.	21	1
		217	
1953	1.	387	
	2.	145	1
		532	
1954	1.	540	1
	2.	111	6
		651	

Salgsforbud (m. v.) til unge under 18 år er i årene 1951-54 incl. i henhold til lovens art. 14 gennemført ved 48 dekretter omfattende 224 publikationer og 5 »kollektioner«, hvorhos kommissionen har gjort indberetning til strafforfølgning angående »et vist antal« publikationer.

Trods de noterede fremskridt er kommissionen ikke tilfreds med stillingen, men finder loven for lidet effektiv, dels på grund af den tid, der må hengå, før et dekret kan udfærdiges, dels på grund af den omgående salgsstrategi, som tidligere er omtalt, fra forlæggerens og forhandlerens side.

Kommissionen foreslår derfor en revision af loven, idet man særlig peger på den kommercielle pornografis stærke vækst. Mens man i juni 1951 optalte 21 sådanne publikationer med 860.000 eksemplarer, var antallet i juni 1952 steget til 32 publikationer og 1.145.000 eksemplarer. Derefter er flertallet ramt af salgsforbud til unge, hvilket igen har foranlediget udgiverne til at udnytte lovens svagheder ved at udgive vældige oplag under forskellige titler, (hvorefter kontrollen af de enkelte vanskelig-gøres og forsinkes), og uden seriepræg. I tiden

januar til oktober 1953 konstateredes 196 publikationer med et oplag på 6.804.860 eksemplarer.

Art. 14 foreslås derfor af kommissionen udformet således:

Stk. 1 - uændret (salgsforbud til unge med hensyn til pornografiske, halvpornografiske og kriminelle tryksager).

Stk. 2 - udstillingsforbudet for sådanne tryksager udvides til at omfatte enhver form for reklame for tryksager, hvis salg til mindreårige er forbudt.

Stk. 3-4 uændret i realiteten - sammendraget til eet stk. (forbudene udstedes ved dekret af indenrigsministeriet. Kommissionen gør indberetning om publikationer, der påkalder indskridning).

Nyt stk. 4 svarer i det væsentlige til det oprindelige stk. 5 (formidlingsforbud overfor unge af farlige publikationer). Strafferammen er udgået.

Nyt stk. 5. Ingen publikation må fastslå, at den ikke er underkastet noget forbud eller bære en tekst, der kan opfattes som en offentlig autorisation.

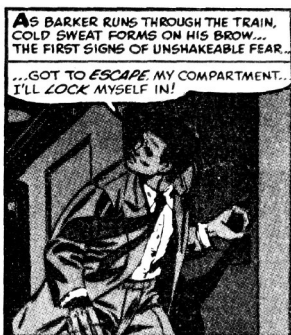
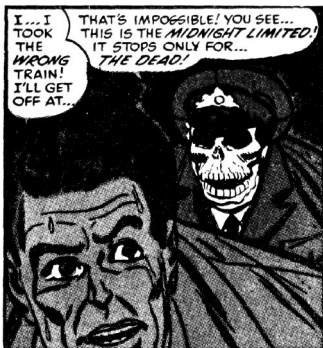
Nyt stk. 6. Overtrædelser straffes med fængsel fra en måned til et år og med bøder fra 100.000 til 1 million fr. (bøderammen fordoblet).

Nyt stk. 7 hjemler forhøjet straf for omgæelse eller forsøg på omgæelse af lovens regler ved ændring af titler m. v.

Nyt stk. 8. Når samme forlægger har krænket loven ved 3 publikationer - periodiske eller ikke - indenfor et år, kan ingen publikation fra ham bringes i handelen før 3 måneder efter dens deponering i 3 eksemplarer i justitsministeriet.

Nyt stk. 9-10 giver regler om forholdet mellem forlægger, forfatter, trykker og forhandler samt om fordelingsselskabers pligt til ikke at medvirke ved distribution af tryksager, der strider mod denne lov.

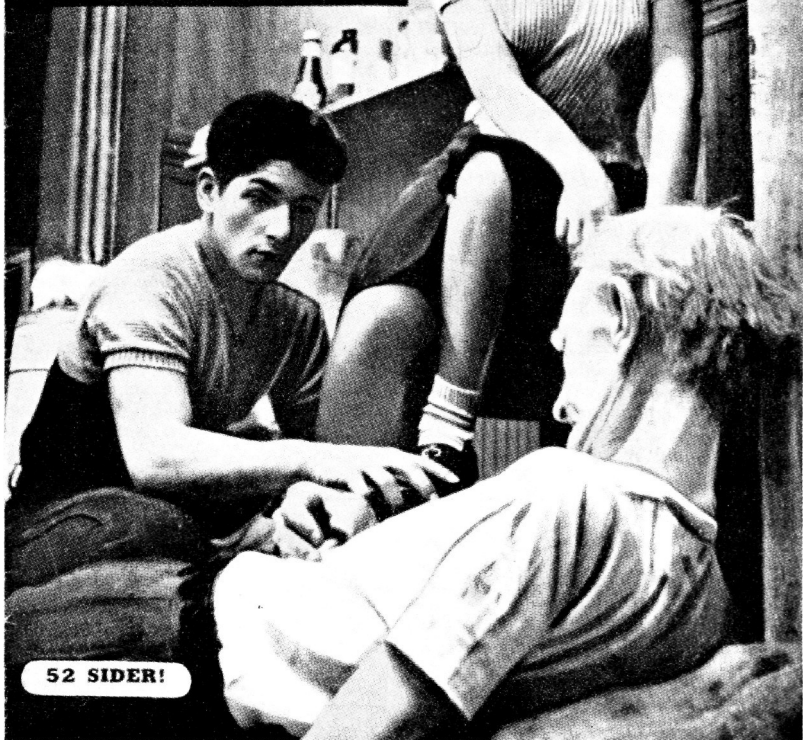
Kommissionen understreger, at dens virksomhed ikke ses at berøre princippet om pressens frihed, men at en overdreven frihed på dette område ganske ville svare til, at man indførte frihed for udøvelse af farlig og usund virksomhed, for narkotikahandel eller for udskænkning af stærke drikke for mindreårige. Forøvrigt finder man, at det ikke alene drejer sig om at beskytte de unge mod moralopløsning, men at anvendelsen af art. 14 i det hele kan yde en vis beskyttelse mod publikationer, der ved stadig læsning »ikke kan undgå at frembringe en pa-

De værste skrækserier får vi ikke, så længe debatten står på om den kulørte litteratur, jfr. om den engelske erfaring s. 70. Indtil da har vi allerede filmene.

Kriminal- reportager

2

52 SIDER!

Læs: DRÆBENDE FODSPOR!

»Crime and sex« er blevet eet i en del af den underlødige litteratur. Det gælder ikke blot for serierne og pornografibladene, men for en række andre kulørte hæfter, kriminalmagasiner og de såkaldte »pocketbooks«, der nu oversvømmer jordkloden. Efter Lorentz Larsons undersøgelse blev denne slags »litteratur« læst af 18,5 % børn i skolealderen og af 32,2 % af de unge fra 15-18 år. For at give et begreb om genren gengives enkelte blikfang i det følgende. En forlagsreklame lyder således: »Rødhårige Bobbys teknik med karlor og sømmedel gjorde henne till glädjeflickornas okrónte drottning«.

thogen virkning på dem, der i større eller mindre grad er disponeret for psykiske eller seksuelle vanskeligheder».

Kommissionen understreger, ~~med rette synes~~ ~~dot mig,~~ sammenhængen mellem undergravningen af børns og unges moral og den offentlige morals status i det hele. Domstolene bør - siges det - være opmærksomme på, at art. 14 ikke alene finder anvendelse på obscøne publikationer, men også på publikationer, der ved deres behandling af forbrydelser frembyder fare for ungdommen.

Den udtrykker det ønske, at der ved ny lovgivning bliver sat en bremse også på mangfoldiggørelsen af rædselsberetninger, hvor sadistisk grusomhed kompromitterer læsernes mentale sundhed. Kommissionen finder et absolut forbud mod denne genre berettiget.

Øg man udtrykker håbet om, at også de voksnes presse af hensyn til børnene vil vise tilbageholdenhed i beskrivelsen af kriminelle eller umoralske handlinger.

Østrig

Lov 31. marts 1930 »über die Bekämpfung unzüchtiger Veröffentlichungen und den Schutz der Jugend gegen sittliche Gefährdung« straffer ifølge §§ 1 og 2 udgivelse, fremstilling, ind- og udførsel samt udbredelse af utugtige skrifter, billeder m. v. med fængsel indtil 1 år og eventuelt tillige med bøde indtil 500.000 S, når det sker i vindingshensigt, samt forsætlig udbredelse (uden at vindingshensigt kræves) til unge under 16 år med »streng arrest« indtil ½ år og eventuelt tillige med bøde indtil 250.000 S.

Herudover kan der ifølge lovens §§ 10-14 foreskrives *udbredelsesbegrænsning* ikke blot for utugtige skrifter, billeder m. v., men for tryksager, som er egnede til at påvirke unge under 16 år på en måde, der er skadelig for deres sædelige, åndelige eller sundhedsmæssige udvikling, særlig ved at forlede til voldshandlinger eller til strafbare handlinger af enhver art.

I så fald kan enhver udbredelse til unge udelukkes, bl. a. ved forbud mod gade- og kioskeforhandling såvel som udstilling og fremlæggelse på steder, *hvor de også er tilgængelige for personer under 16 år.*

Der gøres den udtrykkelige undtagelse, at udbredelsesbegrænsning ikke kan anordnes på grund af et skrifs politiske, sociale eller religiøse indhold.

Begrænsningen kan anordnes lokalt eller for hele forbundsrepublikken (i så fald ved indenrigsministeriet i forståelse med undervisningsministeriet).

Forfatningsdomstolen, der har tilsidesat et par (andre) bestemmelser i loven, har ikke direkte udtalt sig om udbredelsesforbud, men har erklæret tilsvarende begrænsninger grundlovmæssige som »ungdomsbeskyttelse« i en anden, beslægtet sammenhæng, nemlig forsåvidt angår film.

Der er da også i en række tilfælde udstedt udbredelsesforbud - ved »besked«, (der motiveres) fra ministeriet - mod bestemte publikationer som »Akim i den store by«, »Den sidste pil«, »Sjakalen« m. fl., og dette forbud er i flere gentagelsestilfælde udstrakt til hele serien i de 3 år, der er hjemlet som maksimum.

Da som hovedregel utugts- og voldspublikationer kun kan omsætningsforbydes efter en særlig prøvelse, hvilket (som i Frankrig) ikke altid virker tilstrækkelig hurtigt, forbereder man (november 1956) en udbygning af loven, der på forhånd uden prøvelse undergiver »de såkaldte comics« lovens sædvanlige omsætningsbegrænsning.

Det østrigske Bundeskanzleramt understreger, at omsætningsforbud ikke er nogen straf, men et ungdomsværn, at strafferegierne anvendes relativt sjældent, men i kraft af deres blotte eksistens virker sanerende, at omsætningsforbud ikke alene sanerer gade- og kioschandelen, men ved sine virkninger for rentabiliteten får det uønskede materiale til at forsvinde næsten totalt. (Det i Danmark ofte hørte »argument« mod »forbud«, at varen »blot går under jorden«, synes modsagt af erfaringerne fra Østrig).

Endelig bemærker man fra Bundeskanzleramt, at denne måde at bekæmpe comics på - motiveret ved deres direkte fare for ungdommen og for de harmløses vedkommende på grund af det psykologisk uheldige i at gøre ungdommen »læsefremmed« - foretrækkes i Østrig, fordi et indførselsforbud hverken skønnes oportunt eller teknisk gennemførligt (af hensyn til 1) tendensen til at liberalisere handelspolitiken, og 2) det er ikke muligt at overlade afgørelsen til toldpersonalet).

I undervisningsministeriets gennemførelses-cirkulære af 3. juni 1950 til alle landsskoleråder m. fl. henledes opmærksomheden på, at loven har tillagt dem ret til at begære omsætningsrestriktion og udtales den forventning, at skolemyndighederne vil gøre brug af de dem tillagte

beføjelser i ungdommens interesse. (Udbredelsesbegrænsning udstedes ikke ex officio, men kun efter begæring af en dertil autoriseret myndighed).

Lovens virkning bedømmes i Østrig som effektiv. Den indenrigske produktion af sex- og volds litteratur hævdes næsten forsvundet (der er ikke længere god økonomi i foretagendet, når omsætningsbegrænsning kan befrygtes), og man agter derfor nu at placere comics i den samme økonomisk kolde luft, hvorved man »med slagkraft vil forhindre disse hæfter i at trænge frem til ungdommen«.

Den skepsis med hensyn til reguleringsforanstaltningers virkning, som reguleringsmodstandere ofte har henvist til, støttes ikke af erfaringerne fra Østrig.

Vesttykland

Lov 9. juni 1933 om udbredelse af skrifter, der frembyder fare for ungdommen, foreskriver, at skrifter, herunder billeder, der er egnede til at virke som trussel mod ungdommens moral, skal optages på en liste. Dette må dog ikke ske alene på grund af politisk, socialt, religiøst eller verdensanskuelsesmæssigt indhold og ej heller, hvis skriftet tjener kunst, videnskab, forskning eller belæring eller en offentlig interesse.

Nar et skrift er optaget på listen, må det ikke forhandles til eller gøres tilgængeligt for unge under 18 år, og ej heller sælges i eller udenfor forretningslokaler eller formidles ved rejsende fra hus til hus. Al reklame, udstilling og fremlægnings (bortset fra en angivelse i boghandelens fagblade) er forbudt.

Skrifter, der åbenbart frembyder vægtig fare for ungdommens moral samt nøgenkulturskrifter er undergivet de samme begrænsninger, uden at der kræves optagelse i listen og bekendtgørelse. Periodiske tryksager kan optages på listen med virkning fra 3 til 12 måneder - altså også for fremtidige numre af skriftet indenfor den fastsatte tid.

Bundesprüfstelle er et nævn, hvori kunst, litteratur, boghandel, forlæggervirksomhed, ungdomsforbund, lærerstand, kirke m. v. er repræsenteret under ledelse af en af forbundsindenrigsministeriet udnævnt formand med den opgave at træffe afgørelse om optagelse på listen. Det træder kun i virksomhed efter påtale. Ministeren bestemmer, hvem der er påtaleberettiget. Til optagelse på listen kræves $\frac{2}{3}$ majoritet.

Anke kan ske ad forvaltningsretlig vej.

Straffen for overtrædelse er fængsel indtil 1 år og/eller bøde (gælder dog ikke for forældremyndighedens udøvere eller for unge) samt i tilfælde af forsætlig overtrædelse konfiskation.

Virkning. Ifølge Bundesprüfstelles beretning, omfattende tiden til 30. april 1956, har reglerne været effektive. 200 skrifter er optaget på listen efter påtale, deraf 103 kriminalgyserer og 39 comics. Endvidere er 226 enkeltskrifter optaget på grundlag af domsafgørelser (lovens § 18). Påtale er rejst i 245 tilfælde - $\frac{1}{3}$ bliver altså ikke taget til følge. Afgørelserne er truffet med betydelig flertalslutning: af 123 afstemninger var 94 eenstemmige, 20 med 11 mod 1, 6 med 10 mod 2 og 3 med lavere flertal.

Af 187 afgørelser er 16 - uden opsættende virkning - paklaget til forvaltningsret (omfattende 22 skrifter). 1 afgørelse er endeligt ophævet (af formelle grunde). 2 afgørelser er ophævet i 1. instans af reelle grunde, men endelig afgørelse savnes endnu i de fleste sager. Afgørelserne i forvaltningsrettens 1ste instans tyder dog på, at afgørelserne praktisk talt altid vil kunne stå for kritik.

Comics havde deres højdepunkt i 1953-54 med et gennemsnitstal pr. folkeskoleelev ifølge en stedfunden konkret - men begrænset undersøgelse på helt op på 21,1 hæfteserier.

Nedgangen har ytret sig i påtalestatistiken for comics således:

i 1954: 42 påtaler.

1955: første halvdel: 20 påtaler.

anden halvdel: 2 påtaler.

1956 - januar-april ind.: 2 påtaler.

Bundesprüfstelles egen opfattelse er, at loven giver gennemgribende og for ungdomsbeskyttelsen fuldt tilstrækkelig begrænsning i omsætningsfriheden, når der blot finder »påtale« sted, (om fornødent kan der straks træffes en foreløbig afgørelse).

Auswärtiges Amt siger for sit vedkommende i en note af 16. oktober 1956, at man under hensyn til, at Bundesprüfstelle endnu kun har været i virksomhed i 2 år, ikke tør bedømme, »om loven i den nuværende affattelse er tilstrækkelig til bekæmpelse af skrifter, der er farlige for ungdommen«.

England

Det er sammenslutningen af lærere i England og Wales: National Union of Teachers (N.U.T.), der har inspireret til fremsættelse af

Giff NYHET

Nr 1

1957

Pris

175

Prostitutionen
i PARIS

—●—
ond
stad

F
L
E
S
R
I
D
O
R *nu*

NYTT — NYTT — NYTT

med
problem!

Et godt blikfang er vejen til et godt sal

fortøre sig i porte, på trapper, i kældre, på lotter, på toiletter, i parker m. m. De ulovlige sex-hoteller er for dyre for alle disse unge. Autoriserede sex-hoteller kan frelse de unge fra elendigheden ved at vejlede dem om usædelighedens rette udøven.

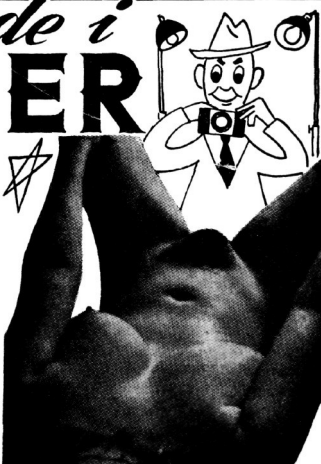
Lidt af politiet er sat til unyttig kartosexteren af uskadelige berøringer

interesse for andres sexleven fortsat gøre gratis turistreklame hermed for Danmark til hele verden. Autoriserede sex-hoteller vil nemlig være mere betryggende end dem, turisterne blir henvist til på Platanvej. Tiden er til ærlig erkenden af, at den sande dyd er resultat af den sande viden, og at overtroen skaber en falsk dyd. Pornografien vil få en renaissance, når sex-hotellernes ventesaloner prydes med skønne sexaktbilleder udført af de bedste kunstnere.

Jeg har, i de år jeg har beskæftiget mig med homofilt arbejde, gang på gang stødt på, at der findes mange ældre levemænd, der „holder“ trækkerdrengene fra de er ganske unge, og så en „skønne“ dag dropper de dem, og hvad så med drengene? De har tjent lette penge, men den dag de er for „gamle“ har de ingen uddannelse og faktisk har de ingen anden måde at tjene penge på end ved prostitution, da de ikke kan tænke sig at tage hårdt legemligt arbejde, og hvem har så ødelagt dem?

Annonce fra et pornografisk blad:

Livslevande i
FÄRGER

★ Fabos berömda, hårskarpa närbilder i 3-D kan nu levereras i färg. Serier med chockerande, olroligt vågade fotos av raffinerade skönheter i spännande situationer. 3-D tekniken och färgen ger ett så verklighetsstroget resultat att man inte tror att det är möjligt. Fotona äro äkta, oretucherade med ALLA detaljer.

★ Reklamsats med 10 svart/vita 3-D fotos och steroskåp för sv. Kr. 10:— porto. Utan steroskåp 5:—.

★ Reklamsats med 4 fantastiska 3-D färgfotos och steroskåp sv. Kr. 15:—.

★ Utan steroskåp 10:—.

★ FABO's katalog med alla ytterligare upplysningar sändes mot 1 kr. i frimärken. Skriv i dag! Snabb och diskret expedition. — Texta helst

Postbox 11 - DANMARK

lovsforslag og har udført forarbejdet til den i februar 1955 vedtagne lov.

Lov af 6. maj 1955 »til forebyggelse af spredning af visse illustrerede publikationer, der er skadelige for børn og unge«, indeholder følgende bestemmelser:

1. Loven finder anvendelse på enhver bog, magasin eller lignende arbejde, der kan ventes at falde i hænderne på børn eller unge, og som helt eller i det væsentlige består af beretninger fortalt i billeder (med eller uden tilføjelser af skreven tekst) og omhandlende

- a. begåelse af forbrydelser,
- b. voldshandlinger eller grusomhed eller
- c. begivenheder af frastødende eller skrækindjagende natur på en sådan måde, at værket som helhed kan forkvæle (corrupt) et barn eller en ung, i hvis hænder det falder.

2. Den der trykker, udgiver, sælger eller udlejer sådanne arbejder eller har dem i sin besiddelse i salgs- eller udlejningsøjemed, straffes med fængsel indtil 4 måneder eller med bøde indtil 100 £ eller med begge dele.

Der kan tages hensyn til nærmere defineret undskyldelig uvidenhed.

Tiltale kræver godkendelse af »Attorney general«.

3. Der gives indgående regler for efterforskning og beslaglæggelse.

4. Importforbud anordnes for værker, der omfattes af loven, og for film m. v. til reproduktion heraf.

5. giver visse forskrifter om fortolkning og ikrafttræden og begrænser lovens varighed til 31. december 1965.

På forespørgsel 5-6 måneder efter lovens ikrafttræden oplyser indenrigsministeren den 21. november 1955 i House of Commons, at han kun har hørt om eet tilfælde af klage, medens Attorney-General i 3 tilfælde ikke har fundet tilstrækkelig grund til indskriden.

Om lovens virkninger i øvrigt har såvel det britiske undervisningsministerium som indenrigsministeriet henvist til National Union of Teachers, der i september 1956 overfor den danske ambassade oplyser, at der efter lovens fremkomst ikke havde været anledning for myndighederne til indskriden overfor udgiverne af »comics«, at loven havde haft en absolut gunstig virkning, men at det endnu var for tidligt at udtale sig om, hvorvidt slaget om the »horror comics« definitivt var vundet. Man var på vagt

overfor en ny tendens, som i løbet af det sidste års tid var dukket op i de kulørte seriehæfter, nemlig det meget stærke seksuelle præg, der ikke kunne rammes af den eksisterende lov, men hvis tendensen fortsatte og, som det befrygtedes, blev forstærket, ville man starte en kampagne efter retningslinierne i kampagnen mod rædselsserierne. Man praktiserede i øvrigt forhandlinger med udgiverne af seriehæfter og undertiden med trykkerier med henstilling om ikke at stille maskiner og arbejdskraft til rådighed til et formål, der måtte betegnes som direkte stridende mod myndigheders, forældres og lærerkræfters forsøg på at forhindre, at børn og den opvoksende ungdom udsattes for påvirkninger af nedbrydende litteratur.

Fra N.U.T.'s kampagne til bekæmpelse af den nedbrydende litteratur nævnes følgende:

N.U.T. drøftede, men forkastede den tanke, at »sortliste« de serier, man måtte fraråde som egnet læsestof for børn, idet man frygtede den reklame, en sådan liste kunne blive for det, man ønskede at bekæmpe.

Den modsatte mulighed, at opstille en »hvid« liste over anbefalelsesværdige seriepublikationer, blev også forkastet, fordi den måtte blive så kort, at forfaldne serielæsere ville blive fristet til at gå uden for listen efter eget skøn, hvorved man var lige vidt for deres vedkommende.

Man valgte sluttelig (i 1954-55) at udgive en liste over publikationer, der måtte skønnes at være uskadelige, men måtte ret snart konstateres, at værdifulde publikationer var temmelig dyre, og at anstrengelserne for at hæmme det dårlige kun havde en begrænset virkning.

Udviklingen var da allerede løbet fra det oprindelige standpunkt, at »ganske vist var der mange serier, der forherligede forbrydelse, vold og sadisme, men der var ingen grund til, at alle serier skulle rammes af et forbud«, hvorfor der (allerede i 1952) blev lavet lister (af en anden gruppe interesserede end N.U.T.), der rubricerede serierne i 4 klasser.

I januar 1955, da kampagnen for lovgivning gik ind i sin slutfase, begyndte »The Comics Campaign Council« et målbevidst oplysningsarbejde ved hjælp af periodiske »bulletiner« og udgivelse af et lille oplysningskrift forfattet af skoleleder Georg H. Pumphrey. Fra disse tryksager citeres enkelte oplysninger, der er egnede til at give et indtryk af udviklingen omkring comics-problemet i et land, der i så meget ligner vort, og hvor den personlige frihed har traditionelt meget stærke rødder.

Lige efter krigen var comics en mangelvare som så mange andre.

De udstationerede amerikanske tropper førte den amerikanske comics-type med sig. Den blev opsuget med begærlighed, og der opstod et brugthæfte-marked, der omsatte dem livligt.

Skønt de kaldtes »Comics«, var de næppe beregnet for og i hvert fald ikke egnede for børn, fyldt som de var med sadisme, rædselsberetninger og obscønitet.

I 1949 gik britiske forlæggere ind i markedet, hvorefter det blev muligt at købe nye eksemplarer. De blev bekæmpet af hjem, lærere og klubledere, men på spredt basis.

I 1951 foranstaltede »National Assembly of Women« den første offentlige udstilling af comics for at vise offentligheden, hvad de indeholdt. I 1952 sluttede National Union of Teachers op med at nedsætte et underudvalg om spørgsmålet. Protesterne voksede, og det cooperative »Wholesale Society« opsagde sine trykkekontrakter om comics. Første sejr var vundet.

1953 dannedes Comics Campaign Council ved samarbejde mellem flere organisationer og lærere, forældre og børneværnsorganisationer og igangsatte møder, udstillinger m. v. Presse, radio og fjernsyn gik ind i debatten, hvori deltog opdragere, lægfolk, forsorgsfolk, gejstlighed og politikere, men mange fandt lovgivningsindgreb betænkeligt.

Mens debatten for og imod en lovgivning gik for sig, sluttelig også i parlamentet, erklærede mr. Arnold Miller, der var storproducent af »horror comics«, at nu ville han ikke længere trykke den slags serier. Næste store sejr var vundet.

Samtidig foranstaltede lærerorganisationen en stor vandrestilling af comics, indsamlet i landets skoler; mange bladhandlere gik med i kampen.

I december 1954 godkendtes en 5-års plan til ca. 13 mill. kr. (67.800 £) for udvikling af skolebibliotekerne, og der blev sagt, at *dette var det rigtige svar til horror-comics.*

Medens man i 1950 kunne finde ugeblads-læserbreve om ikke at tage børnenes comics fra dem, konstateredes det allerede i 1952 ved en opinionsanalyse, at 69 pct. af forældrene gik ind for forbud. Senere nåede man op på, at 71 pct. af befolkningen (ikke blot forældre) gik ind for forbud, og kun 6 pct. imod.

I 1954 regner man, at hvert hæfte havde otte læsere, og at der årligt blev solgt mere end 350 mill. eksemplarer. *De værste comics sælges bedst.*

Det er vanskeligt at få oplysninger fra forlagene, når man søger kontakt med dem. Pumphrey fik kun svar fra eet firma. Forklaringen var antagelig, at det var holdt op med at sælge horror comics og nu solgte »Illustrerede Klassikere« og »Bibelen som tegneserie«.

Fra parlamentsdebatten og kommentarerne til denne skal anføres følgende oplysninger:

Indenrigsministeren nævner, at man omhyggeligt har overvejet, om man kunne bruge loven om pornografi og obscøn litteratur, men begrebet obscønitet menes kun at tage sigte på sexlitteratur. Vold og grusomhed kunne ikke gå ind herunder. Regeringen var interesseret i at begrænse lovforslaget til den art af publikationer, der med rette havde rejst postyr. Man sigtede derfor på billedtype-publikationer (aviser undtages) af en sådan art, at værket som helhed må formodes at virke fordærvende på et barn eller et ungt menneske.

Forslaget så efter nogen overvejelse bort fra anklagedes »motiv«, da en regel ellers ville blive uanvendelig i praksis. Litterær og kunstnerisk fortjeneste var uvedkommende momenter i relation til billedpublikationer.

Man var interesseret i, at forslaget ikke blev en ny trussel mod friheden for forlæggere, trykkerier, biblioteker og boghandlere, og en sådan fare ansås ikke for at være tilstede på grund af lovforslagets snævre spillerum. Det er parlamentets ansvar at drage særlig omsorg for at beskytte børn og unge.

Sir Alan Herbert går i et læserbrev i Times imod lovforslaget, fordi det forsøger en stykkevis behandling af et problem, der kræver en omfattende helhedsbehandling, og fordi det er en ny trussel mod trykkefriheden.

Også i parlamentet var der opposition mod forslaget. Definitionen var vanskelig; det var først og fremmest forældrene, der måtte have ansvaret, spørgsmålet om forsæt var vanskeligt; anvendelsesområdet var vidtstrakt og forskelligartet; reproduktioner af f. eks. Hogarth kunne rammes; parlamentet søgte nu at gøre noget, som ingen lov kunne opnå; der blev ikke længere importeret horror comics, idet de 2 firmaer, der havde beskæftiget sig hermed, var holdt op; man kunne praktisk taget ikke længere købe disse comics, og det var den måde, problemet skulle behandles på. Hvad med avi-

Rip Kirby er hentet fra dagspressen.

Et af morderens ofre er en lille pige, »mördväbnet« kulos fra en ganske almindelig bil.

serne? F. eks. Sunday Dispatch havde øget sit oplag kolossalt ved at publicere serier som »Emma«, »Caroline« og »Lucretia«, hvilket gav lord Rothermere enorme indtægter. Selvom han kunne bære titlen kgl. »pornograf«, skulle man nok snarere nøjes med at stemple virksomheden i stedet for at foretage legale indgreb mod sådanne blade.

Et forlæggermedlem af parlamentet fremhævede dog, at standen ville hilse en hvilken som helst forholdsregel velkommen, der kunne fjerne disse misbrug fra professionen; hvis der intet indgreb kom, ville horror comics blive værre. Efterforskningsbemyndigelsen gjorde ham dog ængstelig; der burde nedsættes et forlæggerråd og kræves kendelse af retten. En af de »omvendte« forlæggere havde erklæret at ville genoptage sin virksomhed, hvis loven ikke blev vedtaget.

Loven blev vedtaget og stadfæstet den 6. maj 1955.

Som tidligere nævnt synes den at have virket ved sin blotte eksistens mere end ved at blive taget i anvendelse. Men samtidig synes serierne altså i færd med at finde frem til en fredelig og indbringende udnyttelse af lovens snævre rammer ved at gå over i den kommercielle pornografi eller halvpornografi til erstatning for rædselsserierne.

Canada

I Canada har man ikke nogen speciel serielov, men nogle bestemmelser i den *almindelige straffelov* om »crime comics«, oprindelig formulerte i 1949, senere ændret lidt.

Straffelovens sect. 150-58 indeholder bl. a. følgende regler:

sect. 150. Den (person) begår en strafbar forbrydelse, som

fremstiller, trykker... en hvilken som helst *obskøn* tryksag, billede, model, lydplade m. v. eller som

fremstiller, trykker, offentliggør, distribuerer, sælger eller som i offentliggørelses-, distribuerings- eller cirkulationsøjemed i sin besiddelse har en »*crime comic*«.

Det samme gælder den, der uden lovlig tiladelse eller undskyldning

sælger, offentligt udstiller ... en hvilken som helst *obskøn* tryksag, billede, model, lydplade m. v., eller

offentligt udstiller et afskyvækkende objekt eller udstiller noget usømmeligt.

Motivet er irrelevant, men i det omfang retsordenen anerkender en handling som nyttig for det offentlige vel, kan dens foretagelse ikke dømmes efter straffeloven.

Ved »*crime comic*« forstås et magasin, periodisk udkommende skrift eller bog, som udelukkende eller i det væsentlige består af billeder, der beskriver

begåelse af forbrydelser, virkelige eller opdigtede,

hændelser i forbindelse med forbrydelser, virkelige eller opdigtede, hvadenten de hænder før eller efter forbrydelsen.

sect. 151 handler om overtrædelser af trykkefriheden i forbindelse med retssager m. v., ved at referere usædelige detaljer m. v. på en sådan måde, at den offentlige moral kan påregnes krænket eller ved i forbindelse med ægtekabssager at bringe andre enkeltheder end navne, adresser og stillinger på parter og vidner . . . præcise angivelser af påstande, retsbelæring, og rettens afgørelse m. v.

dog undtages bona fide publikationer til jurister, medicinere m. v. og trykning af skrifter til rettens brug m. v.

sect. 153. Misbrug af postvæsenet til formidling af de *obskøne*, umoralske tryksager m. v. straffes efter samme strafferegel, nemlig

sect. 154. hvorefter straffen kan gå op til fængsel i 2 år.

sect. 155—58 giver regler om diverse forbrydelser mod *kønssædeligheden*.

I december 1952 nedsatte Canadas senat en særlig kommission, der skulle undersøge spørgsmål vedrørende salg og distribution i Canada af pornografisk litteratur og publikationer, der af anden grund er forkastelige ud fra kriminalprovokerende hensyn, herunder »*crime comics*« m. fl.

Kommissionen skulle bl. a. udtale sig om, hvorvidt den eksisterende lovgivning var tilstrækkelig præcis i terminologien og redegøre for lovens håndhævelse m. v., idet der var rejst tvivl om lovens tilstrækkelighed.

Kommissionens rapport af 29. april 1953 omtaler, at man i overensstemmelse med kommissoriet kun har beskæftiget sig med problemer omkring salg og fordeling i Canada af den ommeldte litteratur, at problemet ikke er specielt for Canada, men verdensomspændende, at opfindelsesstedet direkte eller indirekte er U. S. A., at spredningstekniken i de sidste år er udviklet stærkt, at det tidligere var let at kontrollere 200

boghuse, da der kun var tale om almindelige bøger, men *at* den moderne masseproduktions- og fordelingsteknik har taget mindst 9000 udleveringssteder i brug.

Postvæsenet er impliceret i fordelingen, men i meget ringe omfang, idet der efter nærmere bestemte kriterier føres kontrol på forskellig måde overfor forsendelser, der fremtræder som mistænkelige.

Toldvæsenet, der indtil de senere år har været i stand til at kontrollere indførslen af nedbrydende litteratur, billeder m. v. er med den stigende indførselsflod, der nu omfatter op mod 3000 titler årlig, blevet ude af stand til at løse denne opgave, hvorfor kommissionen anbefaler, at told- og afgiftsmyndighederne sættes i stand til at imødegå denne alvorlige trusel mod den moralske standard i Canada.

Det oplyses, at justitsdepartementet, før straffelovsrevisionen i 1949, rådførte sig med statsadvokaterne i alle Canadas provinser for at gøre lovændringen så effektiv som muligt. Selve lovens givelse er centralstyrets problem, men gennemførelsen beror på de enkelte provinserets håndhævelse. Departementet har ikke modtaget oplysninger, der tyder på, at loven ikke lader sig praktisere og ingen af dem, der har påstået dette, har påvist, at de har søgt den bragt i anvendelse uden held, fordi den ikke lader sig praktisere. I nogle tilfælde er det vanskeligt at frigøre sig for den tanke, at manglende vilje til at bruge loven bliver forvekslet med manglende mulighed herfor. Man venter for tiden afgørelsen i en konkret appelsag fra Canadas højesteret og finder ikke for tiden grund til at foreslå lovens formulering ændret.

De canadiske retter følger den forståelse af *obskönitetsbegrebet*, som er fastlagt i 1868 af dommer Cockburn i Storbritannien. Den lægger vægt på, om tendensen er fordærvende og nedbrydende for sådanne, hvis sind er åbne for sådan umoralsk indflydelse, og i hvis hænder en sådan publikation kunne falde.

Justitsdepartementet meddeler, at enhver anerkender, at det i et demokratisk samfund er vanskeligt at administrere en lov, der virker begrænsende på publikationsfriheden, men loven kan gennemføres, hvor der er vilje til det, og med det værn, som dommer Cockburns definition giver med hensyn til obscönitetsbegrebet.

Crime-comics begrebet diskuteres ikke af kommissionen, og det synes jo da også ganske klart defineret i selve loven - lidt anderledes end i 1949 formuleringen. I øvrigt gør kom-

missionen opmærksom på, at det må betragtes som et betryggende gode, at enhver borger har ret til at henlede lovens lokale håndhæveres opmærksomhed på enhver formodet overtrædelse af straffeloven.

Straffeloven er på den anden side det *eneste* værn mod nedbrydende børne- og ungdoms-publikationer; thi hvis toldmyndighederne spør- rer vejen for en salgbar bog, kan den trykkes i Canada med udnyttelse af den gode reklame, som ligger i toldvæsenets beslutning. Den er så udenfor import-kontrollen.

Det canadiske udenrigsministerium henleder i en note af 4. oktober 1956 til Danmarks ambassade i Ottawa opmærksomheden på, at loven ofte er blevet anvendt, og nævner enkelte af disse domsafgørelser fra årene 1953-56, som der ikke er anledning til nærmere omtale af i denne forbindelse.

Den allerede tidligere beskrevne nugældende formulering af sect. 150 vedrørende crime comics betegner en *udvidelse* fra 1949-formuleringen, der efter ordene alene tog sigte på den billedmæssige beskrivelse af »begæisen af forbrydelser, virkelige eller opdigtede«, medens den nuværende formulering — som en indrømmelse til kritiken - har medtaget hændelser i forbindelse med begæelse af forbrydelser, virkelige eller opdigtede, hvad enten de finder sted før eller efter forbrydelsens begæelse.

Fra et memorandum af 16. februar 1956, hidrørende fra Department of Justice og modtaget gennem udenrigsministeriet skal refereres et par enkeltheder. Det er udarbejdet i anledning af en nylig afgiven rapport fra »Service de Cinema et de Presse« angående salg og distribution i Canada af obscöne magasiner. Dette memorandum viser, at der stadig ikke er ro om spørgsmålet, men at der på den anden side heller ikke endnu synes at være tilstrækkelig basis for at udvide lovgivningen.

Films- og presstjenesten har anbefalet, at der nedsættes en undersøgelseskommission i fortsættelse af den tidligere omtalte senatskommission fra 1952-53, og den anbefaler bl. a. - ligesom nævnte senatskommission — at toldpersonalet udvides. Tjenesten foreslår derhos en eller anden slags censur, i hvilken anledning justitsdepartementets memorandum oplyser, at spørgsmålet er blevet udførligt drøftet i senatet i 1953, samt at spørgsmålet om indførsel af censur er et spørgsmål, der sorterer under provinserne, og at en provins, der måtte ønske det, formentlig

RACKET SQUAD IN ACTION

Dr. Fr. Wertham skriver i sin bog: »Seduction of the innocent« bl. a.: »Hvis det gjaldt om at give børn systematisk undervisning i kunsten at stjæle, lyve, mishandle andre og begå indbrud, kunne man ikke finde bedre lærebøger end seriehæfterne.« — På siderne 73 og 76 vises eksempler fra en amerikansk serie på, hvorledes man let og smertefrit kan foretage en pengeafpresning, henholdsvis begå et juveltyveri ved højlys dag og skaffe tyvekosterne af vejen -. Eksemplet side 68 (fra dansk dagspresse) viser en vel gennemtænkt forberedelse til mord, camoufleret som selvmord. Og endelig ses på side 69 (svensk seriehæfte), hvorledes man kan udrydde en hel familie med kullos.

Pengeafpresning kan godt foregå i den hjerteligste atmosfære.

måtte have den samme ret til at indføre en censur for comics som for films.

Rapporten nævner derhos, at provinsen Quebec har indført en officiel *sortlistning* over forbudte comics, omfattende ca. 100 serier. Memorandumet anfører hertil, at denne fremgangsmåde måske dog ikke er virkelig konstruktiv, da politiet i Quebec kun har ret til at beslaglægge, men en sådan beslaglæggelse måtte følges op af en retssag i henhold til straffelovens sect. 150. Men sortlistning kan måske give en nyttig vejledning med hensyn til påtale efter sect. 150.

Rapporten foreslår, at der gives nærmere definition af ordet *obskøn*, men justitsdepartementets memorandum finder ikke dette ønskeligt, fordi det er umuligt på forhånd at forudse alle de metoder og eventualiteter, der kan opstå, og detaillering indbyder til omgåelse. Det generelle krav, at værket som helhed skal være egnet til at virke nedbrydende i forbindelse med dommer Cockburns gamle definition foretrakkes.

Departementets memorandum finder det

uhensigtsmæssigt påny at gennemgå hele den kendte argumentation, men finder dog at burde nævne et bestemt vidnesbyrd om indflydelsen af *crime comics*. Dr. C. S. Tennant fra Ontario sundhedsdepartement har overfor kommissionen vedrørende straffelovgivning angående kriminalsexuelle psykoperater kritiseret indflydelsen af *crime comics* i straffesager i det hele, herunder indbefattet kriminalsexuelle straffesager. Han foreviste en serie tegninger, der var udført af en mand, der var dømt for og henrettet for mord. Billederne viste, at han var inspireret af *crime comics*. Den mishandlede piges legeme viste, at han havde mishandlet hende efter metoder, der var angivet i sådanne serier.

Memorandumcitateret sluttes med følgende:

»Man kan ikke undgå at blive påvirket af alvoren bag de meninger, der udtrykkes af »Service de Cinema et de Presse« og ej heller at bifalde målet, men man må tillade sig at gå ud fra, at det ikke er påvist, at lovens sect. 150 er uhensigtsmæssig til opnåelse af formålet.«

ET PAR BEMÆRKNINGER OM BØRNE- OG UNGDOMSKRIMINALITETEN.

Da spørgsmålet om paralleliteten og eventuelt årsagsforbindelsen mellem børne- og ungdomskriminalitet og nedbrydende børne- og ungdomslitteratur gentagne gange har været til debat, skal der gøres enkelte bemærkninger herom, uagtet det straks skal understreges, at der næppe kan siges noget slutgyldigt.

Spørgsmålets betydning står først og fremmest i forbindelse med et andet problem, nemlig om hvorvidt den underlødige serielitteratur, films m. v. virker inspirerende eller afreagerende.

Om dette grundlæggende problem blot følgende:

At en »stærk« film eller tegneserie påstås at kunne virke »afreagerende« er naturligvis ikke afgørende. Et bevis herfor ville for øvrigt være lige så vanskeligt at føre som beviset for det modsatte.

Opriindelsen til dette postulat, der synes at gå igen verden over (bl. a. i den danske dagspresse med en artikel i »Ugeskrift for læger« som kilde), synes at kunne føres tilbage til Amerika til en *lille* gruppe psykiatere, hvoraf flere har oppebåret honorarer

fra tegneserieindustrien¹⁾ og derfor næppe kan betragtes som uafhængige.

Men selv om afreageringshypotesen kunne bevises at være rigtig i et eller flere tilfælde, ville der ikke heri ligge noget indicium end-sige bevis til gunst for inspireringsteorien. En mulig afreagerende virkning på nogle kunne aldrig retfærdiggøre udspreddelse af en inspirationssmitte til andre.

Jeg finder det i denne forbindelse tilstrækkeligt at tage praktisk udgangspunkt i den i alle kulturstater accepterede forudsætning om læsningens grundlæggende betydning for al opdragelse og udvikling. Uden denne fundamentale forudsætning ville det være urimeligt at bruge milliarder af kroner på at tvinge børn til at læse et bestemt stof samt på at opretholde biblioteksvæsener, udrede forfatterunderstøttelser m. v. Og jeg finder det forbavsende, at dette udgangspunkt

¹⁾ Jfr. Wertham: *Seduction of the Innocent*, New York 1953, s. 223 noten, hvor han henviser til Special Committee to Investigate Organised Crime in Interstate Commerce (Kefauver Komiteen) som kilde.

tilsyneladende forbliver upåagt og overset af de psykologer, der forsvarer afreagerings-teorien eller iøvrigt advarer mod kontrol med børns læsning på det nuværende grundlag.

Idet jeg herefter i det følgende bygger på inspirationshypotesen som den, der stemmer bedst med vore forudsætninger, tilføjes, at spørgsmålet om kriminalitetens højde blandt børn og unge for så vidt ikke i sig selv er afgørende, idet kriminaliteten kun repræsenterer et yderpunkt i det samlede sociale adfærdsbillede.

Den praktiske forbindelse mellem børns og unges læsning og deres sociale adfærdsmønstre som helhed er mere afgørende, og her må man vist rette opmærksomheden mod vor tids rodløshed i det hele, vor materialisme, afguderier med penge og position etc. i modsætning til hensyntagen og respekt for andres lige ret. Nogen støtte for socialt ønskelige adfærdsmønstre finder vi jo ikke i den kulørte ungdomslitteratur.

Men selv blot som yderfelt kan kriminalitetsspørgsmålet dog have en vis interesse.

Der synes stort set at være enighed om, at ungdomskriminaliteten er i universel stigning, jfr. f. eks. udsagnene fra den internationale mentalhygiejniker kongres i København 1957, og det ser oven i købet ud til, at ungdomskriminaliteten er i stærkest vækst i lande med den højeste levestandard, hvilket synes påfaldende. I USA begås nu (iflg. gentagne meddelelser i dagspressen) omkring halvdelen af alle forbrydelser af børn og unge under 18 år, og i Sverige, der repræsenterer den højeste skandinaviske levestandard, synes ungdommens kriminalitet den mest alarmerende i Norden. I Danmark er det dog blevet hævdet, at ungdomskriminaliteten er faldende¹⁾. Selv om spørgsmålet efter det før sagte ikke er aldeles afgørende, forekommer det naturligt at gøre nogle bemærkninger herom.

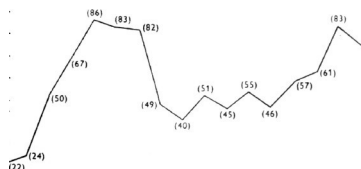
Indledningsvis understreges, at det er børnenes og de ganske unges reaktioner, der har interesse i forbindelse med en bedømmelse af

¹⁾ Jfr. universitetslektor, dr. jur. Karl O. Christiansen, der således i Politikens kronik den 24. februar 1957 gentager en af ham ved tidligere lejligheder fremsat påstand om, at ungdomskriminaliteten her i landet har været jævnt og stærkt faldende i de senere år.

børne- og ungdomslæsningsproblematik; det er, om jeg så må sige, denne påvirkningsfaktors *pædagogiske* + eller — virkning, der skal belyses. Årene udover den normale opdragelsesalder, f. eks. indbefattet tiden til 18 år, har derfor mindre interesse.

Domfældelsestallet for unge mænd under 18 år (opgjort af Statistisk Departement for hele landet pr. 100.000 af den mandlige del af befolkningen) var i det sidste førkrigsår, 1939, 22. Efter en voldsom stigning under krigen - til 86, 83 og 82 i de 3 sidste krigsår - faldt det brat, så det i 1947 var nede på 40. Men der bliver dog trods alt næsten en fordobling tilbage på de 8 år. I 1954 (7 år senere) er tallet igen fordoblet, nemlig til 83 og er dermed praktisk talt det samme som under krigen topkonjunktur.

Bevægelsen fremgår af nedenstående kurve, hvor det sidste tal for 1955 for første gang i en årrække viser en lille tilbagegang. Da tallet er nyere end den bestridte påstand (og kun omfatter et enkelt år), kan det i hvert fald ikke bruges til forsvar for det bestridte postulat.

Spørger man om erfaringerne hos kriminalpolitiet i København, er svaret ganske tilsvarende. Politiets statistik omfatter (fra 1948) antallet af *sigtede* unge mænd under 18 år og omfatter altså både dem, der dømmes, og dem, for hvis vedkommende tiltale frafaldes. Tallene er fra 1948 (1950) til 1956 steget fra 632 (henholdsvis 947) til 1.361, altså godt fordoblet på 9 år, men i forhold til samtlige sigtede (i alle aldersklasser) er stigningen endnu stærkere, nemlig fra 6,21 pct. (12,26 pct. i 1950) til 20,59 pct. eller en relativ tredobling (på 8 år).

Og der er det højst bemærkelsesværdige herved, at de *yngste* årgange tegner sig for den største stigning: årgangene 15-17 år incl. tegner sig fra 1950 til 1956 »kun« for en stig-

RACKET SQUAD IN ACTION

Gode tips for et juvelran.

Leende Nya Zeelandflickor erkände kusligt modernord

CHRISTCHURCH. Nya Zeeland, fredag. **AP-UP.** Två sextonåriga skolflickor, Pauline Parker och Juliet Hulroe, erkände på fredagen småleende att de slagit ihjäl Paulines mor, 45-åriga Honora Parker, med en strumpa fylld med skarpa stenar. Flickorna brukade skriva romaner tillsammans, och då Juliet skulle flytta till Sydafrika med sin familj, ville Pauline roja sin mor ur vagen för att kunna få följa med. Ratttegången är en av de mest sensationella som Nya Zeeland upplevt. Flickorna uppträdde lugnt och oberört under hela ratttegången.

Mordet ägde rum den 22 juni och var omsorgsfullt planlagt. Omedelbart efteråt rusade flickorna ner i en park i Christchurch och ropade att modern var skadad. De blev emellertid snart misstänkta och erkände brottet. Kvällen före mordet skrev Pauline i sin dagbok under rubriken "Den lyckliga händel-

sen": — "Jag känner mig upphetsad, det är nästan som julafton. Nästa gång jag skriver är mamma död. Konstigt, men härligt." I flickornas dagböcker finns mordplanen i detalj återgiven. Juliet är dotter till en universitetsprofessor, Donald Hulme,, tidigare i Liverpool.

Fig. 11. Överst den lilla förnöjda serie hjältinnan som mördat sin far och sänt sin mor och hennes vän till elektriska stolen. Därunder ett pressklipp (Dagens Nyheter, 17.7.54) om andra barn av samma anda.

(Fra Bejerot: Barn, Serier, Samhälle).

ning fra 512 til 671 i absolutte tal og relativt (i pct. af samtlige sigtede) fra 7,5 pct. til 11,0 pct. Dette vil sige, at *de under 15-årige sigtede synes at repræsentere en langt stærkere stigning.*

Sideløbende hermed viser der sig en forgrovelse af forbrydelsernes art, der er særlig tydelig for de *unge* sigtede. *Tyverier af cykler og knallerter* for de 15-17 årige er således fra 1950-1956 steget fra AG til 134 og de unges andel inden for forbrydelsesgruppen som helhed fra 8,3 pct. til 20,8 pct.

For *sædelighedsforbrydelser* er de tilsvarende absolutte tal (1950-56) 35 stigende til 51, og disse unges relative andel inden for gruppen er steget fra 7,1 pct. til 10,1 pct.

For *forbrydelser mod liv og legeme* er tallene 5 stigende til 25 (de 18-20-åriges: 24 stigende til »kun« 33), og den relative andel inden for gruppen er steget fra 1,5 pct. til 7,1 pct.¹⁾

Jeg har spurgt samtlige politimestre i Danmark om deres mulige erfaringer angående sammenhæng mellem ungdomskriminalitet og

overdreven nydelse af kulørte films og litteratur.

Forholdet har desværre ikke været genstand for systematisk undersøgelse, men flere af de adspurgte finder det sandsynligt, at disse påvirkninger virker inspirerende - hvorimod ingen går ind for den modsatte erfaring - samt sandsynligt, at en indsats mod den kulørte indflydelse vil kunne have en væsentlig virkning - omend først efter længere tids forløb, ligesom der naturligvis kun herved fjernes en enkelt årsag til miseren.

Nogle politimestre finder det utvivlsomt, at bestemte tyverier af motorkøretøjer har været direkte inspireret af films, f. eks. af den svenske »Fartfeber«, og redegør for serier af sådanne inspirationstyverier.

Der nævnes også eksempler på, hvordan unge mennesker direkte har efterlignet metoder beskrevet i kulørte hefter og i stærke films, men vi kan heldigvis ikke - endnu - præstere sådanne serier af inspirerede ungdomsforbrydelser som f. eks. den amerikanske psykiater, dr. Wertham fortæller om i sin bog: »Førførelse af ungdommen«.

LIDT ORIENTERING OM INDHOLDET AF NEDBRYDENDE BØRNELITTERATUR

I forordet til Niels Bejerots bog: *Barn, serier, samhälle* siger Gunnar Hirdmann: »Jag får bekänna att jag visste inte förut att jag visste så lite om det hela«.

Debatten i de nordiske lande har gang på gang afsløret fundamentale misforståelser og lakuner hos tilsyneladende velorienterede debattører. Det grundlag, der går ud fra, synes ofte tilfældigt, og det står sikkert normalt i forbindelse med manglende faktisk kendskab til

det stof, der står til debat. Et dansk blad, der oprindelig var konsekvent talsmand for frihed også på dette område, skrev efter en præsentation af nogle repræsentative smagsprøver i anledning af forlydender om, at det kulørte udvalg gik imod ansvarlighedsregler: »Ja, sådan ser det »kulørte« marked ud, når man kaster et overfladisk blik ud over det. Et omfattende udvalg af dets produktion burde i dag have ligget på det »kulørte« udvalgs bord. Det kan være,

¹⁾ Dr. jur. Karl O. Christiansen, der har været direktør for Landsforeningen for Mentalhygiejne, og som af uddannelse er mag. art. i filosofi, synes i sit mere optimistiske udsagn at have ladet sig inspirere af et principielt forståeligt mentalhygiejnisk eller måske socialpædagogisk hensyn, som han selv i nævnte kronik anskueliggør ved bemærkningerne: »det indebærer en stor risiko at gøre ungdommen til syndebug; for den, der giver en hvalp et dårligt navn, får en slet hund.« Forfatterens bortforklarende bestræbelser synes ganske smukke, men han skylder dog vel at sandsynliggøre, at man får en god hund, blot fordi man kalder den »Trofast«. Det forbavser i denne forbindelse også, at forfatteren fremhæver, at »praktisk talt alle børn og

unge nu og da foretager handlinger, der for en streng betragtning ville være overtrædelse af straffeloven«. En sådan »normalisering« af overtrædelse af straffeloven er vel hverken holdbar eller ønskelig.

Når forfatteren i det hele taget har formået at fastholde sin optimistiske opfattelse, skyldes det måske 1) at han sætter den nuværende ungdomskriminalitet i relation til krigsårenes særlig høje tal og 2) at han betragter ungdomskriminaliteten under eet helt op til 25 års alderen, hvorved de ældre aldersklasser slører billedet for de ganske unge.

Spørgsmålet er som allerede nævnt ikke *ajgørende*, hvorfor det ikke skal forfølges videre.

at medlemmernes syn på spørgsmålet om censur i så fald havde været et andet.« (Information 29/3 1957).

Til behørig orientering om, hvad man kan møde i den kulørte flora, er der da i teksten

optaget nogle prøver på den tegneserielitteratur, man i denne forbindelse særlig må rette opmærksomheden imod.

Endvidere gengives Bejerots analyse af billedernes indhold i div. svenske seriemagasin.

Undersökningen omfattar två på varandra följande nr av resp. magasin hösten 1953	Krigshandlingar	Mord o. dödande	Mordförsök Mordhot	Slagsmål	Grymhet, sadism	Annat pers. våld	Andra brott	Vapenexpon.	Vapenhot	Skottlossning	Antal bilder (2 ex)	Anm. per 100 bilder
Alla Tiders Ser.-jour.....	0	6	24	4	2	25	79	28	5	13	379	49,1
Blondie	0	0	0	4	0	16	0	2	0	0	435	5,1
Bob och Frank.....	0	0	0	0	0	0	2	20	3	2	105	18,0
Cowboy	18	11	25	17	13	85	13	107	26	34	349	100,0
Dick vid radiopolisen.....	0	0	0	1	2	15	22	13	9	3	110	59,1
Fantomen	0	8	30	21	2	54	51	36	10	3	373	57,6
Kalle Anka & Co (med Peter Pan).....	0	0	26	5	3	38	16	22	5	4	473	25,2
Läderlappen	2	3	32	8	6	37	40	23	6	12	383	44,2
Min Melodi	0	2	2	0	0	2	21	0	0	0	302	9,0
Min Mel. Hjärtebibl.	0	0	2	2	0	0	24	0	0	0	276	10,1
Mästerkatten.....	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	167	0,6
Prärieserier	56	20	0	1	0	0	0	35	1	9	136	89,7
Seriemagasinet	33	22	46	13	18	42	53	110	33	24	403	97,8
Serietidningen Lasso.....	0	1	9	50	8	24	14	22	5	4	230	59,6
Stjärnbragder	5	11	20	27	0	60	29	109	56	12	544	61,3
Stålmannen	3	8	18	6	3	45	38	62	19	19	374	59,1
Tarzan	0	0	14	19	0	13	25	30	16	6	305	40,3
Texas	0	5	63	2	12	42	41	87	25	19	329	90,0
Thrillerserier	0	5	15	9	0	35	44	51	27	3	360	52,5
Tomahawk	14	15	36	42	3	40	22	104	35	24	375	89,3
Tom Mix (Buff. Bill)	0	12	31	16	11	50	23	54	12	11	330	66,7
Tuff och Tuss	0	0	0	0	0	2	6	1	0	0	197	4,6
Vilda Västern	0	1	12	5	1	24	2	50	20	7	142	85,9

Det giver for det svenske marked årlig — til svenske børn - ifølge Bejerot - 100 milliarder

billeder, der gengiver voldshandlinger (af ca. 167 milliarder billeder ialt).

Vagn Jensen.

KONTAKTUDVALGETS BEMÆRKNINGER

Kontaktudvalget har, som det også fremgår af selve betænkningen, ikke fundet at burde eller kunne drage nogen definitiv konklusion af de præmisser, der indeholdes i bilaget, men har på den anden side fundet det uforeneligt med sit kommissorium at undlade »en samlet orientering« på dette felt.

En endelig stillingtagen forudsætter et valg

mellem 2 muligheder. Man kan gøre sin stilling op ud fra hensynet alene til de klart nedbrydende tegneserier m. v., eller man kan gøre den op med principielt sigte på hele det materiale, som kontaktudvalget har skullet beskæftige sig med.

I tilfælde af den snævre målsætning ville det nok være muligt at finde en acceptabel definition på, hvad der skal bekæmpes, fordi dette

niveau ligger så langt under tolerancepunktet, at det spiller en mindre rolle, om man trækker grænsen lidt højere eller lavere.

Men her støder man bl. a. på den vanskelighed, der ligger i de lokale forskelle. Et medlem finder således det egne marked så overskueligt og allerede nu kontrollabelt, at denne bundlitteratur for børn og unge stort set ikke findes på dette marked, hvorfor et lovgivningsindgreb måtte forekomme unødigt drastisk og derfor forventes at fremkalde en stærk opinionsmodstand, hvilket man er enige om ikke er ønskeligt.

Vælges det mere omfattende sigte, støder man først på den vanskelighed, der er forbun-

det med at fastlægge tolerancepunktet i en begrebsbestemmelse og dernæst på den ufuldstændige afklaring af det principielle spørgsmål, om man allerede ved positive konkurrenceforanstaltninger kan trænge ungdomslitteraturen tilbage til det tolerable niveau og fastholde den der.

Udvalget er derfor — og under hensyn til sit begrænsede kommissorium — enigt om ikke for tiden at drage nogen konklusion af præmisserne, men skal have det overladt til Nordisk Kulturkommission at afgøre, om og hvorledes den efterlyste komplettering af præmismaterialet skal tilvejebringes.

Da vi først havde fået vinduet op, tog det ikke mange minutter - (nemlig at få ofret dræbt).

LITTERATURLISTE

- Allmänna beredningsutskottets utlåtande över motion om viss utredning angående barnens och ungdomens förströelselesning, m. m. Sth., 1954. 4 s.
- Allwood, Martin S.: Kalle Anka, Stålmannen och vi. Under medverkan av Inga Wilhelmsen & Sture Lönerstrand. Några sociologiska fakta om de tecknade serierna. Mullsjö, 1956. 77 s.
- Masskommunikationsforskning i USA. Åsikts- och faktameddelensens sociologi. Under medverkan av Charles M. McEaddy. Sth., 1952. 128 s.
- Bamberger, Richard: Jugendlektüre. Mit besonderer Berücksichtigung des Leseunterrichts und der Literaturerziehung. Bonn, 1955. 564 s.
- Bauchard, Philippe: The child audience. A report on press, film and radio for children. Paris, Unesco, 1952. 198 s.
- Bejerot, Nils: Barn-serier-samhälle. FIB, 1954.
- Bender, Lauretta: A dynamic psychopathology of childhood. Springfield, 1954. 275 s. (Comic books and the ideology of children. S. 219-38).
- Bibliographie zum Gesamtproblem der Jugendgefährdung. Frankfurt/Main, 1955.
- Bolin, Greta og Eva v. Zweigbergk: Barn och böcker. Sth., 1954. 143 s. 111.
- Bredsdorff, Åse: Ikke kulørt - men hvad så? Biblioteksnyt, 10. årg., 1954, nr. 3, s. 30-34.
- Capital punishment, 1949-1953. Report. London, 1953. Children and young persons (harmful publications). A bill to prevent the dissemination of certain pictorial publications harmful to children and young persons. Ordered by The House of Commons, to be printed 10. February 1955. London, 1955. 3 s. + Parliamentary debates. House of Commons (5 udsnit) og House of Lords (1 udsnit). I kapsel.
- Children and young persons (harmful publications) act 1955. London, 1955. 4 s. I kapsel sammen med lovforslaget.
- Comic books and juvenile delinquency. Interim report of the committee on the judiciary pursuant to S. Res. 89 (83d cong. 1st sess.) and S. Res. 190 (83d cong. 2d sess.). A part of the investigation of juvenile delinquency in The United States. March 14, (legislative day March 10), 1955. Washington, 1955. 50 s.
- Dalsgaard, Inga: Er kulturen i fare? I: Kvinden og Samfundet. 70. årg., 1954, nr. 4, s. 51-52.
- Deinboll, Rikka: Skrivelse fra Det Rådgivende Udvalg angående Tegneserier til Statens Folkeopplysningsråd. (Undersøkelse av tegneserier i Norge. Enquete blandt 967 barn om deres lesning av bøker, ukeblade og tegneserier). Oslo, 1953. 10 s. Duplikeret. Også i: Norsk pedagogisk tidsskrift, 1954, nr. 1.
- Deinboll, Rikka: Tegneserier har vært i brennpunkt. Studienytt, 3. årg. Oslo, 1954.
- Masseproduksjon av lesestoff. I Bibliotek og Forskning. Årbok 6. 1957. Oslo, 1957.
- Florander, Jesper: Børns serielæsning. Et forsøg på en belysning af årsagsforholdene. Kbh., 1955. 24 s. Særtryk.
- Kulørte argumenter. I: Dansk Pædagogisk Tidsskrift, 3. årg., 1955, nr. 9, s. 409-15.
- Fouilhé, Pierre: Journaux d'enfants, journaux pour rire? Paris, 1956. 160 s.
- Frank, Josette: Comics, TV, radio, movies - what do they offer children? New York, 1955. 28 s.
- Fransson, Evald: Skolan och massmedierna. (I: Folkskolan, Svensk lärartidning. 1954, s. 140-49).
- Gottschalck, Helmut: Tegneserierne og baggrunden for deres succes. (I: Salmonsens Leksikon-Tidsskrift, 10. ørg., 1950, nr. 7).
- Gregersen, Torben: Lidt om bedømmelse af billedbøger. (I: Børn og Bøger, 2. årg., 1950, nr. 5, s. 49-54).
- Gustafson, Axel: Seriemagasinen — en samhälls fara. Sth., 1955.
- Det pornografiska träsket. Sth., 1954.
- Hansen, Knut Ingar: Tegneserier og idealdanning. (I: Prismet, 1955, s. 257-63).
- Streiftog gjennom seriemagasinerne. Norsk Skoleblad, årg. 21, nr. 28-29. Oslo, 1957.
- Haste: Läsning för barn? FIB, 1955.
- Haxthausen, Tørk: Opdragelse til terror. Tegneserier. Børn. Samfund. Kbh., 1955. 127 s.
- Hesse, Kurt-Werner: (udg.): Schmutz und Schund unter der Lupe. Bericht über eine Untersuchung des Gesamtproblems der Jugendgefährdung. Frankfurt a. M., 1955. 133 s. + tillæg med love.
- Husen, Torsten: Svensk ungdom. Uppsala, 1944.
- Innstilling i tegneseriesaka. Fra arbeidsutvalget i Statens Folkeopplysningsråd. Flisa, 1954. 12 s.
- Jensen, Vagn: Kan Skipper Skræk anholdes? Kbh. (1954). 7 s. Udsnit af Dansk pædagogisk tidsskrift.
- Jonnergård: Barn, serier og böcker. SLS. 1955.
- The journal of educational sociology. A magazine of theory and practice. Vol. 23. No. 4. New York, 1949. (50 s.). - Heri 5 artikler om tegneserier: Fr. M. Trasher: The comics and delinquency: Cause or scapegoat. - Josette Frank: Some questions and answers for teachers and parents. - Henry E. Schultz: Censorship or self regulations? - H. Zorbaugh: What adults think of comics as reading for children. - K. H. Hut-

- chinson: An experiment in the use of comics as instructional material.
- Les Journaux pour enfants. Par G. Sadoul m. fl. Paris, 1954. 156 s. Særhæfte af »Enfance«.
- Klingberg: Göte: Undersökningar rörande seriemagasinens språk. (I: Folkskolan, Svensk lärartidning, 1954, s. 15-20).
- Kohlhaas, M.: Zum Gesetz über die Verbreitung jugendgefährlicher Schriften. Ein Urteil des Bundesgerichtshofes. (I: Praxis der Kinderpsychologie und Kinderpsychiatrie, 1956, s. 146-49).
- Kurtzman, Harvey: The mad reader. Drawn by Jack Davis, Bill Elder, Wallace Wood. With a vital message from Roger Price. New York, 1954. 184 s.
- Laing, A.: Children's comics. (I: The University of Leeds. Institute of Education. Researches and studies. No. 12. 1955. S. 5-17).
- Larson, Lorentz: Barn och serier. Sth., 1954. 176 s.
- Lärarna och serierna. (I: Folkskollärarnas tidning, 1954, nr. 9, s. 12-13).
 - Ungdom läser. En undersökning över läsintressena hos barn och ungdom i åldern 7-20 år. Göteborg, 1947. 380 s. (Vad läses i veckotidningarna? S. 104-10).
- Leijonhielm, Christer: Ungdomens läsvanor. Sth., 1954.
- Magnusson, Edith: Leseinteresser i realskolealderen. Oslo, 1954.
- Marchant, Maria: Teachers and the problems of »comics«. Violence-depravity-war. London, 1955. (6 s.).
- Mietintö painovapauslainsäädännöstä. Laivalmistelukunnan julkaisya, nr. 5. Helsinki, 1945.
- Møllerup, Helga: Børns Yndlingsbøger. Erfaringer fra et Børnebibliotek. Kbh., 1947. 144 s. 111.
- Hvordan bedømmer man en børnebog? (I: Børn og Bøger, 1. årg., 1949, nr. 1, s. 2-3, og nr. 2, s. 24-25).
- Møller, Orla: Giv børnene en chance. (I: Frit Danmark, 14. årg., 1955, nr. 7, s. 14-16).
- Nørvig, Anne Marie: Hvorfor synes børn om seriehæfter? (I hendes: Forældresorger - forældreglæder. Kbh., 1954. S. 113-20).
- Et internationalt problem - tegnesierne. (I: Vår skole. 1952. S. 517-20).
- Olsson, Brita: Hvad ved vi om tegnesier: Bibliotekaren, 17. aug. 1955, nr. 1, s. 13-18.
- Pickard, P. M.: (udg.): British comics. An appraisal. London, u. å. 32 s.
- Pumphrey, George H.: Children's comics. A guide for parents and teachers. London, 1955. 78 s.
- Comics and your children. London, 1955. 23 s.
- Rasmussen, H. Chr.: Den kulørte ugepresse. (I: Unge Pædagoger. Specialnummer D. Børns læsning. Kbh., 1952. S. 4-7).
- Det Rådgivende Utvalg for Tegnesier. Kriminal- og sex-bladene. En rapport. Oslo, 1956, ved Rikka Deinboll, Frieda Dalen, Eva Nordland, Merle Sivertsen.
- Det Rådgivende Utvalg for Tegnesier. Rapport med uttalelse fra Statens Folkeopplysningsråd. Oslo, 1956.
- Sexual offenders and social punishment. London, 1956.
- Schnabl, Ludwig: Drömmar och mål. Attityds- och mentalitetsundersökning bland föreningslösa och passiva ungdomar i Stockholm 1946.
- Shubin, S.: Fienden i meg selv. Oslo, 1955. Originalens titel: Anyone's my name.
- Sletvold, Sverre: Barns lesning av ukeblad og aviser. (I: Forskning og danning. Oslo, 1954. S. 35-56).
- Stokke, Bernhard: »Vesle-Svarten« - Stålmann. (I: Prismet, 1954, Oslo, 1954).
- Storck, Henri: The Entertainment. Film for Juvenile Audiences. Unesco. Paris, 1950.
- Stiickrath, Fritz und Georg Schottmayer: Psychologie des Filmerlebens in Kindheit und Jugend. Hamburg, 1955.
- Stahlberg, K. J.: Suomen hallinto-oikeus. Sisäasiain hallinto. Helsinki, 1931.
- Svenska Unescorådet: (udg.): Tentative bibliography on cartoons and comic strips. Based upon and list compiled by Ruth Seeger, (December 1949), and reviset and enlarged by Unesco Library, 12. October 1953. Sth. (1953). 15 s.
- Tenfjord, Jo: Barn og lesning. Oslo, 1947. 159 s. 111.
- Tetzner, Lisa: Hvorfor jeg skrev børnebøger. (I: Børn og Bøger, 7. årg., 1955, nr. 5, s. 53-60).
- Tiedemann, Anker: Ändelig narkotika. (I: Vor Viden, 115, 3. række, 1954, hefte II, s. 328-35).
- Turja, H. A.: Sarjakuva kasvatustekijänä ja opetusnälineenä. Särtryck ur tidskriften Lapsi ja Nuori, 10-12, 1955.
- Unge Pædagoger. Specialnummer D. Børns læsning. 13. årg., 1952, nr. II. 48 s. 111.
- Unnerstad, Edith og Jo Tenfjord og Helga Møllerup: Principper for bogbedømmelse. (I: Børn og Bøger, 3. årg., 1950, nr. 1-2, s. 1-20).
- Wagner, G.: Parade of pleasure. London, 1954.
- Waugh, Coulton: The comics. New York, 1947. 360 s.
- v. Weissenberg, G.: Siveillisesti vahingolliset julkaisemat. Kansansivistys Kansanvalistusseuran julkaisema aikakauskirja. 1955.
- Wertham, Frederich: Seduction of the innocent. The influence of comic books on today's youth. New York, 1954. 397 s.
- The circle of guilt. New York, 1956.
- Wettre, Leiv H.: Leseinteresser i gymnasiealderen. Oslo, 1942.
- Winther, Chr.: Børnene og den »kulørte« litteratur. (Århus), 1954 (11 s.). Udsnit af Folkeskolen.
- Danske børnebogsfattere. 3. ændrede, forøgede udgave. Århus, 1955. 135 s.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Udvalgets nedsættelse, kommissorium og overvejelser	3- 9
Indstilling	9-11
Bilag 1. Foreslåede undersøgelser	13-16
2. Kort redegørelse for debatten i de nordiske lande om den underlødige børne- og ungdomslitteratur	17-27
- 3. Positive foranstaltninger til fremme af god børne- og ung- domslitteratur	29-38
- 4. Restriktions- eller ansvarlighedsproblemet	39-80
Bildbetragtandets psykologi	40-48
Fri adgang til trykning og læsning, læsefrihedens forhold til selvansvarligheden	48-50
Nordiske forfatningers bestemmelser om censur m. v.	50-51
Trykkefriheden og censurbegrebet	51-54
Nogle fremmede demokratiske lovgivningers stilling	54-74
Frankrig	54
Østrig	62
Vesttyskland	63
England	63
Canada	70
Et par bemærkninger om børne- og ungdomskriminalitet... ..	74-78
Lidt orientering om indholdet af nedbrydende børne- og ungdomslitteratur	78-79
Kontaktudvalgets bemærkninger til bilag 4	79-80
Litteraturliste	81-82